

Akinek a kezébe könyvet adnak, de nem tudja, mit kell vele tenni, hiába ajándékozták meg a legnagyobb kincsel. Csak annyira tudja értékelni, mint a tacszó a születésnapjára kapott virágot.

Ha nem lenne nyelvtan, a szavak és a kifejezések használatát szabályozó eszköz, akkor darabokra hullana a gondolatunk. *Hulla na-gy* gondolat lenne!

© DR. SALGA ATTILA

Minden jog fenntartva. A jegyzet nem fénymásolható. Tanításra csak a szerző engedélyével használható.

ESZPERANTÓ LAPOK

ELŐTÉRBE 1 A HÁTTÉR

TANULÁSI ÚTMUTATÓ

CSAK ÖNNEK, ITT ÉS MOST *** ÍRTA, SZERKESZTETTE ÉS
TÖRDELTE: DR. SALGA ATTILA

Fogja munkára agya intelligens molekuláit!

POZITÍV ÉRZELMEKKEL KEZDJEN HOZZÁ!

„Nincs nekem nyelvtelhetségem. Ritkás az agyam, minden kihull belőle, mint a rostából. Hiába könnyű, nem megy a fejembe. Ha keresztre feszítenek, akkor se tudom megtanulni. Nem vagyok képes megjegyezni a szavakat. A nyelvtan olyan, mintha kínaiul lenne.”

Ugye ismerősek ezek a mondatok? Előfordult már önnek is, hogy így szidta magát? Nagy kár, mert lényegében ezekkel a mondatokkal agyának intelligens molekuláit

bénította meg. Pedig ha bíztatja őket, csodákra képesek. „Nem vagyok én buta, volt már ennél nehezebb vizsgám is! Megy ez nekem, csak akarni kell. Ha valamit kítűzők magam elé, akkor mindenáron megvalósítom. Ha akarom, még élvezem is a nyelvtanulást! Na, nézzük csak! Milyen kíváncsi lettem. Hol van az a tankönyv?”

Ha az eszperantóval való foglalkozást elmesportnak, rejtvényfejtés-jellegű szórakozásnak, képességei felmérésének tekinti, akkor viszolygás nélkül fog nekiülni a munkának. Pozitív gondolkodással sok mindent el lehet érni. Módszertani útmutatásaimmal, taná-

csaimmal és javaslataimmal a nemzetközi nyelv elsajátítását szeretném megkönnyíteni.

Ennek a csak itt és csak most olvasható újságnak a lapjain olyan háttérismeretek kerülnek előtérbe, amelyeket minden nap felhasználhat a szavak, a nyelvtan tanulásában, a beszéd elsajátításában. Minden egyes nap. Idegen nyelvvvel ugyanis naponta legalább egy-két órát kell foglalkoznia az iskolai tan-

órán kívül. Ha más tantárgyból nem vesz át néhány tételt, némi szerencséivel még jól vizsgázhat. Az eszperantó nyelvű társalgás során azonban az első mondatnál kiderül, hogy nem ismeri az igeidőket, a képzőket vagy az előljárószókat. A nyelvben ugyanis minden egymásra épül, kiegészíti, pontosítja vagy éppen létrehozza a használt nyelvi formát.

Remélem, hogy elszántsága, a különböző kényszerítő erők, szorgalma, kitartása és kiolthatatlan kíváncsisága megfelelő motivációt biztosít az eszperantó tanulásához. Akkor a siker sem maradhat el.

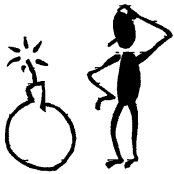
Beszélgessünk el agyunkkal!

Amikor siránkozunk, negatívan befolyásoljuk magunkat, vagyis azt tápláljuk be, amit nem szeretnénk

Aki magában beszél, azt a közvélemény még manapság is bolondnak tartja. Okkal vagy minden ok nélkül? Ennek elbírálása nyilván elmeorvosi feladat, az azonban biztos, hogy hang nélkül is elbeszélgethetünk magunkkal. Amikor lefekvés után értékeljük a napunkat, vagy reggel eltervezzük a teendőinket, lényegében agyunkkal beszéljük meg közös dolgainkat.

„Kész idegbaj ez a nyamvadt élet! Nyomott vagyok, mert front van. Hogy lehetek ilyen szerencsétlen és debil?!” Meggyőződésem, hogy a szakorvosok bevételük egy részét az ilyen mondatoknak köszönhetik. Agyunk ugyanis nem finomkodó tolmács. Ha kijelentjük, hogy szétmegy a fejünk, akkor elfogadja, és mindent elkövet a parancs teljesítése érdekében.

Az agykontroll nevű módszer, amelyet Jose Silva amerikai üzletember az 1950-es évek elején alkotott meg, segít abban, hogy befolyásolhassuk a gondolkodásunkat. Javíthatjuk az emlékezőképességünket, gyorsabban és eredményesebben tanulhatunk, megtalálhatunk elveszettnek hitt tárgyakat, gyógyíthatjuk magunkat, leküzdhetjük kisebbségi érzésünket.

A SIKER KELLÉKEI

„Nem robban szét a fejem!”

A pozitív gondolkodás alapja:
„Nem vagyok én szamárkal!”

Tízszor mondok igent, mert komoly az elhatározásom

Miután eldöntötte, hogy szorgalmasan fogja tanulni az eszperantó nyelvet, javasolom, hogy beszélgessen el saját magával. Tegye fel az alábbi kérdéseket! Ha valamennyire hangos igennel válaszol, akkor valóban komoly az elhatározása.

1. Akarod-e, hogy sikeres középfokú állami nyelvvizsgát tegyél eszperantó nyelvből?
2. Megteszel-e mindent annak érdekében, hogy rendszeresen és szorgalmasan készülhess az órákra?
3. Minden nap foglalkozol a nyelvvel legalább egy-két órát, ha kell többet?
4. Otthon mindig hangosan tanulsz, és ha főzöl, mosogatsz, barkácsolsz, akkor is ismétled a megtanult szavakat és mondatokat?
5. Ugye a legfontosabb teendőid között mindig a második helyre kerül az eszperantó tanulása, és a tévézésről is lemondasz a sikeres vizsgád érdekében?
6. A munkahelyeden mindig kéznél van az a 10-20 új szó, amit aznap megtanulsz?
7. Ha valamit nem értesz, megkérdesz és utána gyakorlod?
8. Ha az óráról hiányzol, másnap megtudod, mit vettetek, és a következő órára bepótolod?
9. Órán sohasem lesz kisebbségi érzésed, mert tudod, hogy képes vagy a tananyagot elsajátítani?
10. Ez a sikeres vizsga úgy kell neked, mint egy falat kenyér?

Ísten (a férjem, a feleségem, Marika, Pisti stb.) engem úgy segéljen!

Agyunk kapacitása

Agyunk bal féltékéjének alig 4-6 százalékát használjuk gondolkodásunkra. Ez a jelen idő megtestesítője. A jobb féltéke gyakorlatilag parlagon hever. Az érzelem, a múlt és a jövő feldolgozásának területét eredményesebben kellene hasznosítanunk. Erre lehetőségünk van, ha elérjük az úgynevezett alfa állapotot. Ez azt jelenti, hogy az agyhullámok másodpercenkénti ciklusszáma csökken. Ilyen helyzetben vagyunk közvetlenül elalvás előtt, ábrándozás közben és közvetlenül felébredés előtt. Az agykontroll nevű elmegyakorlat szóhasználatában ilyenkor nem külső, hanem belső tudatosságot élünk át. Ez a meditációs lelkiállapot. Ebben az ellazult állapotban kapcsolatot teremthetünk agyunk két féltékéje között. A jelenbe vihetjük át vágyainkat, amelyek valóra váltásáért immár a tudatos bal agyféltekénk lesz a felelős.

Menjünk le alfába!

Egyes szakkönyvek szerint (pl. Jose Silva – Philip Miele: Agykontroll. Bp. 1997.) egy 40 órás tanfolyamot kell elvégezni, hogy ezt a módszert alkalmazni tudjuk. A gyakorlat azonban azt bizonyítja, hogy a javasolt visszaszámlálás 30 perces ideje helyett sokkal gyorsabban el tudjuk érni az alfa állapotot.

Ennek technikája a következő: 1. Ülünk le, hunyjuk be a szemünket, lélegezzünk mélyeket (hasi légzés). 2. Teljesen lazuljunk el. Ezt elősegíthetjük azzal, hogy egyes testrészeinkre gondolunk, s azt képzeletben ellazítjuk. 3. Amikor megszabadultunk a feszültségtől, behunyt szemmel nézzünk orrunk magasságában előre. Homlokunk közepén feszültséget érzünk. Ez annak a jele, hogy a két agyfélteke között létrejött a megfelelő kapcsolat. 4. Lehetőleg képi formában képzeljük el azt, mit szeretnénk megvalósítani. Például most milyen kövérek vagyunk (majd a kép félretolása után), és milyen soványak leszünk. Vagy képzeljük azt, hogy az eszperantó vizsgán milyen jól felelünk. Belső hangunk segítségével ismételjük el a szükséges parancsokat: „Nagyon ügyes, leleményes és szorgalmas vagyok. Könnyen tanulom az eszperantót. Jól vizsgázom. Nem félek.”

Egyszerre sok parancsot ne adjunk ki, mert agyunk nem képes feldolgozni az információkat. Ne használjunk feltételes vagy felszólító módot. Jelentsük ki a szükséges tényeket, és a megvaló-

sítás is jelen időbe kerül. A tréninget többször ismételjük meg.

A megfelelő parancsok tudatosítása után agyunk mindent elkövet annak érdekében, hogy a kitűzött célt megvalósítsa. Például tudatalattink úgy irányít bennünket, hogy legyen időnk és kedvünk a tanulásra, mindig vigyünk magunkkal eszperantó tananyagot, útközben eszperantóul beszéljünk magunkban.

Némi gyakorlás után az alfa állapot akár menet közben néhány másodpercen belül is elérhető anélkül, hogy behunynánk a szemünket.

Érdeemes megpróbálni, mert csak személyes benyomások után lehet arról dönteni, hogy a módszer mennyire eredményes. Adjuk fel esetle-

ges előítéleteinket, s amikor senki sem lát, nem hall bennünket, kezdeményezzünk beszélgetést saját magunkkal. Ha kitartóak leszünk, az eredmény nem maradhat el. Bizzon magában, és ne feledje:

„Nem is tudom, mi lenne velem – nélkülem.”

Szívjon magába minél több energiát!

A reiki segítségével olyan utat talál, amely a gyógyító szeretethez vezet

Bizonyára többször előfordult már életében, hogy gondtalanul nyaralt, napozott vagy éppen ábrándozott, s közben nem törődött az idő folyásával. Ezt az életérzést kell felelevenítenie ahhoz, hogy teste könnyebben elernyedjen, ellazuljon, lelke megnyugodjon. Az a legjobb, ha valamilyen múltbeli vagy jövőbeli kellemes élményt idéz fel. A szeme előtt megjelenő színes foltok vagy képek hatására képzelje azt, hogy a talpán át egész testén energia fut keresztül.

Fekvés közben behunyt szemmel nézze a lábujjait. A talpán áthatoló fényt gondolatban húzza fölfelé. Élvezze, hogy megtelnek vele a combjai, a dereka, a mellkasa. Ha izmai megfeszülnek, majd

elernyednek, esetleg zsibbadást érez, akkor jól és eredményesen végzi a gyakorlatot. Közben alkalmaz-

hatja az agykontrollt. Ha valamelyik testrésze fáradt, az energiát gondolatban irányítsa oda. Lehet, ha valamilyen lassú zene közben végzi a gyakorlatot, még eredményesebb lesz.

A reikivel számos szakkönyv foglalkozik. Érdekes elmélyülnie ezekben az ismeretekben, mert a tanuláson kívül lelki problémáinak megoldásaiban is segítik Önt. A következő munkát ajánlom: Walter Lübeck: A reiki ösvényein. Édesvíz Kiadó, 1999.

MINDENFÉLE

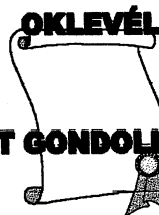
FEJLŐDÉSEM TÖRTÉNETÉBŐL

A) 1. Az idő a legnagyobb ellenségem. 2. Én vagyok az idő legnagyobb ellensége. 3. Beosztom, darabokra tépem az időt.

B) 1. Maradok már ezen a szinten. 2. Maradok még ezen a szinten. 3. Nem maradok ezen a szinten.

Ahogy szárazon nem lehet megtanulni úszni, ugyanúgy némán nem lehet megtanulni

beszélni. Ezért nem keresem a némák témáit!
.....
Pompás, ha valaki mindig tudja, minek van értelme és minek nincs. Miért ne lehetnék én a Pompás Sári?

SOKAT GONDOLKODTÁL

Nehogy már ilyen kicsiség kifogjon rajtam!

– Fáj, hogy eszperántóul kell tanulnom.

– Édesem, mi ez a koszovói albánok szenvedéséhez képest!

.....

PESSZIMIZMUSOM TÖRTÉNETÉBŐL

A gondolkodásba belefárad az ember, a semmittevésbe nem. Akkor most melyiket csináljam?

Borzasztó, tegnap egy fél órát gondolkodtam, s ma az izomláztól majd szétmegy az agyam.

– Amíg élünk, ne búsuljunk!
– Pedig csak addig búsulhatunk, amíg élünk!

ESZPERANTÓ LAPOK

ELŐTÉRBE 2. HÁTTÉR

TANULÁSI ÚTMUTATÓ

CSAK ÖNNEK, ITT ÉS MOST *** ÍRTA, SZERKESZTETTE ÉS
TÖRDELTE: DR. SALGA ATTILA

Az előző számban néhány jó tanácsot ajánlottam figyelmébe annak érdekében, hogy a nyelvtanulása még hatékonyabb legyen. Ha úgy gondolja, Kedves Olvasó, hogy nem hisz ezekben a módszerekben, kérem, akkor is próbálja ki. Vannak olyan dolgok, amelyek csak személyes megtapasztalás útján és után bizonyosodnak be. Nagyon gyakran sok minden hit kérdése: ha akarok valamit, akkor sikerülnie kell!

Az akupresszúra ujjnyomásos gyógymódot jelent

Testünket energiavezetékek hálózzák be, és szabályozhatjuk belső szerveink működését

A kínai orvoslás szerint szervezetünk önmagát gyógyítja meg. Ezért meg kell ismernünk annak felépítését, energiahálózatát. Megfelelő pontokon be tudunk

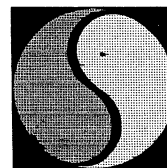

avatkozni, szabályozni tudjuk az energia áramlását. Kínában már az óvodában tanítják a legegyszerűbb fogásokat. Az európaiaknak nyilván furcsa, hogy ét-

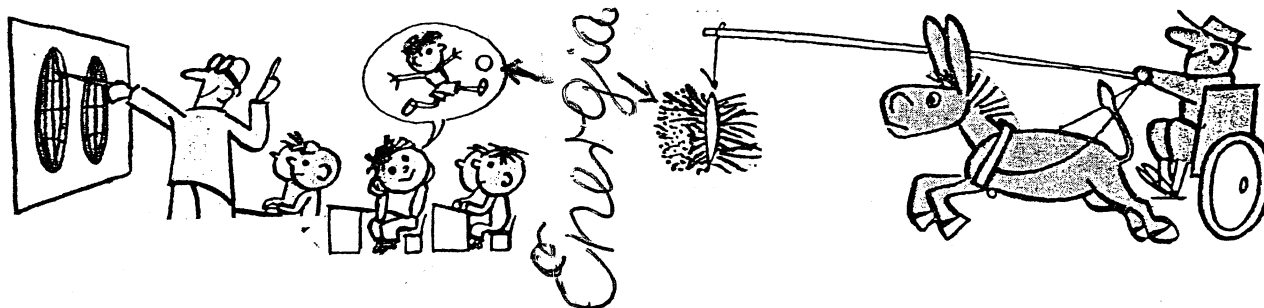
kezés után a kisgyerekek a térdük alatt kikeresnek egy pontot, ezt masszírozzák, hogy gyorsabb legyen az emésztésük, és összehangolják a belső szervek működését.

Minden embernek van érzéke az efféle gyógymódnak (egészség-fenntartáshoz), mert különösebb tudást vagy hitet nem igényel. Ha egy pontot nyomással, körkörös mozdulatokkal ingerlünk, javítjuk a vese, máj, lép, hasnyálmirigy, szív, szívburrok, vékonybelek, vastagbelek

vagy éppen a tüdő működését. Mivel szerveink egymással szoros kapcsolatban vannak,

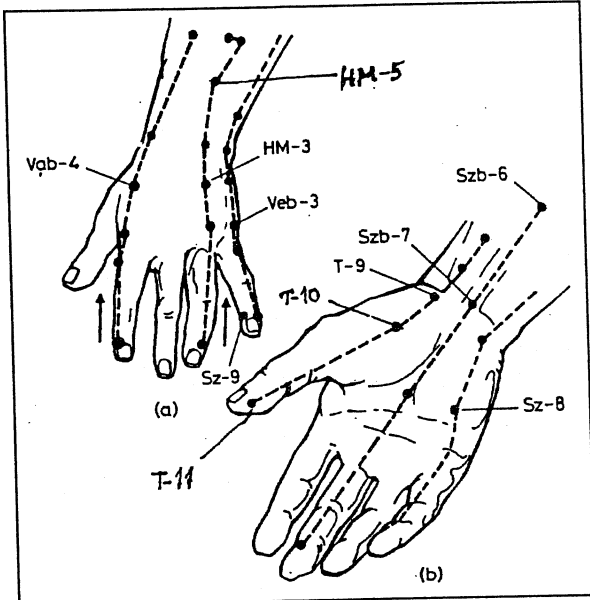
egy-egy működési rendellenesség láncreakcióként haladhat végig a többin is. A gyógyító energia ugyanígy váltja ki a pozitív hatását.

A kínai orvoslásról (AKUPRESSZÚRA)

A kínaiak több ezer év óta úgy tartják, hogy testünket energiavezetékek hálózatak be. A rajtuk lévő pontok nyomásával szabályozni lehet az energia elosztását, a szervek működését, növelni lehet a szervezet ellenálló képességét. Általában a betegségek megelőzésére használták, de később kiderült, hogy gyógyításra is megfelel. A kéznyomásos gyógymód alkalmazásához sok sikert kívánunk.

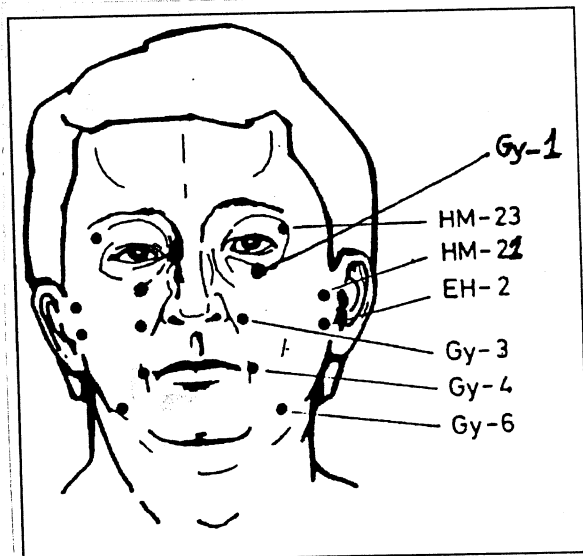
a) rajz: HM-3, HM-5 – (a 4. és 5. ujj között, a kézhat közepe táján) az energiaháztartást szabályozza; bármilyen gyulladás megelőzésére; ha fázunk, ha melegünk van ezt kell dörzsölni. **Veb-3** – (a kisujj büttyke mögött), minden gyul-

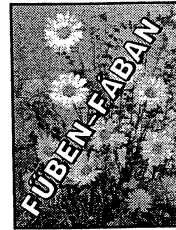
ladást csökkent, merev nyak és láz ellen. **VAB-4** – (kézháton a hüvelykujj és a mutatóujj középpontjainak találkozásánál) fej- és fogfájás, influenza, torok-, mandulagyulladás, növeli a szervezet ellenálló képességét, csillapítja a fájdalmat, levezeti az izgalmat, összehangolja a szervek működését. **Sz-9** – (a kisujj körömágyának belső szöglete) ájulás esetén újraélesztéskor; álmatlanság ellen; frissít, mint a kávé.

b) rajz: Szb-6 – (a csuklóredőtől fölfelé kb. 3 hüvelykujjnyi távolságra) fájdalomcsillapító, feszültséget old, csuklás, hányinger ellen; életmentő pont ájuláskor, infarktus esetén; mindig erősen

kell nyomni. **Szb-7** – (a Szb-6 alatt a tenyér felé, a középvonalban a csuklóredő közepén) szorongáskor, izguláskor gyengéden befelé nyomjuk 3x15 mp-ig. **T-9** – (csuklóredőben a hüvelykujj felőli részén) a test energiáját szabályozza, erősítő pont, influenza, hörgőhurut. **T-10** – (a hüvelykujj kéztőcsontjánál) lehűti a belső hőt, lázas betegség esetén (megelőzésére is!) összedörzsöljük; megelőzi a torokgyulladást. **T-11** – (a hüvelykujj körömágyának külső szélétől 2 mm-rel lefelé) megfázás, köhögés, lázcsillapítás.

EGÉSZSÉG, KÖVÉRSÉG, BETEGSÉG

Az emberi test olyan bonyolult rendszer, amely képes arra, hogy egészséges életmód esetén a benne keletkező kisebb „hibákat” kijavítsa, az egyensúlyt helyreállítsa. Ennek egyik fontos eszköze a megfelelő táplálkozás.

Annak az agyterületnek, amely az étvágyat szabályozza, éhségközpont a neve. Ha a véráramban a megfelelő tápanyag szükséges mennyiségben van jelen, akkor evés után elmúlik az éhség érzete. Fontos anyagok tartós hiánya viszont szűnni nem akaró éhséget ébreszt, ugyanis ilyenkor nem „kapcsol ki” az éhségközpont.

Az evés alapvető életani funkció, a túlzott energia-bevitel viszont számos betegségnek a forrása lehet. Ilyenkor testi és lelki állapotunk romlik, zavar áll be a vegetatív idegrendszer működésében, szorongást érzünk. És erre ismételen evéssel reagálunk...

A kövérség hajlamosít a cukorbetegségre, magas vagy ingadozó vérnyomásra, epeköképződésre, a máj elzsírosodására, bőrbetegségek kialakulására, letargiára, pangásos szívbetegségre. A kövér ember már kisebb munkavégzés, gyaloglás után nehezen lélegzik, izzad és könnyen fárad.

Ha valaki naponta csak 50 kalóriával (kb. egy deciliter kóla vagy sör) fogyaszt többet, mint amennyit lead, akkor 10 év alatt 22 kilóval fog gyarapodni a súlya. Az egészséges egyensúly azt jelenti, hogy a test tömege egyenlő a testmagasság egy méterén felüli számával (például 175 centiméter esetén 75 kilogramm).

HM-21 – (nyitott száj esetén a fül előtti mélyedésben) fülfájás, fogfájás.

HM-23 – (a szemöldök külső szélénél tapintható mélyedésben) szemfáradtság. **EH-2** – (a fül előtt) fülzúgás, fogfájás. **Gy-1, 3** – (a pupilla alatt, a szemüveg peremén, illetve a pupilla alatt, az orrlyukakkal egy magasságban) szemfáradtság, homloküreg, orrdugulás, fogfájás. **Gy-4**

– (a pupilla alatti vonalon, a szájjal azonos szinten) fogfájás. **Gy-6** – (egy ujjnyira az állkapocs szegletétől) fogfájás.

Fejfájás csökkentése: nyomjuk erősen felfelé az orr kezdetét a homlokunk felé; ugyanott csipkedő mozdulattal fogjuk át a mutató és a hüvelykujjakkal, és nyomjuk háromszor 15 mp-ig.

A sikerélmény megédesíti a munka örömét

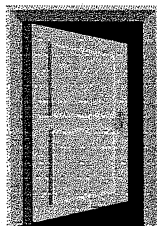
Optimistán kell felfogni a nyelvtanulás minden mozzanatát

Az a nyelvtanulási módszer a jó, amelynek segítségével viszonylag gyorsan a lehető legtöbb ismeretet szerezzük meg. Ehhez számtalanszor ki kell ejteni a megtanulandó szavakat, szövegeket, és gyakran kell átismételni őket.

Vannak olyanok, akik a leírt szövegeket „elhiszik”, mert készen kapják, ezért a mondatok jelentését nem akarják igaziból feltárni. Ők magolnak, tehát

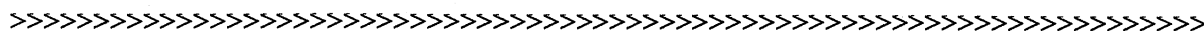
értelem nélkül tanulnak. Csak a megtanult sorrendben tudják felidézni a szöveget. Ez pedig

**EZEN AZ
AJTÓN CSAK
BEFELE
MEHET
AZ ISMERET**

óriási hátrányt jelent, hiszen a kommunikáció során és a vizsgán is kérdésekre kell választ

adni. Egy másik fajta módszer szerint részenként és egészében véve is el kell sajátítanunk a tananyagot. Az ismeretlen szavakat nem kell feltétlenül megnevezni a szótárban, mert jelentésükre a szövegkörnyezet alapján gyakran rájöhethetünk. Ilyenkor dicsérik meg magunkat, hiszen eredményes „rejtvényfejtők” voltunk. Máris kárpótoltuk magunkat a befektetett munkáért, és megvan az ösztönzés a további tevékenységre.

Nyelvtanárok

Egy elcsépeelt vicc szerint a szláv feketének van egy előnye, egy hátránya és egy rejtélye:

nincs benne pótkávé, nincs benne babkávé; rejtély, hogy akkor mitől fekete. A tanárral való tanulásban is felfedezhetjük mindhárom elemet. Kétségtelen előny: a kapott információ nagyobb megbízhatósága, időhöz kötöttségével nagyobb rendszerességet jelent. Kevesebb önfelegyelem kell ahhoz, hogy a kitűzött időpontban az órán megjelenjünk, mint ahhoz, hogy a magunk által meghatározott mennyiségű anyagnak nekiül-

jünk. Hátránya: a nehezebb hozzáférhetőség, viszonylag nagy üresjárat, és a hosszabb adagolhatóság. Rejtély, hogy miért találták ki a nyelvtanárokat.

Örömszerzés

Ki nem érzett még enyhe borzongást, amikor a Balaton hűvös hullámaiba vetette magát? És megfogalmazódott bennünk a vágy: inkább visszamászunk a napsütötte homokra. Ám egy-két perc múlva, amikor hozzászokott a vízhez, már elfelejtette a kezdeti elbátortalanodást. Ha az eszperantót nemcsak a kötelező vizsga kedvéért tanuljuk, hanem élvezzük is, hogy idegen nyelven megértethetjük magunkat másokkal, akkor örömteli

lesz az ismeretszerzés. Minden tőlünk függ.

Kapunyitás

A kerékpárt sem állítottuk vissza a falhoz első esés után, sílécünket sem hasogattuk fel tűzi-

fának, amikor hóba huppantunk vele. Pedig ezeket az emlékeket sokáig fájdalmas kék foltok őrizték. Mégis kitartottunk, mert tudtuk, hogy egyre kisebb lesz a megpróbáltatás, egyre nagyobb az új készség nyújtotta öröm. Holott itt nem is egy új világról volt szó, amelynek kapuit egy kis kitartás tárja fel előttünk.

Aki nem veszi komolyan az eszperantó tanulását, gondolkodjon el. Tegye fel a kérdést: „Érdemes-e élni? Van-e élet a halál előtt?”

A diák van a nyelvtanulás középpontjában

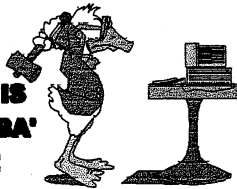
Most megtudhatja, hogy Ön az alfa és az omega

A nyelvtanulás folyamatának legfontosabb tényezője a befogadó, vagyis maga a diák. A siker és a kudarc tehát elsősorban a hallgató teljesítményétől függ. Sok tanuló a tanárt, a körülményeket és a tananyagot teszi felelőssé. Ha tetszik ez a módszer, leírok néhány kifogást gyengesége, határozatlansága, netalán lógása palástolására.

Nincs kedvem tanulni (nem tudom megtanulni), mert a tanár

nem tud magyarul, piros nyakkendője van, hagymát eszik, szemtelenül számon meri

**NÉG TE IS
AZ UTAMBA'
VAGY?!**

kérni az anyagot. Fel vagyok háborodva, mert ennyi szituációt, nyelvtant, olvasmányt, szót, képleírást képtelenség megta-

nulni. Képző képző hátán, az előljárószavak miért vannak az előtt a szó előtt, amelyikre vonatkoznak? Mikor tanuljak? Reggel ötkor kelek, dolgozom négyig, estére vergődöm haza. Egyik oldalról az egyik gyerek, a másiktól a férjem. A lányom meg óbégat. A faterékat is látogatni kell, konzultációra is készülni kell, azt a rohadt tévét is nézni kell néha, különben meghülyülök!

A nyelvvizsgán színészkedni kell

A lehető legjobb pontszámért kell eladnunk a felszínen lévő nyelvtudásunkat

Sok felnőtt meglehetősen kényelmetlenül érzi magát, amikor elkezd egy új nyelvet tanulni. Azt mondják, olyan, mintha óvodások lennének. „Az értelmi szintem egy hatéves gyerekére emlékeztet! – panaszkodnak. – Alig tudok valami értelmeset megfogalmazni. Borzasztó!” Vannak olyanok, akiket ez annyira lehangol, hogy abbahagyják a próbálkozást. Rosszul teszik.

Ezek az érzések azért hatalmasodnak el, mert a felnőttek anyanyelvükön bonyolult gondolatokat öntenek nyelvi formába. Türelem és idő, sőt be-

jük el, ahogyan képesek vagyunk rá. A szókincs és a nyelvtani ismereteink jelentik a határokat, amelyeken belül mozognunk kell. Vizsgára már

NEM VAGYOK NYUSZIKA!!!

letörődés kell ahhoz, hogy ezt a „szintet” feladják. Valóban: a gyerekek könnyebben beszélnek, mert csak egyszerű gondolatokat akarnak kifejezni.

Változtassuk meg a valóságról alkotott felfogásunkat. Mindig csak annyit akarjunk elmondani róla, amennyire képesek vagyunk. Csak azt fogalmazzuk meg, amit tudunk, és csak úgy mond-

MINDENT ELŐ TUDOK VARÁZSOLNI!

úgy menjünk be, hogy a nyelvtudásunk legalább egy tízéves gyermek színvonalán van. Célunk: helyesen és sokat beszéljünk, hogy meggyőzzük a vizsgáztatókat (felszínes) tudásunkról. A lehető legmagasabb pontszámot kell elérnünk, s ennek érdekében színészi képességeinket is csillogtassuk meg. Játsszuk el, hogy tudunk!

ESZPERANTÓ LAPOK

ELŐTÉRBE 3. HÁTTÉR

TANULÁSI ÚTMUTATÓ

CSAK ÖNNEK, ITT ÉS MOST *** ÍRTA, SZERKESZTETTE ÉS TÖRDELTE: DR. SALGA ATTILA

Anyanyelvünket nem úgy tanuljuk, mint az idegen nyelveket

Ne tekintsük tantárgynak a kommunikáció eszközét!

Olyan környezetben nőttünk fel, ahol mindenki magyarul beszélt. Szinte észre sem vettük, hogy kiteljesedett a szókincsünk, egyre jobban ki tudtuk fejezni magunkat. Általános iskolában, amikor megismerkedtünk a nyelvtan alapjaival, valójában arra kellett rájönnünk, hogy milyen grammatikai szabályok alapján épül fel anyanyelvünk. Sokunknak nem is ment könnyen.

Az idegen nyelvet teljes tudatunk igénybe vételével próbáljuk meg elsajátítani. Lényegében a nyelvtan szakszókincsét és logikáját is meg kell tanulnunk, tehát egy nyelv helyett – ha úgy vesszük – kettővel kell megismerkednünk.

Erős motivációt

Legtöbb embernek erős motivációra van szüksége ahhoz, hogy sikeres legyen valamely nyelv tanulásában. Minél több célt választunk, annál nagyobb a valószínűsége, hogy elszántak leszünk. Lehet, hogy Ön szerint az eszperantó állami nyelvvizsgára csak azért van szüksége, hogy a főiskolai, az egyetemi követelményeket teljesítse. Ebben az esetben

nagyon unalmas lesz a nemzetközi nyelv. A kommunikáció eszköze azt a célt szolgálja, hogy gondolatainkat, érzéseinket közöljük, illetve mások tapasztalatait és információit megismerhessük. Külföldön használhatjuk: szakmai tanács-

kozásokon, konferenciákon, baráti találkozásokon, a turizmusban. Levelezhetünk, és az interneten keresztül szobánkba jön a világ. Olyan munkákat olvashatunk, amelyek más nyelveken nem érthetők el. Rádióadások, folyóiratok, könyvek tehetik élvezetesebbé napjainkat. Külföldi eszperantisták várnak bennünket, és felejtésetlenül teszik tengerparti nyaralásunkat.

Azt mondják, hogy ezen a nyelven senki sem él át olyan gátlásokat, mint amikor például valaki egy svájccal németül vagy egy amerikaival angolul beszél. Ennek az az oka, hogy a számunkra idegen nyelvet anyanyelvként beszélő sokkal előnyösebb helyzetben van. Attól félünk, hogy hibákat követünk el, beszélgetőtársunk pedig megmosolyog vagy kijavít. A nemzetközi nyelv hívei között ez másként van: ha még kevesebbet tudsz eszperantóul, mint a társad, tudod, hogy ő is így kezdte, csak neki már nagyobb gyakorlata van.

Fontos a cél és az utánzás

Biztosan mindnyájan emlékszünk olyan esetre, amikor évek óta nem használt nyelven kellett

megszólalunk. Nehezen csikordultak a kerek, bosszúsán ráztuk a fejünket: tudtuk, de elfelejtettük. A szavakat kiszorította egy másik idegen nyelv, amely frissebben él bennünk. Mérgeledünk, csodálkozunk, azután tíz-húsz perc múlva szépen kezdenek összeállni a szavak és a formák. Eszünkbe jutnak az évek óta emlékeink rak-

tárában heverő főnevek, hozzágördülnek a helyesen egyeztetett jelzők és a megfelelően ragozott igealakok. Partnerünk csodálkozik, mi pedig néma elragadtatással állapítjuk meg magunkról, hogy úgy látszik, mégis nyelvzséni vagyunk. Pedig csak a szavak egymást idéző ereje „ráncigálta” helyükre a szövegekörnyezet elemeit.

Megpróbáltuk utánozni egykori és jelenlegi beszédpartnereinket, átvettük arckifejezését, hanghordozását, hangsúlyozását, kézmozdulatait. Ilyenkor nem leckét akarunk felmondani, hanem valóban arra használjuk a nyelvet, amire való: a kommunikációra.

A reális, konkrét célokat könnyebb elérni

Nem nehéz, mégis nagyon sokat kell tanulni

Rendszeres munka, kitartás, szorgalom, megszólalási, közlési vágy szükséges ahhoz, hogy valaki három hónap után állami nyelvvizsgát tegyen eszperantóból. Más idegen nyelvből ilyen teljesítményhez két-három év folyamatos tanulás szükséges.

A siker esélye a nyelvtanulásban megnő, ha olyan célokat tűzünk ki magunk elé, amelyeket valóban meg tudunk valósítani. Sokan gyakran eléggé „homályosan” fogalmazzák meg, mit akarnak: „Szeretnék megtanulni eszperantóul.” Mivel általában fogalmuk sincs arról, hogy milyen bonyolult dolog a nyelvtanulás, azt várják, hogy viszonylag rövid tanulás után képesek lesznek írni, olvasni és társalogni.

Amikor rájönnek, hogy nem tudnak beszélni eszperantóul munkájukról, tanulmányaikról, érdeklődési körükről vagy aktuális eseményekről,

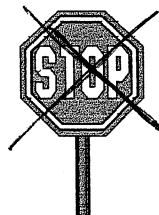
- Eszperantóul tanulsz? Mióta?

- Ma óta...

gyakran elveszítik a kedvüket. Nem helyes azonban a tanárt, a nyelvkönyvet hibáztatni a kudarcért. Vagy mégis? De akkor sem szabad abbahagyni! A keserű tapasztalatokat lehetőleg el kell kerülni. Tudnunk kell, hogy a nyelvtanulásban az egyszerűtől a bonyolultig sok lépcső követi egymást. Csak ismétlés, gyakorlás útján haladhatunk előre.

Az eszperantó könnyű nyelv (Esperanto estas facila lingvo) – mondják unos-untalan. Elhiszem,

de mihez képest könnyű? És mennyit kell tanulni? Nem úgy kell vele foglalkozni, mint más idegen nyelvvél? Ez a nyelv abszolút értelemben könnyű, mert ha nem hasonlítom máshoz, rögtön látom a nyelvtan logikáját, egyszerűségét, szinte érzem a szavak nemzetköziségét. A teljes tudásért azonban meg kell küzdeni. Relatív értelemben pedig igencsak egyszerű, hiszen sem terjedelemben, sem nehézségben nem hasonlítható az angol, orosz vagy éppen olasz nyelv kiejtéséhez, gram-

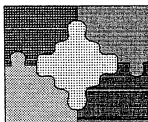
**NINCS MEGÁLLÁSI
FOLYVÁST
KÜSZKÖDNI KELLI**

matikájához. Ha más idegen nyelvből két év folyamatos tanulás után sikerülne állami nyelvvizsgát tennünk, akkor eszperantóból akár három hónap után is lehetséges a sikeres vizsga. Intenzív tanulással. A tanfolyami órákon kívül naponta legalább egy-két órát szenteljünk tudásunk elmélyítésére. Egy-két héten belül kiderül, hogy több idő szükséges-e.

Milyen a jó tankönyv?

A könyv zsebre vágható, eldobható, összefirkálható, lapokra téphető, elveszthető, újra megvásárolható, aktatáskából előhúzható, uzsonnázás közben élénk teríthető, az ébredés pillá-

natában életre kelthető, elalvás előtt még egyszer átfutható. A

tankönyvet nem kell telefonon értesíteni, ha nem mehetünk el

az órarendbe iktatott találkozóra. Nem haragszik meg, ha felébresztjük szendregésből álma0tlan éjszakáinkon. Tartalma szellemi kalandozásokra csábít és kielégíti kalandvágyunkat. Mi megunhatjuk őt, ő azonban sohasem un meg bennünket.

Segítenek vagy gátolnak bennünket a szótárak?

Mértékletesen kell használni, nehogy megártsanak

Sajnos hajlamosak vagyunk arra, hogy gondolkodás helyett is a szótárt használjuk. Ez előbb-utóbb csak passzív nyelvtudást eredményez, vagyis a tanuló felismeri a szót, megérti, de néhány nap múlva már nem tudja beszéd közben felhasználni. A szótár kezelésének egyszerűsége lustaságra csábít: megvettem, kéznél van, felütöm.

Anatole France abécé sorrendbe szedett világegyetemnek nevezte a szótárakat. Egyetlen kézmozdulat elegendő ahhoz, hogy gyors és egyértelmű feleletet kapjunk arra a kérdésre: hogyan kell mondani? Ez bizony óriási előny, hiszen sok más területen nagy fejtörést igényel és idővesztést jelent egy-egy probléma megoldása.

A szótár tudásszomjunk oltásának hosszú évekre méretezett eszköze. A nyelvtanulás kezdeti fokán gondolkodásra serkent, később viszont leszoktat róla. Amikor már ismerjük a nyelv-

tant, akkor az eszperantó tőszavak (*lern-, stud-, lud-, instru-*) jelentése és a képzők segítségével számos új szót alkothatunk.

Mit tegyünk, ha olvasás, leckeírás, fordítás, fogalmazás írásakor nem jut eszünkbe egy kifejezés, vagy bizonytalanok vagyunk egy szó jelentésében? Ne használjunk szótárt? Használjunk, csak okosan. A keresett szó legtöbbször valamilyen formában a fülünkben cseng, a nyelvünkön van. Ha megtaláltuk a szótárban, néhány másodperc-re lazuljunk el, dicsérjük meg magunkat, hiszen egy lépéssel

ismét közelebb jutottunk a sikeres nyelvvizsgálóhoz. Sok ilyen pozitív élmény után tízszer kedvezőbb lesz a tanulásunk határfoka. Ahányszor újabb összetételben fordul elő ugyanaz a szó, annyiszor vésődik agyunkba.

Há a szótárban példamondat is található, feltétlenül tanuljuk meg. A szót önmagában is meg lehet ugyan jegyezni, de szövegben mindig más szavakkal, ragozott alakban meghatározott szórendben fordul elő. A szó tehát nem kerek egész, hanem csak egy tört rész.

A harmadik Pistike angolóra után lélekszakadva rohan háza.

– Anyukám! Van itthon szótárunk?

– Igen, de minek az neked?

– Elvesztettem a kesztyűmet.
– Az bizony nagy baj!
= De azt mondta a tanítónéni, hogy a szótárban mindent megtalálunk.

= Hol van a szótár?
Megkeresem benne a páromat.

Mankó vagy segédeszköz?

A lelkiismeretesség szép erény, de a nyelvtanulás kezdetén ez a jó tulajdonság inkább fékez, mint hajt. Nem érdemes minden szót kikeresni a szótárból. Ha fontos az a szó, akkor úgyis előbukkan még, és értelme kiderülhet a szövegkörnyezetből. A fejtörést igénylő megismerkedés sokkal maradandóbb nyomot hagy emlékezetünkben. Némi gondolkodás után jussunk el a megértéshez! Ha lehet egyedül, és úgy örüljünk neki, mintha a keresztretjvényben megfejtettünk volna egy szót.

Hogyan tanuljunk szavakat?

Szorgalomra, kitartásra, a kényesebbeknek ülőpárnára is szükségük lehet

Mindenkire érvényes tanácsokat nem lehet adni. Módszerünk függhet egyéniségünktől, motivációnk erősségétől csakúgy, mint szorgalmunktól vagy leleményességünktől (például vasalás, főzés, vezetés, munka közben magnót hallgathatunk). Egy biztos: szorgalom, kitartás nélkül nem lesz siker, de lehet, hogy ülőpárnára is szükségünk lesz.

ESPERI
REMÉLNI
LERNI
TANULNI

KOLERI
DÜHÖSNEK LENNI
FRENEZIGI
MEGBOLONDULNI

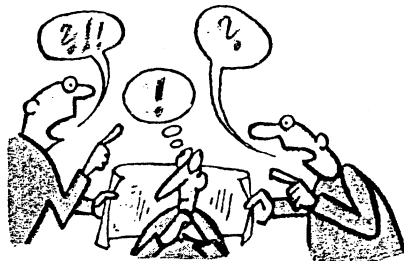
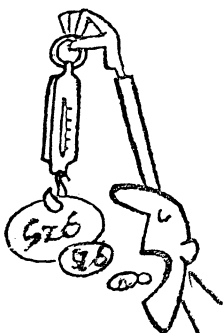
Füzetünk egyik oldalára írjuk ki az olvasmány megtanulandó szavait, a másik oldalára a megfelelő magyar nyelvű kifejezéseket gyűjtjük össze. Tenyerünkkel hol az egyik, hol a másik oldalt takarjuk le. Szemünk nézi, szájunk mormolja, az agy pedig felfogja és rögzíti a szavakat. Ez a módszer csaknem olyan idős, mint maga a nyelvtanulás.

Hátránya az, hogy elszigetelt, szövegkörnyezetből kiemelt szavakat igyekszünk megtanulni. A magyar jelentése alapján rögzítjük a szót. Kérdés: melyik jelentése alapján? Nagyobb szótárak 15-20 összefüggésben magyaráznak egy-egy szót. Ha csak egy, a konkrét esetben előforduló értel-

mét rögzítjük a szószeretünkben, akkor megfosztjuk magunkat a többi jelentésétől.

Ennek a takarásos módszernek nagy előnye: a szószeretetet mi állítottuk össze, személyes élményünk fűződik hozzá. A lapjain rögzített kifejezések szorosán kapcsolódnak hozzánk: felidéznek a „találkozás” időpontját, helyét, hangulatát.

Az egyforma, gyöngybetűkkel egymás alá szántott sorok olyanok, mint a sivatagi tájképek: egybefolyóznak, elálmosítanak; az emlékezetnek nincs hol megkapaszkodni bennük. Rögzítésre alkalmas pontokat kell teremtenünk: segít a színes vagy a toll, a ceruza vagy a sorkihúzó, sőt a betűk formáján és nagyságán is változtathatunk.

ESZPERANTÓ LAPOK

ELŐTÉRBE 4 HÁTTÉR

TANULÁSI ÚTMUTATÓ

CSAK ÖNNEK, ITT ÉS MOST *** ÍRTA, SZERKESZTETTE ÉS
TÖRDELTE: DR. SALGA ATTILA

Egy másik nyelven kell megtanulnunk gondolkodni

Anyanyelvünk szabályait nem mindig alkalmazhatjuk

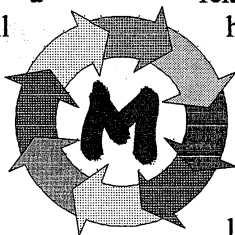
Anyanyelvünk vagy egy jól ismert idegen nyelv kiejtésének, szókincsének, nyelvtani szabályainak átvétele az új nyelv tanulása szempontjából számos hibát rejt magában. Tudatosan kell szembeállítanunk az eltérő és azonos vonásokat, s így eredményesen rögzíthetjük az ismereteinket.

Talán az a legnehezebb a nyelvtanulásban, hogy el kell rugaszkodnunk a magyar nyelvtől. Tehát gondolkozzunk eszperantóul! Igyekezzünk megszokni, hogy az idegen nyelv felől közelítsünk a kifejezendő, megformálendő mondathoz.

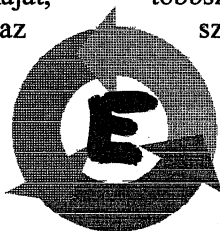
Aki sorra veszi az anyanyelv szavait és lefordítja eszperantóra, ugyanazokat a hibákat követi el, mint az a külföldi, aki rosszul beszél magyarul: „Én van tanulni sok magyar.”

Ha át vesszük az idegen nyelv sajátos logikáját, még akkor is követhetünk el hibákat. Ezek az apró-cseprő hiányosságok azonban egyúttal utat mutatnak, mert megtudjuk, mi az, amin még javítanunk kell.

Mi van azonban akkor, ha valaki keveset jár órákra, nagyon ritkán készíti el a házi

feladatát? A hanyagságnak az a következménye, hogy hibái nem az órákon, hanem csak a vizsgán jönnek elő. Késő bánat a passzivitás beismerése. Tisztelt Asszonyom és Uram! Nem volt helyes, hogy szégyenlősen, hét pecséttel zárta le ajkát. Még a tévedésre sem adta meg magának a jogot, tehát nem tudta folyamatosan ellenőrizni, hol tart az eszperantó tanulásában. Ha hibáit időben fedezi fel, tanára segítségével kijavítja, bizonyára elcsodálkozik, bosszús, hálás lesz, esetleg megsértődik. Mivel az érzelmei is bekapcsolódnak a nyelvtanulásba, többszörösen és tartósan rögződik a szó(szerkezet) vagy mondat. Ne haragudjon tehát a hibáira.

Ha a helyeset és a hibásat egymás mellé helyezzük, akkor elkerülhetjük, hogy a tévedés máskor is elforduljon. Tilos a saját

kijavítatlan fordítást vagy fogalmazást olvasgatni, megtanulni. Erre a célra csak a tankönyv vagy a tanár által javított szöveg alkalmas. Ha sokat halljuk a rossz formát fülünkbe lopja magát, és

azt hisszük, más változat nem lehetséges. Úgy járunk, mint a kozmás kosztón tartott férj, aki végig abban a meggyőződésben élt, hogy ilyenek kell lennie az almafőzeléknek.

Van-e Önnek nyelvérzéke?

A nyelvtelhetségről különbözőképpen vélekednek. Azokkal értek egyet, akik szerint nem létezik nyelvzseni. Pontosabban senki sem születik sikeres

nyelvtanulónak. Mindenkiben van azonban valamilyen érzék, hajlam vagy affinitás a nyelvtanuláshoz. Az eszperantó tanulására fordított idő és a motiváció

minden esetben meghozza a pozitív eredményt. Kinek előbb, kinek később. A kitartás, a szorgalmas munka gyümölcsöző.

A tútanulásból zavarok adódhatnak

Egyik tanítványom munka után éjfélig tanulta az eszperantót, mégsem mutatkozott meg a megfelelő eredmény. Miután elmesélte, hogy eszeveszett tempóban halad, rájöttem, hogy ennyi ismeretet ilyen rövid idő alatt képtelen feldolgozni. Azt javasoltam, hogy négy napig ne vegye kezébe a könyvet. „Ezt

nem ígérhetem meg, mert, akkor meg nem tudok aludni, annyira megszoktam a hajtást.” „Akkor

csak olvasson, de újat ne tanuljon.” Miután megfogadta a

tanácsomat, agyának volt elég ideje rendszerezni az ismereteket, megalkotni a szabályokat és a szükséges ellenőrzési rendszert. Egy hét múlva folyamatosan beszélt, két hét múlva a legjobb volt a csoportban. Úgye már Ön is szeretne ilyen helyzetet átélni?

Hogyan tanuljunk szavakat?

A szavak megjegyezhetőségének esélye tőlünk függ

A szótár logikus és a szószedet személyes jellegének előnyeit egyesíteni tudjuk, ha fületünkbe nem elszigetelt formában írjuk ki a szavakat, hanem a szövegösszefüggéssel együtt. Hozzáírhatunk rokonértelmű szavakat (szinonimákat) vagy ellenkező értelműeket (antonimákat). Ne erőltessük a kiegészítést; csak azt jegyezzük fel, ami tényleg magától asszociálódik. Ne hagyjuk kihasználatlanul a szavaknak azt az értékes tulajdonságát, hogy nem elszigetelten fordulnak elő. Az egyik szó könnyebben, a másik nehezebben rögződik emlékezetünkben.

Hogy egy szót vagy kifejezést mikor tudunk megjegyezni, szubjektív és objektív tényezőktől függ. Azt a szót rögzíthetjük legkönnyebben, amelyikhez valamilyen kötő-

élmény formájában találkozunk vele. Ha például a *nomtago* megtanulásakor elképzelem, amint éppen a névnapomat ünnepeljük, akkor könnyebben megmarad.

gyűrűt, nyakkendőt vagy számítógépet kapok. Rajta, keressük ki ezeknek a szavaknak az eszperantó jelenté-

szó, szó, szó

désünk van. Szám, név vagy esemény, annál jobban vésődik be, minél személyesebb

Ilyenkor ajándékot szoktam kapni. Lehet, hogy néhány hónap múlva egy karórát,

szó, szó, szó

sét! Az értelmi cél az érzel-mivel párosul.

Az objektív ok független a hozzáállásunktól, mert magában a szóban, annak jelentésében rejlik. Legkönnyebben azokat a főneveket tanuljuk meg, amelyek valamely konkrét tárgyra vonatkoznak (*domo, fenestro, libro*). Utána következnek az érzékelhető tulajdonságokat jelentő mel-

léknevek (*színek, formák, méretek*). Nehezebben jegyezzük meg az elvont főneveket és a konkrét, elképzelhető igéket (*kuri, transdoni, enveni*). Tapasztalataim szerint legnehezebben az elvont történet, viszonyt cselekvést kifejező igék ragadnak meg (*certigi, okazi, proponi,*

plenumi). Az igék azért is szorulnak hátra a felsorolásban, mert sokféle alakban fordulnak elő: jelen, múlt, jövő idő, egyes és többes szám, aktív és passzív szerkezet, feltételes, felszólító mód, főnévi igenév.

Inkább napfogyatkozást, mint agyfogyatkozást!

Rövidzárlat esetén villantsuk be a tartalék fényt!

Mondani akartam valamit, de elfelejtettem. Ez a rémálom anyanyelvünk használata közben is megtörténik velünk, az eszperantó nyelv tanulása során viszont hatványozottan jelentkezik. Ha nem jut eszébe valamilyen szó, mondjon hasonlót, vagy teljesen mást, hiszen az is lehet jó. Ha ezt begyakorolja, nem lehet észrevenni, hogy elfelejtett valamit. Ha a némaság folyóján nem közlekedik a komp, akkor a néma gyerek szava nem jut el a vizsgáztatókig. Beszéljünk, reagáljunk, meséljünk, akarjunk, vagyis alkalmazkodjunk a helyzethez. Különbösen is idegen nyelven beszélni mindig megalkuvást jelent – írta Kosztolányi. Ennyi „megalkuvás” a jó pontok reményében úgy kell nekünk, mint egy falat kenyér.

Ha valami nem jut eszünkbe, akkor ne rémüljünk meg, ne essünk kétségbe, mert a stressz negatívan befolyásolhatja a teljesítményünket. Legtöbbször anyanyelvünkön gondolkodnak, s ezért csak azt az egy szót keresgéljük, ami véleményük szerint az adott helyzetben legjobban a mondatba illik. Gyakorlással, tudatos fegyelmezőssel eljuthatunk addig, hogy agyunkból száműzzük az anyanyelvi kife-

jezéseket. Azt az eszperantó szót, szövegkörnyezetet, képet „villantsuk be”, amellyel együtt megtanultuk. Így biztosak lehetünk abban, hogy nem tévedünk a szó értelmezésekor, mert összefüggései jobban meghatározzák a jelentését.

A szinonimákon, vagyis a rokonértelmű szavakon kívül az antonimáktól, ellentétes értelmű szavaktól kapjuk a legnagyobb segítséget. A *bona, bela, ŝati,*

interese stb. szavaknak a *mal-* képzővel alkothatjuk meg az ellentétét. Ha az ember külső és belső tulajdonságait egyszerre tanulom meg eszperantóul, akkor az egyik helyett könnyen mondhatom a másik szót: *inteligenta, eleganta, (mal)dika, diligenta, (mal)alta, ŝparema, simpatia, bona, bonaspekta, ĉarma, belega, pura, kara, bonhumora, (mal)gaja, bela, laborema, svelta, (mal)juna...*

A részek és az egész aránya meghatározó jelentőségű

A hosszabb, összefüggő szöveg megtanulása általában túlságosan nagy feladatot ró ránk, ezért apróbb részekben tanuljuk meg. Közben derítsük ki, tudatosítsuk, melyik szó miért van tárgy esetében, jelen időben, többes számban stb. Ha annyira elsajá-

títjuk ezeket a kis szövegrészeket, hogy úton-útfélén a fülünkben zsongnak, akkor előbb-utóbb képesek leszünk az újra-

szerkesztésükre, átalakításukra.

Csak azt mondjuk el, amit fontosnak tartunk: lerövidíthetjük, kibővíthetjük, a helyzetnek megfelelően új részekkel egészíthetjük ki. A megfelelő helyen és átalakítással majd felhasználhatjuk.

Fölösleges esküdni, inkább...

A nyelvvizsga-bizonyítvány egyre nagyobb „hatalommal” rendelkezik – nem csoda, hogy sokan bármit megtesznek érte.

Tartsa be, hogy a vizsgáztatók ne tarthassanak be

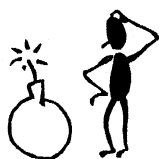
1. Minden nap tanulja az eszperantót, és mondjon monológot (utcán, vezetés, főzés, vasalás közben, elalvás előtt): Mit látok? Mit csinállok? Hol vagyok? Hol lehetnék? Mit csinál most a fiam? stb.
2. Sohasem elszigetelt egységeket, hanem mindig szövegkörnyezetben, mondatokban használt nyelvtani formákat tanuljon.
3. Soron kívül tanuljon meg olyan mondatokat, amelyeket bármikor fel lehet használni a társalgásban: *mi pensas, ke..., laŭ mia opinio..., eble, verŝajne, povas esti, ke..., mi esperas, ke..., mi supozas, ke..., se mi rememoras bone, se mi ne eraras, se mi pensas bone...*
4. Csak azt a szöveget (szövegrészt) szabad könyv nélkül megtanulni, amit a tanár kijavított. Olvassa el pontosan, ügyeljen a hangsúlyozásra. Ha egyedül tanul, csak olyan anyagot vegyen át (pl. a tankönyvből), amely biztosan kizárja a hiba lehetőségét.
5. Az, hogy a beszédben hibákat követhet el, ne riassa vissza a megszólalástól. Kérje meg társait, hogy javítsák ki. És ne sértődjön meg, ha valóban bekövetkezik, hanem okuljon belőle.
6. Legyen optimista. Valójában ön nyelvszeni, s ezt be tudja bizonyítani.

NYELVI KRIMI

Eszperantista tivornya a nyelvtan bugyraiban

Az ANo bement az EJo-ba az EKS-ével, mert EMO-t érzett az ivásra. Jött az ESTRO, s ők az ULo kihozta az AJo-t, elkezdték UMO-zni a sarokban. A nő a férfit FI-nek nevezte, mondván, hogy ez már a nevében is benne van (vagyis: fér-FI). Az ANo szavaiból ki lehetett venni, hogy már nem nőről, hanem ACULINO-ról beszél. Ekkor a ČJo elővette az ILo-ját, mire a nő TRANS-ba esett (nem tehERbe): KROM-oszómái DIS-okban hevERtek. Az ISTo szúrt, az ULINO a TABLO-ra METIS

kis buksi KAPETO-ját. Az ISTo ILo-ját az UJo-jába dugta, újólag az az GUST-álta a DRINKAJO-ját. Az ANo telefonált. A r-END őrei ONT-ották az INT-őket. A férFI h-ANT-ázott, és v-IT-ázott a r-END-örökkel, akik azt mondták, hogy pacs-IT és palacs-INT-át nem érDEMEl, de leg-AL-ább 234 SEZONOJ DE LA JARO vár reá. Mert ez a cselekedete büntetésre INDa. Ezt mondaná EKS-e is, a Mel-INDa.

Nyelvtudás nélkül ma már nincs diploma

NYELVTANI KISLEXIKON

FOGALOM-TÁR

Köszöntöm Önt abból az alkalomból, hogy az eszperantó nyelv tanulása mellett döntött. Lehet, hogy amikor meglátja ezt a nyelvtani szótárt, elszörnyülködik: „És még erre mondják, hogy könnyű nyelv, rövid és egyszerű a nyelvtana!” Hát igen... Mindent meg lehet írni röviden és hosszan is.

Ez a nyelvtani szótár azonban csak tájékoztató jellegű. Arra szolgál, hogy a már elfelejtett magyar és eszperantó nyelvtani ismereteit felelevenítse. Óráimon azt tapasztaltam, hogy sokan már nem emlékeznek olyan fogalmakra, mint tárgyeset, határozó, alany vagy éppen előljárószó. Arra nincs lehetőség, hogy ezeket az alapfogalmakat részletesen elmagyarázzam. Jegyzetemben olyan fogalmakkal találkozhat, amelyek ismeretét én természetesnek tartom. Ha az Ön emlékezetében viszont már csak annyi maradt belőle, mint nekem a kétismeretlenes egyenletből (vagyis a két ismeretlen), akkor jó szolgálatot tesz a FOGALOM-TÁR: felidéz, megmagyaráz és rendez. Elősegíti a jobb és a gyorsabb megértést, tájékozódást. Természetesen vizsgán ilyen formában sohasem kérdezik. A nyelvtant a beszédben alkalmazni kell tudni. Mivel a grammatikában minden mindennel összefügg, ezért az ismeretek bővítésére, egymáshoz kapcsolódására a nyelvtani szótárban is számos lehetőség van. Az alábbi jelmagyarázat ezt példázza.

Jelmagyarázat

a jel

jelentése

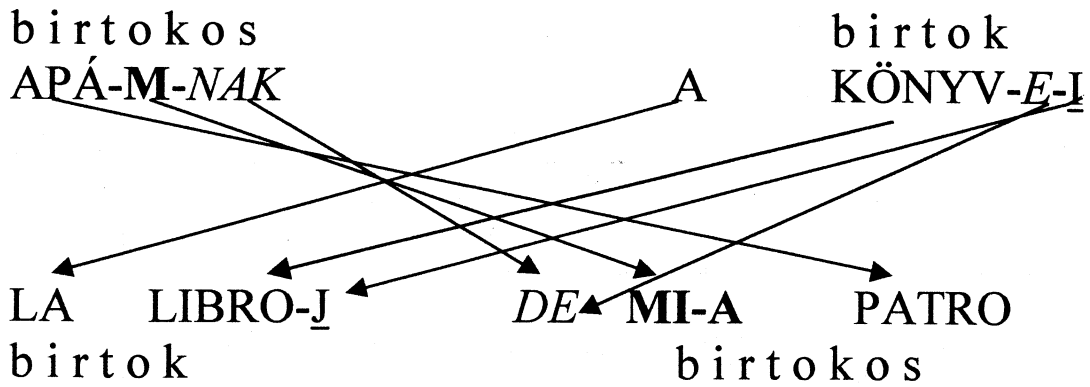
→ (bővebben) lásd (még) a nyíl után következő szónál; például: **anyagnév**:
→ főnév, → határozatlan számnév

~ (a jel neve: tilde) az adott szócikkben a főszó helyett áll:
betű: valamely nyelv hangjainak írott vagy nyomtatott jeleit ~-nek nevezzük.

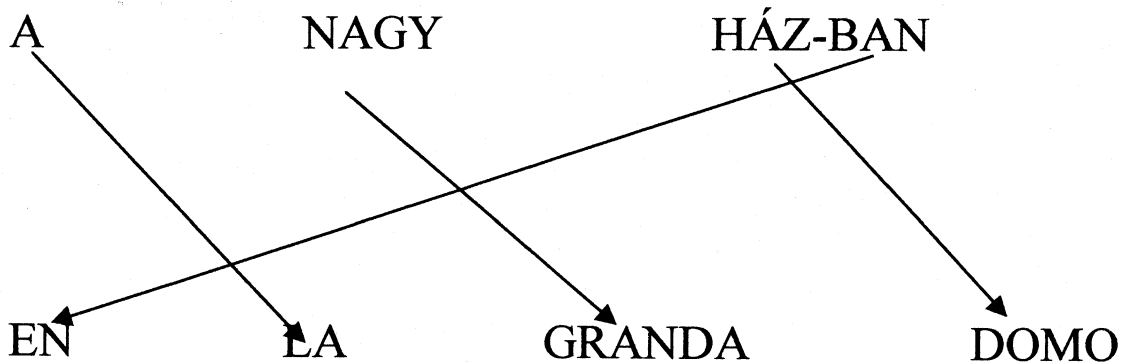
A magyar és az eszperantó nyelv felépítése jelentősen eltér egymástól. Anyanyelvünk a finnugor nyelvcsaládhoz tartozik, amelyre elsősorban az jellemző, hogy a képzőket, jeleket és ragokat egymás után kapcsolva fejezi ki a szavak mondatbeli viszonyát. A nemzetközi nyelvben ugyanez megfigyelhető, de névutók helyett (előtt, után, mellett stb.) előljárószavakat kell használni.

Néhány magyartól eltérő szerkezet összehasonlítása

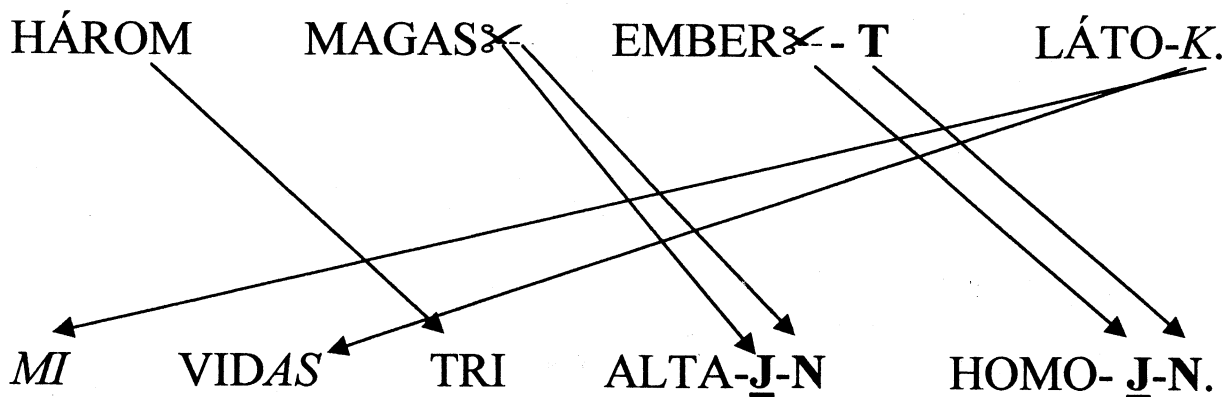
1. BIRTOKVISZONY

2. JELZŐS SZERKEZET

3. SZÁMNEVES KIFEJEZÉS

A, Á

ábécé: a → betűk meghatározott felsorolási rendje. A magyar magánhangzókat és mássalhangzókat jelölő 40 kisbetű hagyományos állománya és sora a magyar ~. Az eszperantó ~ 28 betűből áll: a, b, c, ĉ, d, e, f, g, ĝ, h, ĥ, i, j, ĵ, k, l, m, n, o, p, r, s, ŝ, t, u, ŭ, v, z. Az eszperantó fonetikus nyelv, vagyis a betűket (szavakat) úgy írjuk, ahogyan ejtjük. Mindent úgy olvasunk, ahogyan írunk. (→ kiejtés)

akár- (bár-): határozatlanságot jelöl az **ajn** szócska, amelyet bármelyik táblázati szó után kithetünk: **kiu ajn bárki, akárki, ĉio ajn bármi, akármi, ia ajn bármilyen, akármilyen**. Önállóan: *ajna bármilyen, akármilyen, tetszés szerinti, ajnulo egy bizonyos személy, sinjoro ajnulo X úr*.

aktív szerkezet: → szenvető szerkezet

alá: → alatt

alany: leggyakrabban → főnévvel, → személyes névmással és → főnévi igenévvel kifejezett személy, tárgy, cselekvés vagy fogalom, amely valamilyen cselekvést végez, valamilyen állapotba jut, amellyel valami történik, s mindezt az → állítmány nevezi meg: **Stefano (főnév)** legas libron. (*István könyvet olvas.*) **Li (személyes névmás)** legas libron. (**Ő** egy könyvet olvas.) **Promeni (főnévi igenév)** estas agrable. (**Sétálni** kellemes.) *a)* A főnévvel és a személyes névmással kifejezett ~ lehet egyes és többes számú: La **knabo** legas libron. (*A fiú könyvet olvas.*) La **knaboj** legas libron. (*A fiúk könyvet olvasnak.*) *b)* Az általános ~t (oni személyes névmás) olyankor használjuk, ha nem szükséges vagy nem lehet megnevezni, ki végzi a cselekvést. A mondat szerkezete megkívánja, hogy ilyenkor is legyen benne ~, vagyis személyes névmás. Az **oni** jelentése: *az emberek*, de legtöbbször külön nem fordítjuk magyarra. *Azt mondják, hogy holnap jó idő lesz.* (Nem lényeges, kik mondják.) **Oni diras**, ke morgaŭ estos bona vetero. *Hogyan számolnak eszperantóul (az emberek)? Hogyan számolunk eszperantóul? Kiel oni nombras Esperante? (→ alanyeset)*

alanyeset: az ige kivételével a ragozható szavak szótári alakja; ~ben a szavak a → mondatban általában → alany szerepében használatosak, az alany jelölésére szolgálnak. Végződései: *a)* → főnév: -o (*betono, plafono*), *b)* → melléknév: -a (*granda, bela*), *c)* sorszámnev (→ számnev: -a (*dua, tria*), *d)* határozatlan → számnev: -a (*kelka néhány, (multa sok)*). → Személyes névmások esetén: *mi, vi, li, ŝi, ĝi, ni, vi, ili (oni)*. → Táblázati szavak közül az -u-ra (*kiu, tiu*), -o-ra (*kio, tio*), -a-ra (*kia, tia*) végződőknek van ~ük, mert csak ezek ragozódnak.

alapján: → szerint

alapműveletek: az összeadás, kivonás, szorzás, osztás gyűjtőneve. *a)* **Összeadás:** Du plus du estas (fáras) kvar. ($2 + 2 = 4$). *b)* **Kivonás:** Du minus unu estas unu. *c)* **Szorzás:** Duoble du estas (fáras) kvar. ($2 \times 2 = 4$) (Az -obl képző csak szorzáskor használatos. Egyéb esetben: Mi vidis lin **dufoje**. *Kétszer láttam őt.* Fojo = *alkalom*). *d)* **Osztás:** Dudek kvin dividite per kvin estas kvin. $25 : 5 = 5$.

alatt (alá): 1. helyhatározói viszony (→ határozó); *a)* valamely személlyel dologgal, illetve valaminek a felszínével maga fölött; **hol? (kie?)** kérdésre → alanyesetet használunk a sub → előljárószó után (**alatt**): La kato sidas sub la tablo. (*A macska az asztal alatt ül.*) Mi ŝatas kuiru sub la ĉielo. (*Szeretek főzni a szabadban [az ég alatt]*); *b)* valaki, valami alatt lévő

helyre; **hová? (kien?)** jelentésben a **sub** előjárószo után a jelző és a jelzett szó egyaránt → **tárgyesetbe** kerül: Ne staru sub la altan arbon! (*Ne állj a magas fa alá!* (→ **egyeztetés**); **2. időhatározói viszony** (→ **határozó**); valamely időtartam folyamán, idején, közben; a **dum** → **előjárószo** jelentése: (vmilyen idő) **alatt, közben**. Dum tri semajnoj mi lernis multe. (*Három hét alatt sokat tanultam.*) Dum mangado venas la apetito. (*Évés közben jön meg az étvágy.*) (→ **át**)

alkotórész: vmely egységes, egész tárgy, dolog apróbb részét, ~ét az **-er** → **utóképző**-vel jelöljük: pano, panero (*kenyér, kenyérmorzsza*), sablo, sablero (*homok, homokszem*), ligno, lignero (*tűzifa, faszilánk*), polvo, polvero (*por, porszem*), programo, programero (*műsor, műsorszám*), akvo, akvero (*víz, vízcsepp*).

állítmány: olyan cselekvés, történet, állapot, létezés, tulajdonság, mennyiség neve, amely a → **mondat** → **alanyára** vonatkozik. Leggyakoribb kifejezési módjai: *a*) → **ige**: Petro lernas Esperanton. (*Péter esperantóul tanul.*) (→ **igeidők**, → **igemódok**); *b*) → **melléknév** (és a → **létige**): Nia ĝardeno estas granda. (*A kertünk nagy.*) Mi estas feliĉa. (*Boldog vagyok.*); *c*) → **főnév** (és a **létige**): Hundo estas besto. (*A kutya állat.*) Mi estas instruisto. (*Én tanár vagyok.*); *d*) (**létige és**) → **határozószo**: Promeni estas agrable. (*Sétálni kellemes.*) *e*) **számneves** kifejezés (→ **számnév**): Tio estas kelkaj objektoj. (*Ez néhány tárgy.*)

általános alany: → **alany**

anyagnév: → **főnév**, → **határozatlan számnév**

argó: → **zsargon**

át (keresztül): **1. helyhatározói viszony** kifejezésére (→ **határozó**); haladás közben az egész trágyat, felületet érintve; a **tra** → **előjárószoval** fejezzük ki. Ni iras tra la ponto. (*A hídon [át] megyünk.*) Iru tra la placo! (*Menj át a téren!*) Tra unu orelo ĝi eniras, tra dua ĝi eliras. (*Az egyik fülén beme gy, a másikon kime gy.*) **2. Időhatározói viszony** kifejezésére (→ **határozó**); idő tartama alatt; szintén a **tra** előjárószo használatos → **alanyesettel**. Ili promenis tra la tuta vespero. (*Egész éjszaka sétáltak.*) → **Előképzőként**: trakonekti átkapcsolni, traيري átmenni (ni trairas la ponton – átmegyünk a hídon); trairejo átkelőhely. (→ **alatt**)

B

-ba, -be: → **-ban, -ben**

-ban, -ben (-ba, -be) : az **en** → **előjárószoval** kifejezett viszony; **1. helyhatározói viszony** (→ **határozó**) jelölésére → **alanyesettel**; bent lévő helyen, belül; *a*) **hol? (kie?)** kérdésre a → **jelző** és a → **jelzett szó** → **alanyesetbe** kerül: Mi sidas en la ĉambro. (*A szobában ülök.*) *b*) Időhatározói (→ **határozó**) viszony esetén alanyesettel; valamilyen időpontban, időszakban: En mia libera tempo mi ŝatas legi interesajn librojn. (→ **egyeztetés**) (*Szabadidőmben szeretek érdekes könyveket olvasni.*) *c*) Egyéb kifejezésekben alanyesettel: en la nomo de mia patro (*apám nevében*), paroli en alia maniero (*más módon beszélni*), ili venis en granda nombro (*nagy számban jöttek*). **2. Helyhatározóként hová? (kien?)** kérdésre → **tárgyesettel**; bent lévő helyre, belülré: Petro iras en la ĉambro (vagy: Petro eniras la ĉambro). (*Péter*

bemegy a szobába.) (→ -hoz, -hez, -höz) 3. Egyéb kifejezésekben: Traduku la tekston el Esperanto en la hungaran lingvon! (Fordítsd le a szöveget eszperantóból magyarra!) La akvomelono estis distranĉita en tri partojn. (A görögdinnyét három részre vágják.)

bár: → akár

becenév: → becézés

becézés (becenév): az utónév (vagy más név) kicsinyített, kedveskedő alakja. a) **Férfiak** ~ére a -ĉj → utóképző használatos: onklo – oĉjo *bácsi, bácsika*, Petro – Peĉjo *Péter, Peti*, patro – paĉjo *apa, apuka*, Paŭlo – Paŭĉjo *Pál, Palika*. b) **Nők** ~ekor a -nj utóképzőt alkalmazzuk: patrino – panjo *anya, anyuka*, Eva – Enjo *Éva, Évike*, onklino – onjo *néni, nénike*, Maria – Manjo *Mária, Marika*. Zamenhof az első szótaghoz kapcsolta a képzőket. Napjainkban ez a szabály változóban van azért, hogy a szavakat pontosan meg lehessen különböztetni. Például: *Marta, Maria, Malvina* beceneve egyaránt: Manjo lenne. Ezért egyértelműbbnek tűnik a Martinjo (*Mártika*), Malvinjo (*Malvinka*) ~.

betű: valamely nyelv hangjainak írott vagy nyomtatott jeleit ~knek nevezzük. Vannak kis- és nagy~k. A magyarban használatosak egyjegyű (*a, b, c, e*), kétjegyű (*cs, gy, ty*) és háromjegyű ~k (*dzs*). Az eszperantó → ábécében csak egyjegyű ~ket találhatunk, közöttük van öt „kalapos” (*ĉ, ĝ, ĥ, ĵ, ŝ*) és egy félkörös (*ŭ*), amely csak kettőshangzókbán (főként *au, eŭ*) fordul elő: *morgaŭ* (*holnap*), *Eŭropo* (*Európa*). Az eszperantó nyelvben kettős betű viszonylag ritkán fordul elő: a) magánhangzók esetén: metroo (*metró*), kooperativo (*szövetkezet*), sekretari-in-o (*titkárnő*), konversaci-i (*beszélgetni*), nee (*tagadólag*); b) mássalhangzó csak szóösszetétel, szóképző elemek határán duplázódhat: Pol-lando (*Lengyelország*), mal-larĝa (*keskeny*), ek-koni (*megismerni*), tut-tage (*egész nap*). (A „kalapos” ~k helyettesítésére régebben a „néma” *h* ~t használták. Például: chicherono (*idegenvezető*). Az interneten az *x* terjedt el: cxicxerono, vagyis ĉiĉerono.)

birtoklás: valakihez, valamihez való konkrét v. átvitt értelmű tartozás; különböző nyelvi elemekkel fejeződik ki. 1. A magyarban a birtokost a **-nak, -nek** raggal jelölik, legtöbbször azonban elhagyják, és a birtok végére kerül a birtokos személyrag: Péter(nek) a könyve (la libro de Petro), a ház(nak) a szobái (la ĉambroj de la domo). A magyar nyelvben a birtokos szerkezetben elől áll a birtokos, utána a birtok, az eszperantóban fordított a szórend, és előljárószót is használunk. A **de** → előljárószó jelentését (→ -nak, -nek) más nyelvekhez hasonlóan a birtokos eset kifejezési módjának is szokás nevezni. (→ -tól, -től) 2. A ~ kifejezésének másik leggyakoribb formája a **havi** (*bír, birtokol valamit, valakit*) + **-n**, vagyis → tárgyesetet vonz. Ili havas bluajn ĉemizojn. *Kék ingeik vannak.* Mi havas filon kaj filinon. *Van egy fiam és egy lányom.* 3. A ~ jelölhető → birtokos névmásokkal is: mia libro (*az én könyvem*), niaj libroj (*a mi könyveink*). 4. Valakihez, valamihez tartozik: **aparteni al...** Al nia loĝejo apartenas granda kuirejo. *Al nia domo apartenas granda ĝardeno.* (*Lakásunknak van egy nagy konyhája. Házunknak van egy nagy kertje.*)

birtokos névmás: azt jelöli, hogy konkrét vagy átvitt értelemben kinek, minek ki vagy mi a birtoka, tulajdona. a) A → birtoklás kifejezése ebben az esetben személyes névmásokból a melléknév **-a** végződésével képzett szavakkal történik: mia *enyém*, via *tied*, lia, ŝia, ĝia *övé*, nia *mienk*, via *tietek* (*öné, önöké*), ilia *övék*. A magyar nyelvben általában birtokos személyrag utal a birtokos személyére: *könyvem, könyved, könyvünk*. Ennek eszperantó megfelelői: mia libro, via libro, nia libro. b) Ha a magyarban nyomatékosítjuk (az én könyvem, a te könyved), akkor is ugyanígy, tehát határozott névelő nélkül fordítjuk. Fordított szórend esetén használjuk a névelőt. *A könyv az enyém.* La libro estas la mia. A mia libro az *én* könyvem nem tévesztendő össze az *én olvasok mi legas* igealakokkal! A személyes névmások igék előtt, a birtokos névmások névszók (melléknév, főnév, jelzős szerkezet) előtt állnak. A ~

ugyanúgy ragozódik, mint a melléknév: Mi renkontis mian novan amikon. (*Találkoztam az új barátommal.*) (→ egyeztetés)

birtokos eset: → birtoklás, → -nak, -nek

birtokos szerkezet: → birtoklás

-ból, -ből: benti helyről, belülről ki, el; olyan helyhatározói viszony (→ határozó) jelölésére szolgál, amely a **honnan? (de kie?)** kérdésre felel; az el → előjárószo használatos: Li venas el nia cambro. (*A szobánkból jön ki.*) Nia familio konsistas el tri personoj. (*A családunk három főből áll.*)

C, CS

céljából: → számára

családnév: → utónév

cselekvés eredménye: → étel

cselekvés kezdete: → előképző

cselekvés oka: → miatt

cselekvő szerkezet: → szenvedő szerkezet

D

déd: → ős

E, É

egyeztetés: a → jelző és a jelzett szó megegyező ragozása, illetve → tőszámnevek után (egy kivétellel) többes szám használata. (→ számnév, melléknév, főnév kapcsolata): Tie estas bela virino. (*Ott van egy szép nő.*) Mi vidas belan virinoj. (*Egy szép nőt látok.*) Mi vidas belajn virinojn. (*Szép nőket látok.*) Mi vidas tri belajn virinojn. (*Három szép nőt látok.*)

egyes szám: → szám

egykori (a volt): → előképzővel alkotott szavakban, amelyekben az **eks-** jelentése: **a volt**, az egykori: eksedzino (*a volt feleség*), eksministro (*egykori miniszter*).

egyszeres tagadás: → tagadás

egyszerű mondat: → mondat

el (távol): olyan → előképző (igekötő), amely a cselekvés irányulását, eltávolodását fejezi ki. A **for-** előképzővel használatos szavak: fordirekti *elirányítani*, forigi *eltávolítani*, foriri *elmenni*, forflui *elfolyani*, forflugi *elrepülni*, foreco *távollét*, forjetajo *hulladék*; for de tie *el innen*, fora *távoli*, fore *távol*, *messze*.

eldöntendő kérdés (kérdő mondat, kiegészítendő kérdés):

kérdőmondat segítségével a beszélő tudakozódik, információt akar szerezni, annak részletes kifejtését várja. **a) Eldöntendő kérdés** esetén a beszélő a hallgatótól várja álláspontjának megerősítését vagy elvetését. A **ĉu** (*vajon, -e*) jelentésű szócskát akkor használjuk, ha a kérdő mondatban nincs kérdőszó (pl. kiu, kio). Az ilyen eldöntendő kérdésre csak **jes** (*igen*) vagy **ne** (*nem*) lehet a válasz: Ĉu vi volus viziti min? **Jes.** (*Szeretnél meglátogatni? Igen.*) A **ĉu** szócskát általában nem fordítjuk magyarra, mert a kérdést a kérdőmondat kérdő hanglejtésével, írásban pedig kérdőjellel jelöljük. Állhat a mondat végén is: Tio estas besto, ĉu ne? *Ez állat, igaz (valóban)?* **b) Kiegészítendő kérdés** esetén a beszélő az információ kifejtését várja. **Ki-**vel kezdődő szavakat használ (→ tablázati szavak): **Kion** vi deziras aĉeti? *Mi volas aĉeti fotoaparaton. (Mit szeretnél venni? Egy fényképezőgépet szeretnék vásárolni.)* **Kiam** vi alvenos? *Je la deka horo. (Mikor érkezel? Tíz órakor.)*

elé: → előtt

ellen (szemben): vele ellentétes irányban; a **kontraŭ** → előljárószóval és → alanyesettel fejezzük ki: La hundo batalas kontraŭ la kato. (*A kutya harcol a macska ellen.*) Kontraŭ nia domo troviĝas deketaĝa konstruaĵo. (*A házunkkal szemben van egy tízemeletes épület.*)

ellenére: a szóban forgó személy(ek) kedve, szándéka ellen; valami ellen, csakazértis. Ezt a határozói viszonyt a **malgraŭ** → előljárószóval és → alanyesettel fejezzük ki: Malgraŭ la malbona vetero (*a rossz idő ellenére*), malgraŭ mia volo (*akaratom ellenére*), malgraŭ tio, ke... (*annak ellenére, hogy...*)

ellentét: számos szónak van antonimája, vagyis ~es értelmű párja. Az ilyen szavak → előképzője a **mal-**: paco *béke* – malpaco *békétlenség*, paca *békés* – malpaca *nem békés, békétlen*, pace *békésen* – malpace *békétlenül*, ĝoji *örülni* – malĝoji *szomorkodni*.

előd: → ős

előképző: → igének vagy igéből képzett → főnévnek, → melléknévnek a jelentését módosító szócska; igekötő. **1. BO- házasság útján létrejött rokonnevek:** patro, patrino – bopatro *após*, bopatrino *anyós*, miaj bogepatroj *apósomék, anyósomék*; frato, fratino – bofrato *sógor*, bofratino *sógornő*, miaj bogefratoj *sógoromék*; filo, filino – bofilo *vő*, bofilino *meny*, miaj bogefiloj *vejemék, menyemék*; **2. DIS- szét széjjel:** diskuri *szétfutni*, dissendi *szétküldeni*, distranci *szétvágni*; **3. EK- a cselekvés kezdete:** ekkanti *elkezdeni énekelni*, ekiri *elindulni*, eklabori *elkezdeni dolgozni*; **4. EKS- a volt, az egykori:** eksministro, *volt miniszter*, ekskolego *egykori kolléga*, eksedzino *a volt feleség*; **5. FI- erkölcsi megvetés:** filibro *erkölcstelen könyv*, fi homo *rongyember, gazember*, fiodoro *büdös (szag)*; **6. FOR- el-, tova:** foriri *elmenni*, forveturi *elutazni*, fordirekto *elirányítás*; **7. GE- pár a két nemből, férfi(ak) és nő(k) együtt:** gepatroj *szülők*, geedzoj *házaspár*, genepoj *unokák*; **8. MAL- ellentét:** malamiko *ellenség*, malbona, *rossz*, malgoji *szomorkodni*; **9. MIS- rosszul, félre-:** misaŭdi

félrehallani, miskompreni félreérteni, mispašo félrelépés; 10. PRA-ős-, előd, déd-: prahomo őseember, praavo dédnagyapa, prahistorio őstörténet; 11. RE- újból, ismét: revido viszontlátás, reiri visszamenni, resendi visszaküldeni; 12. RETRO- visszafelé (irány): retroiri visszafelé menni, retrospegulo visszapillantó tükör, retroaktiva visszaható (hatályú).

előjárószó: hely-, idő-, mód- és okhatározói viszony kifejezésére szolgáló segédszó, vagyis önálló jelentése nincs. A magyar ragoknak (pl. -ban, -ben, -on, -en, -ön) és a névutóknak (mellett, fölött, alatt stb.) általában ~k felelnek meg. Mindig az előtt a szó(csoport) előtt állnak, amelyekre vonatkoznak. **1.** → **Alanyesettel használatosak.** **AL** (-nak, -nek, -hoz, -hez, -höz; felé): Mi iras al Petro. Péterhez megyek. Mi iras al la centro. A központ felé (a központba) megyek. Mi veturas al Budapeŝto. Budapestre utazom. Mi iras al urbo Debrecen. Debrecenbe megyek. Mi skribas leteron al Maria. Máriának írok levelet. Li donas ĉokoladon al siaj gefiloj. Csokoládét ad a gyerekeinek. **ANSTATAŬ** (helyett): Anstataŭ mi li venos. Helyettem ő fog jönni. **ĈE** (-nál, -nél): Li sidas ĉe la longa tablo. A hosszú asztalnál ül. „Ĝis revido!” – oni diras ĉe adiaŭo. *Viszontlátásra!* – búcsúzáskor mondják. **DE** (-nak, -nek, -tól, -től, által): Jen estas la libroj de Petro. Itt vannak Péter könyvei. Li venas de la domo. A háztól jön. La letero estis skribita de Petro. A levelet Péter írta. (→ *Szenvedő szerkezetben:* A levél Péter által lett írva.) **DUM** (alatt, közben; időtartam): Li dormis dum la prelego. Az előadás alatt aludt. **EKSTER** (kívül; helyhatározó): La stacidomo estas ekster la urbo. A pályaudvar (az állomás) a városon kívül van. **EL** (-ból, -ből): Ŝi elvenis el la domo. Kijött a házból. **ĜIS** (-ig): Iru ĝis la arbo! Menj el a fáig! Maria laboras de la sepa ĝis la kvara horo. Mária héttől négyig dolgozik. **JE** (óra kifejezésére: -kor és egyéb jelentésben): Mi revenos je la sepa vespere. Este hétkor jövök vissza. Je via sano! (Egészségére; koccintáskor). **KONTRAŬ** (ellen, szemben): Kontraŭ morto ne estas kuracilo. Halál ellen nincs orvosság. Johano loĝas kontraŭ Eva. János Évával szemben lakik. **KROM** (kívül; átvitt értelemben, felsoroláskor): Krom miaj filoj ĉeestis ankaŭ Maria kaj Helena. A fiaimon kívül jelen volt Mária és Ilona is. **KUN** (-val, -vel; társhatározó): Mi promenas kun mia amikino. A barátnőmmel sétálok. **LAŬ** (szerint, mentén, alapján): Mi alvenis laŭ via deziro. Kívánságodra megjöttem. Laŭ mia opinio véleményem szerint, laŭ la bordo a part mentén, laŭ la libro a könyv alapján. **MALGRAŬ** (ellenére): Malgraŭ via deziro mi ne povas fari tion. Kívánságod ellenére nem tudom megtenni. **PER** (-val, -vel; eszközhatározó): Hieraŭ mi veturis al Budapeŝto per vagonaro. Tegnap vonattal utaztam Budapestre. **POR** (-ért – célhatározó; számára részére): Mi laboras por vi. Érted dolgozom. Melinda aĉetis pupon por sia pli juna fratino. Melinda egy babát vett a húgának. **POST** (után, múlva): Ni forveturos post du tagoj. Két nap múlva elutazunk. **PRETER** (mellette el; mozgásban): Li iris preter la alta domo. Elment a magas ház mellett. **PRI** (-ról, -ről; átvitt értelemben): Ni interparoladis pri via filo. A fiadról beszélgettünk. **PRO** (miatt; okhatározó): Mi malfruis pro la pluvo. Elkéstem az eső miatt. **SEN** (nélkül): Sen vi mi ne povas vivi. Nélküled nem tudok élni. **TRA** (át, keresztül): Ni iras tra la ponto. Átmegyünk a hídon. **2.** → **Alany-** és → **tárgyesettel használatos ~k.** Ha az ~ jelentése hol? (kie?) kérdésre válaszol, az utána álló → **jelző** és → **jelzett szó** alanyesetbe kerül. Hová? (kien?) kérdésre válaszoló jelentésben tárgyeset használatos (→ **egyeztetés**). **ANTAŬ** (előtt, elé): antaŭ la granda domo a nagy ház előtt, antaŭ vi előtted. Ne staru antaŭ la ŝrankon! Ne állj a szekrény elé! **APUD** (mellett, mellé): La tablo estas apud la muro. Az asztal a fal mellett van. Ne staru apud Petron! Ne áll Péter elé! **ĈIRKAŬ** (körül, köré): Ĉirkaŭ la urbo troviĝas arbaroj. A város körül erdők találhatók. Staru ĉirkaŭ min! Álljatok körém! **EN** (-ban, -ben, -ba, -be): Mi laboras en la urba muzeo, kaj li laboras en granda fabriko. Én a városi múzeumban dolgozom, és ő egy nagy gyárban dolgozik. Mi iras en la ĉambron. Megyek a szobába. **INTER** (között, közé): Inter la tablo kaj la ŝranko estas seĝoj. Az asztal és a szekrény között székek vannak. Ne staru inter du tablojn! Ne állj a két asztal közé! **MALANTAŬ** (mögött, mögé): malantaŭ la alta konstruaĵo a magas épület mögött, malantaŭ la altan konstruaĵon a magas épület mögé. **SUB** (alatt, alá; helyhatározó): La benko estas sub la alta arbo. A pad a

magas fa alatt van. Ne staru sub la altan arbon! Ne állj a magas fa alá! **SUPER** (fö^lött, fö^lé): Super la montoj flugas aviadiloj. *A hegyek fö^lött repülőgépek repülnek. Pendigu la bildon super la ŝrankon! Akaszd a képet a szekrény fö^lé!* **SUR** (-on, -en, -ön, -ra, -re): Sur la malgranda tablo estas libroj kaj kajeroj. *A kis asztalon könyvek és füzetek vannak. Mi metas la kajeron sur la tablon. A füzetet az asztalra teszem.* **TRANS** (túl, tú^lra): Mi loĝas trans la rivero. *A folyón túl lakom. Ni transloĝiĝu trans la riveron! Költözzünk a folyón tú^lra!*

elvégzendő: a kötelezően elvégz-*end*-ő cselekvés képzője: **-end**. Legenda olvasandó, skribenda irandó, asekrenda biztosítandó, sekvenda követendő.

elvont főnév: olyan → főnév, amely nem konkrét, kézzel nem fogható valamit (fogalmat) nevez meg. A magyarban leggyakrabban a -ság, -ség képzővel lakott szavak ilyenek. Az eszperantó nyelvben az **-ec** képzőt használjuk: libereco szabadság, frateco testvériség, egaleco egyenlőség, boneco jóság, pureco tisztaság, ebleco lehetőség. A magyar -ság, -ség képző jelentésével nem mindig esik egybe: trankvileco nyugalom, eleganteco elegancia, diligenteco szorgalom.

erkölcsi megvetés: ha valakit a belső tulajdonságai alapján megvetünk, a **fi-** képzőt használjuk: homo – fihomo ember, gazember, virino – fivirino nő, erkölcstelen nőszemély, libro – filibro könyv, erkölcstelen könyv.

-ért: → miatt, → számára

eszköz: 1. per; eszközhatározó kifejezésére szolgáló → előjárószo: Mi skribas per plumo. Tollal írok. Mi veturas per tramo. Villamossal utazom. Mi iras per piede (piede láb). Gyalog megyek. 2. **-il**; a cselekvés eszközének jelölésére szolgáló → utóképző: pioĉilo kapa, fosilo ásó, rastilo gereblye, skribilo íróeszköz, lernilo taneszköz, laborilo munkaeszköz, manĝilo evőeszköz, tranĉilo kés.

étel (ital, konkrét dolog, a cselekvés eredménye): az **-aĵ** képző jelentései: a) (főtt, sült, süttött) étel: porkaĵo disznóhús, bovaĵo marhahús, pomaĵo almafőzelék, terpomaĵo krumpliból készült étel, bakaĵo sütemény; mangáĵo étel; b) **ital**: trinkaĵo, drinkaĵo szeszes ital, alkoholaĵo alkoholos ital; c) **konkrét dolog**: paperaĵo egy darab papír, aĵo tárgy, holmi, havaĵo vagyon, d) a cselekvés eredménye: skribaĵo irat, pentraĵo festmény, desegnaĵo rajz.

F

fa: → tartály

felé: → -hoz, -hez, -höz

félhangzó: a csak az **aŭ**, **eŭ**, **oŭ** hangkapcsolatban (kettőshangzóknban) előforduló rövid „u” neve. A két hang (betű) együtt alkot → szótagot: Eŭropo, aŭto, aŭgusto, poŭpo (hajótat). (→ hangsúly)

felosztó jelentés: egyenlő mennyiség kifejezésére a **po** szócska használatos: Ili staris po kvar. Négyesével álltak. La patrino donis al siaj filinoj po du pomojn. Az anya a lányainak két-két almát adott. Ĉi tie staras tri boteloj po du litroj. Három kétliteres üveg van itt.

félre (rosszul, tévesen): a nem helyesen, nem pontosan elvégzett cselekvés jelölésére a **mis-** → előképző használatos. Vi misgvidis min. *Ōn félrevezetett engem.* Ne miskomprenu min! *Ne érts félre!* Li misedziĝis. *Rangon aluli (rossz) házasságot kötött.* Tio estas miskonekto. *Téves kapcsolat.* Önállóan is: *misa téves, helytelen, rossz; mise tévesen, helytelenül, rosszul.*

felszólító mód: → igemód

feltételes mód: → igemód

férfi(ak) és nő(k) együtt (pár a két nemből): ha jelölni akarjuk, hogy két ember közül az egyik nő, illetve a csoportban nők is vannak, a **ge-** → előképzőt használjuk. Mi havas geamikojn. Ili estas geknaboj. *Vannak barátaim. Ők gyerekek.* Mi havas gepatrojn kaj gefilojn. *Vannak szüleim és gyermekeim.* Li havas gefratojn. *Vannak testvérei.* Magyarra nem lehet és nem mindig szükséges lefordítani a **ge-** előképzőt. Gyakran új magyar jelentést kölcsönöz a szónak: gepatroj *szülők*, geïnstruistoj *tantestület*, geavoj *nagyszülők, nagypapák, nagymamák.*

foglalkozás: a ~ jelölésére több képzőt használhatunk. a) **Hivatásos ~: -ist:** ĵurnalisto *újságíró*, instruisto *tanár*, ĝardenisto *kertész*, laboristo *munkás*, pianisto *zongorista*, humoristo *humorista*, kuracisto *orvos (gyógyító)*, futbalisto *futballista*, kemiisto *kémikus*, librotenisto *könyvelő*, entreprenisto *vállalkozó*. b) Sok esetben **külön (nemzetközi) szóval** jelölik a ~t: studento (egyetemi, főiskolai) *hallgató*, ingeniero *mérnök*, agronomo *agronómus*, direktoro *igazgató*, ŝoforo *sofőr*, doktoro *orvos*, soldato *katona*, piloto *pilóta*, policano *rendőr*, biologo *biológus*. c) A nem állandó, tehát **átmeneti foglalkozás**, foglalatosság képzője: **-ul** (→ személy) és **-ant** (→ melléknévi igenév); laborulo, laboranto *dolgozó* (az az ember, aki most dolgozik, de nem laboristo), senlaborulo *munkanélküli*, lernanto *tanuló*.

fokozás: → melléknév fokozása

fölé: → fölött

fölött (föle): a **super** helyviszonyt kifejező → előjárószó. a) **Hol? (kien?)** kérdésre – függőleges irányban valakinél, valaminél magasabban lévő helyen; alanyesettel **fölött:** Super ni estas steloj. *Fölöttünk csillagok vannak.* Super ni loĝas la familio Erdei. *Fölöttünk lakik az Erdei család.* (Egyes szavakban: *supereco felsőbbbségi érzés, superemo fölényesség, felsőbbbség, superi felülmúlni, superulo felettes, supernatura természetfeletti, superforto túlerő, superflui túlfolyjni.* b) **Hová? (kien?)** kérdésre – függőleges irányban valakinél, valaminél magasabbra; tárgyessel **fölé:** Mi metas la libron super la kajeron. *A könyvet a füzet fölé teszem.*

főnév: élőlényt, tárgyat, elvont dolgot jelölő szó. Az eszperantó nyelvben minden ~ végződése **-o**. a) A **köznév** több élőlény, élettelen tárgy, dolog, jelenség közös neveként használatos általános megnevezés: homo (*ember*), tablo (*asztal*), ag(ad)o (*cselekvés*), sunsubiro (*naplemente*). Az **anyagnév** olyan dolgok neve, amelynek a legkisebb részét is úgy hívják, mint az egészet: oro (*arany*), arĝento (*ezüst*), sukero (*cukor*), akvo (*víz*). Ha ezekhez a szavakhoz → határozatlan számnevek (multa – *sok*, kelka – *néhány*) kapcsolódnak, sajátos, a magyartól eltérő szókapcsolatot eredményeznek: multe da akvo (*sok víz*), malmulte da ruĝa vino (*kevés vörös bor*). (→ számnév, melléknév és főnév kapcsolata) b) A **tulajdonnév** egy bizonyos élőlény, tárgy vagy dolog saját neve, amellyel mástól megkülönböztetik: Marta (a női nevek „a”-ra végződnek) Roberto, sinjoro Papp, ĵurnalo „Semajno”, urbo Miskolc, montaro Bükk, rivero Danubo (Duna). Más nyelvekhez hasonló főnévragozás nincs az eszperantóban. Az → alanyeset végződése „o”, a → tárgyeset „n”, a többes számé „j”: Tio estas

domo. *Ez ház. Mi vidas domon. Látok egy házat. Tie estas tri domoj. Ott van három ház.* (→ ragozás, → jelzett szó)

főnévi igenév: az eszperantó → ige szótári alakja, amely a cselekvést, létezését és állapotot → személytől, számtól, időtől és módtól függetlenül jelöli (→ igeidő, → igemód, → töb-
bes szám): telefoni, legi, esti, sisi. a) A magyar nyelvhez hasonlóan segédigék mellett használatos (fordított szórenddel): mi ŝatas legi *szeretek olvasni*, li devas telefoni, *telefonálnia kell*, ni volas ludi *játszani akarunk*, ili dezirus *foriri szeretnének elmenni*, vi povas mangi *ehetsz*, tion vi eblas fari *megteheted*. b) A magyartól eltérő használat: *olvasni fogok* mi legos; mi iris al ili (por) helpi al Petro *azért mentem, hogy segítek Péternek*.

főnévragozás: → ragozás

főnök (vezető): közösség, szervezet, cég stb. irányítója, felelős személye; → utóképzője: -estr-: lernejestro (*iskolaigazgató*), klubestro (*klubvezető*), familiestro (*családfő*), urbestro (*polgármester*).

G, GY

-gat, -get: → gyakorító cselekvés

gyakorító cselekvés (tartós cselekvés, -gat, -get): ismétlődő, elaprózott cselekedet, történés; képzője: -ad; sidadi *üldögélni*, babiladi, konversaciadi, interparoladi *beszélgetni*, társalogni, iradi *járkálni*, skribadi *írogatni*, promenadi *sétálgatni*, legadi *olvasgatni*, lernadi *tanulgatni*, laboradi *munkálkodni*.

gyűjtőképző: több azonos, egyforma dolgot, személyt egy újabb, nagyobb egység, fogalom alá rendez; → utóképzője: -ar-: vagono *vasúti kocsi* – vagonaro *vonat*, arbo *fa* – arbaro *erdő*, klubano *tag* – klubanaro *klubtagság*, horo *óra* – horaro *órarend*.

gyűjtő számnév: azt jelöli, hogy hány egységből áll valamely összesség; → utóképzője: -op-. Végződése lehetnek: a) -o: duopo (*duó, kettős, páros*), en dolĉa duopo (*édes kettesben*), triopo (*trió, trojka, három személyből álló csoport*); b) -a: triopa alianco (*háromas szövetség*); c) -e: duope (*ketten*), kvarope (*négyen*). (→ számnév)

H

hajlamos: készséget mutat valami iránt; → utóképzője: -em-: laborema *dolgos*, ŝparema *takarékos*, scivolema *kíváncsi*, lernema *tanulékony*, helpema *segítőképző*, dankema *hálás*.

hangsúly: → kiejtésben a szó megformálásának fontos eszköze. A magyarban a szó első, az eszperantóban a szó utolsó előtti szótagjának (magánhangzójának) nyomatékkal való ejtése. A hangsúlyos szótagot a beszédszervek nagyobb izomfeszültsége jellemzi: MAgyar – hunGAra, BIológia – bioloGIo. Az **-aŭ**, **-eŭ** betű-, illetve hangkapcsolat félhangzót jelöl. A hangsúly helyének megállapításakor mindig az első betű, a domináns hang számít: *hieraŭ* (tegnap), *antaŭhieraŭ* (tegnapelőtt), *adiaŭo* (búcsúzás).

hang: → kiejtés

hangutánzó szavak: állatok, madarak hangjainak, természeti jelenségek és tárgyak által okozott zajoknak a reprodukálása; a valóság érzelmi-stiliztikai tükrözésének eszközei. Az → indulatszók csoportjába sorolják őket. *a) Állathangok:* glu-glu-glu (pulyka), klu-klu-klu, put-put-put (tyúk), kokeriko (kakas), kuaks-kuaks-brekekeks (béka), kurre-kurre (galamb), kvivit-kvivit (veréb), pep-pep (kanári), pip-pip (egér, csibe, kiskacsa). *b) Zörejek:* bam, bim-bam (harang), bum (bumm), klu-klu-klu (bugy-bugy), pif-paf (lövöldözés), puf (püff, puff), plu (csobbanás zaja), pum (zsupsz), tik-tak (ketyegés), tin-tin (csengő), ta-ta-ta (gyors fecsegés), tratteratra (trombita), la-la-la, tra-la-la (dalolás).

hasonlítás: a tulajdonságot, minőséget jelölő → melléknévnek az a tulajdonsága, hogy jelentésének fokozatait összehasonlítás céljából vagy anélkül jelöli. (→ melléknév fokozása) *a) Alapfokban* ~ nem történik, tehát a tulajdonság mértéke nem fejeződik ki: *bela sinjorino* (szép asszony), *blanka muro* (fehér fal). Ha mégis hasonlítunk, a tulajdonság egyenlő mértékét érzékeltetjük: *Tiu libro estas (tiel) blanka, kiel la muro.* (Ez a könyv olyan fehér, mint a fal.) *b) A középfok* a két összehasonlított tulajdonság közül a nagyobb mértékűt jelöli: *Tiu libro estas pli blanka ol la muro.* (Ez a könyv fehérebb, mint a fal.) *c) A felsőfok* több összehasonlított tulajdonság közül a legnagyobb mértékűt jelöli: *Ĉi tie vi estas la plej bela.* (Itt te vagy a legszebb.)

hasonló hangzású szó: a ~-hoz sorolható minden olyan szó, amelyek véletlen folytán összetéveszthetők, mert kiejtésük közel áll egymáshoz: *antaŭ* (előtt), *ankaŭ* (is); *atendi* (várni), *atenti* (figyelni); *beto* (répa), *peto* (kérés); *hodiaŭ* (ma), *morgaŭ* (holnap), *hieraŭ* (tegnap); *ŝati* (kedvelni), *sati* (jóllalkni).

határozatlan jelentésű nyelvtani elemek: a **je** → előljárószónak és az **-um-** → utóképzőnek a neve, mivel egyiknek sincs olyan általánosan meghatározható jelentése, mint például az apud (mellett) előljárószónak vagy az **-eg-** nagyító képzőnek. **1.** Néhány szóalak és kifejezés a **je** előljárószóval: *je kioma horo hány órákor*, *je via sano! egészségére!* (koccintáskor), *konduti la edzon je la nazo orránál fogva vezetni a férjét*, *suferi je malsano betegségben szenvedni*, *je mia miro csodálkozásomra*, *je mia ĝojo öröömre*, *je mia surprizo meglepetésemre*, *riĉa je valamiben bőséges, gazdag*, *aĉeti je mia konto vásárolni a számlámra*. **2.** A leggyakoribb **-um-** képzős szavak: *foliumi lapozni*, *palpebrumi pislogni*, *brakumi ölelni*, *mastrumi gazdálkodni*, *aerumi szellőztetni*, *orumi aranyozni*, *sukerumi megcukrozni*, *ventumi legyezni*, *buŝumo szájkosár*, *kolumo gallér*, *pendumi felakasztani*, *malvarmumi meghűlni*, *amindumi udvarolni*.

határozó: a cselekvés végrehajtásának körülményeit jelöli. *a) Hely~:* a cselekvés végrehajtásának helyét, irányát fejezi ki. *Mi sidas en la ĉambro sur la seĝo.* (A szobában a széken ülök.) *Petro iras al la urbocentro.* (Péter a városközpontba megy.) *Maria iras en la banĉambro.* (Mária a fürdőszobába megy.) *b) Idő~:* a cselekvés végrehajtásának idejére utal. *En mia libera tempo mi ŝatas futbali.* (Szabadidőmben szeretek focizni.) *Lunde mi forveturos al Vieno.* (Hétfőn Bécsbe utazom.) *Dum la studhoroj ni interparoladis multe pri diversaj temoj.* (Órák alatt sokat beszélgettünk különböző témákról.) *Ni renkontiĝos la unuan de julio.* (Július elsején találkozunk.) *c) Ok~:* a cselekvés kiváltó okát nevezi meg. *Mi tremas de*

malvarmo. (*Reszketek a hidegtől.*) Pro kio vi ploras? (*Miért sírsz?*) Mi estas ĉi tie laŭ ordono. (*Parancsra vagyok itt.*) Tion vi faris el kaprico. (*Ezt szeszélyből csináltad.*) d) Cél~: a cselekvés célját jelöli. Por kio ni kunvenis? (*Miért jöttünk össze?*) Li eraris por sia bono. (*Saját javára tévedett.*) Mi aĉetis por vi libron. (*Vettem neked egy könyvet.*) Mi pagis mil forintojn por tiu libro. (*Ezer forintot fizettem ezért a könyvért.*) e) Mód~: a cselekvés végrehajtásának módjára utal. Mi sekvis lin kure. (*Futva követtem őt.*) Petro lernas Esperanton kun fervoro. (*Péter buzgón tanulja az eszperantót.*) Ĉio brilas per roza koloro. (*Minden rózsaszínben ragyog.*) f) Eszköz~: a cselekvés eszközt jelöli. Morgaŭ mi veturos per vagonaro, poste per aŭtobuso. (*Holnap vonattal, aztán autóbusszal utazom.*) Mi sendis la leteron per mia amikino. (*A barátnőmmel küldtem el a levelet.*) Mi vidas tion per la propraj okuloj. (*Saját szememmel láttam.*) g) Társ~: azt a személyt, tárgyat jelöli, akivel együtt, közösen végezzük a cselekvést. Mi promenis kun mia amiko. (*Sétáltam a barátommal.*) Mi ne volas resti kun vi. (*Nem akarok veled maradni.*) Mi manĝis panon kun butero. (*Vajas kenyeret ettem.*) Mi trarigardis viajn librojn kun granda interesiĝo. (*Nagy érdeklődéssel néztem át a könyveidet.*) h) Fok~ és mérték~: a cselekvés fokát és mértékét jelöli. Tio kostas cent forintojn. (*Száz forintba kerül.*) La gastoj venis po tri. (*A vendégek hármasával érkeztek.*) Tie staris boteloj po du litroj. (*Kétliteres üvegek álltak ott.*) Henriko estas cent sepdek centimetrojn alta. (*Henrik 170 centiméter magas.*)

határozói igenév: a cselekvést vagy állapotot egy másik cselekvés vagy állapot körülményeként nevezi meg. A magyarban: olvasva, énekelve, olvasván, énekelvén. A → melléknévi igenév határozószói végződésével ellátott szó: -ant-e, -int-e, -ont-e: Laborante li kantis. (*Dolgozva énekelt. Miközben dolgozott, énekelt.*) Laborinte li kantis. (*Miután dolgozott, énekelt.*) Laboronte li kantis. (*Énekelve fog dolgozni.*)

határozószó: a cselekvés körülményeire utaló szó. A) Eredeti ~k. a) → Táblázati szavak (tabellaszavak): ötféle többől képezhetők (i-, ti-, ki-, ĉi-, neni-) különböző körülményeket jelző végzésekkel; pl. ie valahol, kiom hány, mennyi, ĉiam mindig, neniu senki. b) -aŭ végű ~k: almenaŭ legalább, apenaŭ alig, kvazaŭ szinte, preskaŭ majdnem, baldaŭ hamarosan, ankoraŭ még, hieraŭ tegnap. c) Egyszótagú ~k: jam már, ĵus éppen most, nun most, plu többé, tuj azonnal, rögtön, tro túlságosan. B) Képzett ~k: az -e végzéssel alkotjuk meg: efektive valóban, dekstre jobbra, nokte éjjel, letere levél útján, ĉiusemajne minden héten, facile könnyen, nepre okvetlenül. Egyes → előjárószók használatosak önállóan is ~i végződéssel: poste azután, kune együtt, ene benn, kune együtt, dume közben, antaŭe elöl, apude mellette. Megjegyzés. Mindkét nyelvben használatosak ilyen mondatok: Ripozo estas agrable. A pihenés kellemes. (A főnév alanyi és a melléknév állítmányi szerepben.) Ha azonban a mondatban nincs -o-ra végződő → főnév vagy → személyes névmás, akkor állítmányként – a magyartól eltérően – határozószót használunk. Ripози estas agrable. Pihenni (üdülni) kellemes. Vintre estas malvarme. Télen hideg van.

határozatlan névelő: → névelő

határozatlanság: azt jelöli, hogy az említésre került személy(ek), tulajdonság(ok), hely(ek), mennyiség(ek) stb. a beszélő számára nem ismertek. A) A → táblázati szavak közül az i- kezdetűek ~ot fejeznek ki: iu valaki, io valami, ia valamilyen, ie valahol, iam valamikor, ial valamiért, iel valamiképpen, iom valahány, ies valakié. B) A ki-vel kezdődő → táblázati szavak után használt ajn szócska is a ~ jelölésére szolgál: kiu ajn bárki, akárki, kie ajn bárhol, akárhol, kiom ajn bármennyi, akárhány. C) Ha nem használunk határozott → névelőt, a személy, tárgy stb. határozatlan: Tie estas hundo. (*Ott van egy kutya.*) D) Határozatlan → számszavak (multe, kelka) határozatlan mennyiséget jelölnek: multaj lernantoj (*sok tanuló*), malmulte da akvo (*kevés víz*), kelke da penso (*néhány gondolat*). (→ számnév, melléknév, főnév kapcsolta) D) → határozatlan jelentésű nyelvtani elemek

határozatlan számnév: olyan → számnév, amely számjegyekkel nem írható le: multe *sok*, malmulte *kevés*, kelka *néhány*, iom *valamennyi* (→ táblázati szavak, → számnév, melléknév, főnév kapcsolata)

határozatlanság táblázati szavai: → táblázati szavak

határozott névelő: → névelő

-ható, -hető: a cselekvés végrehajtásánál lehetőségét fejezi ki; → utóképzője: **-ebl-**. Például: manĝebla *ehető*, trinkebla *iható*, komparebla *összehasonlítható*, komprenebla *érthető*, sendebla *küldhető*. Önállóan: ebla *lehetséges*, eble *talán*, valósínű, neebla *lehetetlen*.

hátra(felé): a retro- → előképző jelentése; viszonylag kevés szóban fordul elő: retroiri *visszafelé menni*, retrofleksi *hátrahajlítani*, retroaktiva *visszaható (hatályú)*, retroaktiveco *visszaható erő (jelleg)*, retrokuplo *visszakapcsolás*, retrospegulo *visszapillantó tükör*, retrospektiva (a múltba) *visszatekintő*.

házassági rokonok: házasság révén létrejött rokoni kapcsolatot a **bo-** → előképző-vel fejezzük ki: patro, patrino – bopatro *após*, bopatrino *anyós*, miaj bogepatroj *apósomék*, anyósomék; frato, fratino – bofrato *sógor*, bofratino *sógornő*, miaj bogefratoj *sógoromék*, filo, filino – bofilo *vő*, bofilino *meny*, miaj bogefiloj *vejemék*, menyemék.

hely (helyiség): az **-ej** képző a cselekvés, a tárgy helyét jelöli: lernejo *iskola*, klubejo *klubhelyiség*, manĝejo *étkezde*, restoraciejo *étterem* (helyiségre utalva; egyébként: restoracio), ripozejo *üdülőhely*, kuirejo *konyha*, autejo *garázs* (garaĝo is!), hundejo *kutyaól*.

helyes kiejtés: → kiejtés

helyesírás: az eszperantó nyelv fonetikus, vagyis a szavakat úgy írjuk, ahogyan ejtjük (→ ábécé). Ügyelni kell a szokatlan kalapos betűk és a félhangzó ~ára: ĉ, ĝ, ĵ, ĥ, ŝ, aŭ, eŭ (→ betű).

helyett: valakit, valamit helyettesítve; az **anstataŭ** → előjárószót használjuk: Nun Petro ne ĉeestas. Anstataŭ li respondos Erika. *Péter most nincs jelen. Helyette Erika fog felelni.* Anstataŭ dormi... *ahelyett, hogy aludnék...* (alvás helyett anstataŭ dormo). Anstataŭi (T) *helyettesíteni, pótolni*, anstataŭulo *helyettes*.

helyiség: → hely

hiányos igék: olyan igék, amelyek mellett nem használatos → alany. Ilyenek az időjárással kapcsolatos igék: neĝas *havazik*, pluvas *esik*, frostas *fagy*, hajlas *jégeső esik*, tondras *dörög*, fulmas *villámlik*.

-hoz, -hez, -höz (felé, -nak, -nek, -ba, -be): a cselekvés irányát jelölő **al** → előjárószó fejezi ki ezeket a jelentéseket. Klara iras al la domo. *Klára a házhoz (a ház felé) megy.* Mi donas libron al Petro. *Adok egy könyvet Péternek.* Mi veturos al Budapeŝto. *Budapestre fogok utazni.* (Vö. Mi veturos en Budapeŝton.) (→ -ban, -ben)

hungarizmus: 1. a magyar nyelvre jellemző sajátos kifejezésmód, szóhasználat, mondat szerkezet. *Nekem van egy kutyám.* Mi havas hundon. *Nekem olvasnom kell.* *Mi devas legi.* *Látok két kutyát.* Mi vidas du hundojn; 2. magyaros hangképzés, kifejezésmód, szóhasználat más nyelvekben. Olyan nyelvi fordulat, amelyet idegen nyelvekben másképpen használnak.

a) → helyes kiejtés, b) → egyeztetés, c) → vonzat, d) létige (esti), e) → számnév, melléknév és főnév kapcsolata), g) egyszeres → tagadás, h) „áthallások” már nyelvekből: sŭr la tablo, no, tomatotrinke, i) a magyarban és az eszperantóban eltérő nemzetközi szavak helytelen használata.

lata: pantalo (= pantalono *pantalló*), televizio (televidilo = *tévé*), simbolumo, (= simbolo szimbólum), Romanio (= Rumanio Románia).

I, Í

ige: cselekvést, történést, létezést fejez ki. Az ~ által jelölt cselekvés irányulhat tárgyra (→ tárgyas ige) és állhat tárgy nélkül (→ tárgyatlan ige). Kapcsolódása → vonzattal fejeződik ki. Három → igeidő jellemzi, alakjait három → igemódban, egyes- és többes → számban használjuk. Nem ragozható alakjai: → főnévi igenév, → határozói igenév. ~-ből képezhető → melléknévi igenév, amelyekhez kapcsolódhat az **-o**, **-a**, **-j** és az **-n** → végződés. (→ ragozás)

igeidő: a cselekvés, történés, állapot időbeli lefolyását jelöli. Szoros kapcsolatban van az → igemóddal. **Kijelentő módban** → személyes névmással vagy valamilyen más alannal és az ~ végződésével fejeződik ki. Elhagyjuk a főnévi igenév **-i** végződését, és az ~ végződésével egészítjük ki. **A) Jelen idő:** a cselekvés, történés a beszéléssel egyidőben megy végbe. Nun li skribas leteron. (*Most levelet ír*). **B) Múlt idő:** a cselekvés, a történés a megnyilatkozás előtt ment végbe. Li skribis leteron. (*Levelet írt*.) **C) Jövő idő:** a cselekvés, a történés a beszélés után megy végbe. Li skribos leteron. (*Levelet fog írni*.) Fontos tudni, hogy a magyar nyelvben háromféle jövő idő létezik. **a)** Leggyakrabban jelen idővel fejeződik ki. Ilyenkor a szövegkörnyezet vagy a szituáció utal arra, hogy a cselekvés később megy végbe. Pénteken Mária a hegyekbe utazik. **b)** A fog segédigével összetett jövő időt jelölünk. Pénteken Mária a hegyekbe fog utazni. **c)** Kifejezhetjük a jövő időt jelölő **majd** szócskával is. Pénteken Mária **majd** a hegyekbe utazik. Mind a három mondat fordítása: Vendrede Maria veturos al la montoj. – **Feltételes módban** két ~ van: **A) Jelen idő: -us** (-na, -ne, -ná, -né): Mi legus libron. Könyvet olvasnék. **B) Múlt idő: -us -inta** (-t volna), összetett igeidőnek is nevezhető: Mi estus leginta libron, se mi estus havinta tempon. (*Olvastam volna egy könyvet, ha lett volna időm*.) **C) Felszólító módban** nincs ~: Mi legu! Olvassak! Legu! Olvass! Ili legu! Olvassanak! Petro legu! Péter olvasson! – Viszonyított igeidőt → melléknévi igenévvel fejezhetünk ki.

igemód: az → ige által jelölt cselekvésnek a valósághoz való viszonyát fejezi ki. Szoros kapcsolatban áll az → igeidővel. **1. A kijelentő mód** reális, a valóságban végbemenő cselekvést jelöl három igeidőben. **a)** Jelen időben: Petro rigardas belan libron. (*Péter egy szép könyvet néz*.) **b)** Múlt időben: Petro rigardis belan libron. (*Péter egy szép könyvet nézett*.) **c)** Jövő időben: Petro rigardos belan libron. (*Péter egy szép könyvet fog nézni*.) **2. A felszólító mód** alakjai a cselekvés elvégzésére ösztönöznek, készletnek. Elhagyjuk a → főnévi igenév végződését (**-i**), és a helyébe az **-u** végződés kerül. **a)** A → személyes névmásokat itt is használunk kell. Ha azonban a második személyű alannak (**vi**) adunk utasítást, akkor a személyes névmás elmarad. Ni legu! *Olvassunk!* Ili manĝu! *Egyenek!* Respondu! *Válaszolj(on), feleljen(ek)!* Demandu! *Kérdezz(en), kérdezzetek!* **b)** Ha két cselekvést állítunk szembe egymással, akkor kiteszük a **vi**-t. Ne vi skribu, sed li skribu! *Ne te írj, hanem ő írjon!* **3. A feltételes mód** óhajtott, kívánt vagy feltételezett cselekvést nevez meg. **a)** Jelen idejű alakjának végződése **-us**: Nun mi volus legi libron. *Most szeretnék egy könyvet olvasni*. Morgaŭ mi dezirus skribi leteron. *Holnap levelet szeretnék írni*. **b)** Múlt idő: **-us -inta** (cselekvő, múlt idejű melléknévi igenév). Összetett igeidőnek is nevezhető, mivel két részből áll. Mi estus rakontinta al vi pri nia renkontiĝo kun Petro, se li estus alveninta al nia kunveno. *Meséltem volna neked a Péterrel való találkozásomról, ha eljött volna az összejövételre*. Ni estus

donintaj al vi librojn, se vi estus petinta ilin de ni. *Adtunk volna neked könyvet, ha kértél volna tőlünk.* A társalgási nyelvben összevont (egyszerűsített) alakok is előfordulnak: mi rakontintus, donintus, petintus.

igeragozás: az ige alakjainak, jelentésének változása → személyes névmások és az → igeidő végződéseinek hatására. a) Kijelentő módban (→ igemód) használjuk a megfelelő személyes névmást, majd hagyjuk el az ige → főnévi igenévi alakjának -i végződését. Jelen időben -as, múlt időben -is, jövő időben -os a végződés. Mi rigardas amerikan filmon. *Egy amerikai filmet nézek.* Mi rigardis amerikan filmon. *Egy amerikai filmet néztem.* Mi rigardos amerikan filmon. *Egy amerikai filmet nézek.* (A magyarban gyakran jelen idővel fejezik ki a jövő időt is!) *Egy amerikai filmet fogok nézni. Majd megnézek egy amerikai filmet.* b) Felszólító mód (→ igemód). c) Feltételes mód (→ igemód)

ige szótári alakja: a szótárban a hagyomány elve alapján szereplő → igei szóalak. Az eszperantó ~ a → főnévi igenév: montri (*mutatni*), instrui (*tanítani*). A magyar szótárírásban azonban a tárgyas ragozású egyes szám harmadik személyt használják (ez a szótő): skribi *ír*, saluti *üdvözlő*, köszönt. Ne hibázzunk! A Li skribi leteron típusú nyelvtanilag helytelen mondat helyett a Li skribas leteron (Levelet *ír.*) a helyes! Az -as végződés a jelen időt jelöli. (Dr. Salga Attila Eszperantó. Kezdő szinttől a középfokú nyelvvizsgáig c. jegyzetében, és a szójegyzékben a főnévi igenév – főnévi igenév megfelelést használjuk; bármely „hivatalos” szótárban azonban hagyományosan a magyar ige harmadik személye olvasható.)

indulatszó: a beszélő érzelmét, indulatát, akaratát fejezi ki. Nem személyeket, jelenségeket, fogalmakat nevez meg, hanem a velük kapcsolatos felkiáltásokat jelzi. Gyakran mondat értékű, vagyis szómondatot alkot: Bim-bam. Puf! Leggyakrabban használatosak: he! (*hé!*), halo! (*halló!*), bis! (*hogyan volt! újra!*), ĉi! psit! ss! (*csitt!*), halt!, stop! (*állj!*), ek do! (*rajta!*), antaŭen! (*előre!*), hej! (*hej!*), tju! (*kuss!*), aha! (*ahá!*), aj! (*jaj!*), brave! (*bravó!*), ho! (*ó!*), ho ve! (*ó jaj!*), vivu! (*éljen!*). A → hangutánzó szavakat is az ~khoz sorolják: kuaks-kuaks-brekekeks (béka), ta-ta-ta (gyors fecsegés), tratteratra (trombita), la-la-la, tra-la-la (dalolás).

ismét: → újból

ital: → étel

-izmus: 1. Tan vagy rendszer hirdetője (híve) alapján létrejött eszmerendszer: marksismo *marxizmus*, mahometanismo *mohamedán vallás*, kristanismo *kereszténység*; 2. valamely eszme tana vagy rendszere: spiritismo *spiritizmus*, kapitalismo *kapitalizmus*, komunismo *kommunizmus*; 3. szokás: alkoholismo *alkoholizmus*, morfinismo *morfinizmus*.

J

jel: → toldalék

jelen idő: → igeidő

jelzett szó: → jelző

jelző (egyeztetett jelző, jelzett szó, nem egyeztetett jelző): valamely személy, tárgy, dolog külső vagy belső tulajdonságát, minőségét jelöli. a) Egyeztetett ~: kifejezhető → főnévhez kapcsolódó → melléknévvvel (vigyázzunk az → egyeztetésre!): Mi

vidas belan virinon. *Látok egy szép nőt.* (Bela = jelző, virino = jelzett szó). b) Más indoeurópai nyelvekhez hasonlóan előfordul nem egyeztetett ~ is: domo kun ĝardeno kertés ház, pano kun butero vajás kenyér.

jövő idő: → igeidő

K

képző: → előképző, → utóképző, → toldalék

kérdő mondat: → eldöntendő kérdés

kérdőszó: 1. ĉu (→ eldöntendő kérdés); 2. → táblázati szavak

keresztnév: → utónév

keresztül: → át

kettős előjárószo: (→ előjárószo) bizonyos mondattani viszonyok (idő, ok, hely, mód stb.) kifejezésére ~k használatosak. Leggyakoribbak: Iru for **de antaŭ** mi! (*Menj előlem!*) Mi lernas Esperanton **de post** 1999-a jaro. (*1999 óta tanulok esperantóul.*) Li tiris la katon **el sub** la ŝranko. (*Kihúzta a macskát a szekrény alól.*) Li alvenis **el trans** la oceano. (*Az óceánon túlról érkezett.*) **Tra inter** la arbofolioj radiis la sunbrilo. (*A faleveleken át sugárzott a napfény.*) **El inter** la knaboj restis nur Stefano. (*A gyerekek közül csak István maradt.*) Mi forprenis la lampon **de super** la tablo. (*Elvettem a lámpát az asztal fölül.*)

kezdet: a cselekvés kezdetére az **ek-** → előképző utal: ekkanti *elkezdeni énekelni*, ekiri *elindulni*, eklabori *elkezdeni dolgozni*.

kicsinyítés: a valamihez viszonyított kisebb személy, tárgy, cselekvés stb. jelölésére az **-et** → utóképző használatos: rivero *folyó* – rivereto *patak*; urbeto *városka*, varmeta *langyos*, varmega *forró*; kuri *futni* – kureti *kocogni* – kuregi *rohanni*; tableto *asztalka*, montego *hegyóriás* (nagy hegy). (→ nagyítás)

kiegészítendő kérdés: → eldöntendő kérdés

kiejtés: a hangok megformálása a szóban, szó szerkezetben. A magyar kiejtés eltér az írásmódtól (pl. színpad – *szímpad*, dobpergés – *doppergés*). Az esperantóban minden hangot úgy írunk, ahogyan ejtjük. A → magánhangzók a magyarhoz hasonlóan ejtendők, kivéve az „a”-t és az „e”-t. (ld. később!) A → mássalhangzók közül az ún. „kalapos” betűvel jelletteket a következőképpen ejtjük: ĉ = cs, ĝ = dzs, ĥ = ch (erős „h”; ritkán használatos), ĵ = zs, ŝ = s. Anyanyelvünk hatása érződik a magyar esperantisták kiejtésén, beszédén. A megértést azonban nem gátolja, s ezt a nemzetközi konferenciák, kongresszusok, találkozók tapasztalatai bizonyítják. A magyarok ~ének gyakoribb hibái: a) A → hangsúlyt az utolsó előttről az első szótagra helyezik, főként akkor, ha az utolsó előtti szótag magánhangzója i: biológio (*biologIo*), histório (*historIo*). b) Ajakkerekítéses a hangot ejtenek, mint a magyarban: Amerika – *amerika* (amerikai); helyesen ajakkerekítés nélküli, a palóc á hanghoz hasonlóan kell ejteni (ugyanúgy, mint a németben, angolban, oroszban, spanyolban stb.). c) Magyar e hangot ejtenek, mint a „tervez” szóban. Az úgynevezett középzárt, vagyis az ĕ és az é közötti hang ejtése a helyes, mint a „ti elmentek” szóalakban; vö. elemente, ĝenerale. d)

Helytelen a hosszan ejtett végződés: tabló, libró, belegá, interesájn romanójn (*tAblo, lIbro, interEsajn romAnojn*).e) Német és magyar hatásra az s-t, sˆ-nek ejtik: *sport* – *s*ˆporto, *konstatál* – *kon*ˆstati (*sporto, konstati*).f) Egyes német betűkapcsolatokhoz hasonlóan az *s*-t *s*ˆ-nek ejtik: *specialista* – *s*ˆpecialisto, *stabil* – *s*ˆtabila, *stadion* – *s*ˆtadiono.g) Az eszperantóban a magyartól eltérően a *s* betűvel jelölt hangot mindig "sz"-nek ejtjük: *statistiko, simpla, stafeto*.

kijelentő mód: → igemód

kívül: 1. helyhatározóként: nem benne; **ekster**. *Ekster via domo a házatokon kívül. Ĉu ekster la Tero ekzistas vivo? A Földön kívül van (létezik) élet?* 2. Felsoroláskor: **krom**. *Krom mi est tie Aleksandro kaj Petro. Rajtam kívül itt van Sándor és Péter. En la Ĉambro krom vi estas neni. Rajtatok kívül a szobában nincs senki.*

konkrét dolog: → étel

kölcsönös névmás: a magyarban az egymás szóval fejezzük ki: *Ili amas unu la alian. Szeretik egymást.* Ragozásakor az → előjárószó mindig az unu után kerül: *sidi unu apud la alia egymás mellett ülni, proksimiĝi unu al la alia közeledni egymáshoz.*

közelítő szócska: a ĉi szócska közelre mutat. *Tio az, ez, ĉi tio (tio ĉi) ez.* A közelre és távolra mutató sokkal ritkábban használatos, mint a magyarban. Általában csak szembeállítás kifejezésekor: *Tio estas pingveno, kaj ĉi tio estas elefanto. Az pingvin, és ez elefánt.* Ugyanígy: *tie itt, ott, ĉi tie itt.* A (ĉi) tio nem használatos többes számban. Csak az említett → táblázati szavak mellett használatos a ĉi szócska.

kötőszó: a tartalmilag összetartozó szavakat, az összetett mondat mellékrészeit köti össze. A) **Szavakat köt össze:** *Petro kaj Eva (Péter és Éva); aŭ Petro aŭ Maria (vagy Péter vagy Mária); nek Petro nek Eva (sem Péter sem Éva).* B) **Mondatokat köt össze.** a) **Mellérendelők** (egyenrangú tagmondatok esetén): poste (*azután*), nome (*ugyanis*), dume (*eközben*), tamen (*de, mégis*), sed (*de, hanem azonban*), tio estas (*vagyis*). b) **Alárendelők:** a főmondatot a mellékmondatral köti össze, vagyis nem egyenrangú részek esetén): dum (*míg, mialatt*), ĉar (*mert, mivel*), ke (*hogy*), kiu (*aki, ami, amely*), kio (*ami*), kiel (*ahogyan*), kiam (*amikor*), antaŭ ol (*mielőtt*). Megjegyzendő: két ~ nem használatos egymás mellett. A magyarban ez természetes: *József mondta, hogy mikor jön Ilona. Jozefo diris, kiam Helena venos.*

közben: → alatt

közé: → között

között (közé): a jelzett személyek, dolgok által határolt területen (területre); egyik időponttól a másikig. a) **Alanyesettel:** **között** (helyhatározó *kie? hol?* kérdésre, illetve időhatározóként *kiam? mikor?* kérdésre): *Mi staras inter alta arbo kaj flava benko. Egy magas fa és egy sárga pad között állok. Ni renkontiĝu inter la sesa kaj la sepa horo! Találkozunk hat és hét között!* b) **Tárgyesettel** (*hová? kien?* kérdésre): **közé:** *Ne iru inter la maŝinojn kaj la ŝrankojn! Ne menj be a gépek és a szekrények közé!*

L

lehet: → -ható, -hető

létige: valaki, valami meglétét jelöli (esti *lenni*). Az eszperantó nyelvben mindig kiteszük a ~t (*van*), ha a mondatban valaminek a létezését állítjuk vagy tagadjuk. Li estas Stefano. *Ő István.* Li ne estas Stefano. *Ő nem István.* A magyar nyelvben a létige harmadik személyét nem tesszük ki. *István tanár* (Stefano estas instruisto.)

M

magánhangzó: olyan beszédhang, amelyet nyílt szájüreggel képzünk: *a, e, i, o, u*, illetve kettőshangzók (*-aŭ, -eŭ, -oŭ*) (→ kiejtés, → betű)

magázás: → tegezés

mássalhangzó: olyan beszédhang, amelynek képzésekor a tüdőből kiáramló levegő (a szájban) akadályba ütközik: *b, c, d, h, j, k* stb. (→ kiejtés, → betű)

melléknév: tárgyak, személyek, dolgok minőségét, tulajdonságát, valakihez, valamihez való tartozást jelölnek; végződése *-a*: *gaja vidám, sana egészséges, granda nagy; dolĉa kafo édes kávé, bela floro szép virág, marta márciusi, Berlina berlini.* A → határozatlan számnév is *-a-ra* végződik: *multa sok, malmulta kevés, kelka néhány.* Úgy ragozódik, mint a → főnév. Van → tárgyesete, egyes és többes → száma. (→ végződés) → Jelzőként ragozását egyeztetni kell a jelzett szóval: *Mi ŝatas la malgrandan hundon de Stefano. (Kedvelem István kis kutyáját.)* A ~ fokozható. (→ melléknév fokozása)

melléknév fokozása: a tulajdonság, minőség megjelenési formáit, illetve annak mértékét fejezi ki. *a) Alapfok:* *bona (jó), bela (szép).* *b) Középfok:* *pli bona (jobb), pli bela (szebb).* *c) Felsőfok:* *plej bona (legjobb), plej bela (legszebb).* (→ melléknév, → hasonlítás)

melléknévi igenév (összetett igeragozás, összetett igeidő, viszonyított igeidő): → igéből képzett szó, amely a cselekvést vagy állapotot úgy jelöli mint személynek, tárgynak bizonyos időben megjelenő tulajdonságát. A magyar nyelvben használatos képzők: (jelen idő) *dolgozó, evĉ* (ember), (múlt idő) *a megírĉ* (levél), az *elolvasott* (könyv), (jövő idő) *megoldandó, előkészítendő* (feladat). *A)* Az eszperantó nyelvben megkülönböztetnek cselekvő és szenvedő alakokat. A **cselekvő melléknévi igenév** azt jelöli,

hogy az alany maga végzi a cselekvést. A **szenvedő igealakok** „elszenvedik” a cselekvést, vagyis az rájuk irányul. (A magyar nyelvben nincsenek ilyen igealakok, jelentésüket az értetőség kedvéért körül kell írni.) *a) Cselekvő jelen idejű ~: skribanta homo az író ember (aki most ír); b) cselekvő múlt idejű ~: skribinta homo az író ember (aki már írt); c) cselekvő jövő idejű ~: skribonta homo (a majd) író ember (aki írni fog); d) szenvedő jelen idejű ~: skribata letero olyan levél, amelyet most írnak; e) szenvedő múlt idejű ~: skribita letero (a már) megírt levél; f) szenvedő jövő idejű ~: skribota letero (a még) megírandó levél.* A cselekvő alakok határozószói végződésével (-e) → **határozói igenevekké** változnak (a magyarban -va, -ve, -ván, -vén a képzőjük; ez utóbbi kevésbé használatos; magyarra gyakran igével fordítjuk az eszperantó határozói igeneveket): Promenante mi lernis. *Sétálva tanultam* (sétáltam és közben tanultam). Promeninte mi lernis. *Miután sétáltam, tanultam.* Promenonte mi lernis. *Séta előtt tanultam.* *b) → Viszonyított igeidőről* akkor beszélünk, ha hangsúlyozni akarjuk, hogy a főmondat cselekvése a mellékmondatéval egyidőben, előtte vagy utána megy, ment végbe. Ritkán használatos (irodalmi, tudományos művekben, nyelvtani tesztekben). Két szóval fejezzük ki, ezért → **összetett igeragozásnak** is szokás nevezni. Az **esti** (*lenni*) alakja mindig arra az igeidőre vonatkozik, amelyben a közlés történik, a főige pedig megfelelő ~i alakba (időbe) kerül. *B) Szenvedő szerkezet* nincs a magyarban ('*A könyv el lett olvasva a tanuló által.*') La libro estis legita de la lernanto. Fumi estas malpermesate. *Dohányozni tilos.* Tio estis skribita de mi. *Ezt én írtam* (általam lett írva). A magyartól eltérően szenvedő alakokat használunk az **amato** (*szerető, kedves*) és a **konato** (*ismerős, 'ismert'*) szavakban.

melléknévi igenév ragozása: → **főnévként** és → **melléknévként** ragozódik, tehát van → **alanyesete**, → **tárgyesete** és többes → **száma**. Petro demandis la plorantan knabon, pro kio li ploras. (*Péter megkérdezte a síró kisfiút, miért sír.*)

melléknév ragozása: ugyanúgy ragozódik, mint a → **főnév** vagy → **melléknév**. Traduki interesajn artikolojn – tio estas mia grava tasko. *Érdekes cikkeket fordítani – ez az én fontos feladatomban.* (→ **egyeztetés**)

mellett (mellé): valami, valaki közelébe(n); valaki, valami közelében el (mozgásban). *a) Állóhelyzetben hol? kie? kérdésre: apud mellett.* Tiu arbo troviĝas apud nia domo. *Az a fa a házunk mellett található.* Ili sidis unu apud la alia. *Egymás mellett ültek.* *b) Állóhelyzetben hová? kien? kérdésre → tárgyesettel: apud mellé.* Li sidiĝis apud Petron. *Leült Péter mellé.* *c) Mozgásban: preter mellett.* Ili iris unu preter la alia. *Elmentek egymás mellett.* Petro iris preter la lernejo. *Péter elment az iskola mellett.* (Az előljárószók igekötőként is használatosak, és tárgyesetet vonzanak: Petro preteriris la lernejon. Li eniris la ĉambron. *Bement a szobába.* Priskribu vian loĝejon! *Írja le a lakását!* Mi alvenis. *Megérkeztem.*)

méltó: valamire érdemes, valamit érdemlő; képzője: **-ind**; mirindaĵo *csodálatra méltó dolog*, laŭdinda *dicséretre méltó*, leginda libro *elolvasásra méltó könyv*, vidindaĵo *látnivaló*, memorindaĵo (suveniro) *emléktárgy*, bedaŭrinde *sajnos*.

mennyiség (mérték, súly): *a) A da (-ból, -ből) előljárószót* valamilyen mértéket kifejező szó előtt használjuk (magyarra általában nem fordítjuk): glaso da teo *egy pohár tea* (eredeti jelentése: 'teából egy pohár'), botelo da ruĝa vino *egy üveg vörös bor*, du kilogramoj da pano *két kiló kenyér*. *b) Határozatlan számnevek után*, amikor a tárgyak, személyek, anyagok, elvont főnevek darabra nem számolhatók meg: multe da akvo *sok víz*, malmulte da libera tempo *kevés szabad idő*. *c) Ha darabra megszámlálható mennyiségről van szó*, többes számot használunk: Mi havas multajn hundojn. *Sok kutyám van.* Li havas kelkajn katojn. *Néhány macskája van.* *d) Az -om végű táblázati szavak után is használatos a da szócska:* Mi havas iom da tempo. *Van valamennyi (egy kis) szabadidőm.* **Kiom da floroj** estas ci tie? *Hány virág van itt?* **Kiom da domoj**, **tiom da gustoj.** *Ahány ház, annyi szokás.* *e)*

Magasság, hosszúság, súly kifejezésére → tárgyesetet használunk: Mi estas 178 centimetrojn alta, 77 kilogramojn peza. (→ számnév, → határozatlan számnév, → számnév, melléknév és főnév kapcsolata)

mentén: → szerint

mérték: → mennyiség

miatt (-ért): valamely ok következtében; a **pro** → előjárószt használjuk: mi venis pro serioza afero *komoly dolog miatt jöttem*; mi ridas pro lia naiveco *kinevetem a naivitását*; okulon pro okulo *szemet szemért*; denton pro dento *fogat fogért*; pro kio vi diris tion? *miért mondtad ezt?*

mondat: a beszédnek nyelvtani szabályok szerint megszerkesztett alapegysége, amelyet kerek tudattartalom, viszonylagos lezártág jellemez. Osztályozása: A) a beszélő szándéka szerint lehet a) **kijelentő** ~ (ábrázoló jellegű, tárgyilagos közlést tartalmaz): Helena skribas leteron. Helena ne skribas leteron. *Ilona levelet ír. Ilona nem ír levelet.* (→ igeidő) b) **Kérdő** ~ (a beszélő tudakozódik, információt akar szerezni): Kion vi diris? *Mit mondtál?* Ĉu vi deziras trinki? *Szeretnél inni?* (→ eldöntendő kérdés) c) **Felszólító** ~ (parancsot, felszólítást tartalmaz): Petro, sidiĝu! *Péter, ülj le!* d) **Óhajtó** ~ : Se ili almenaŭ ridus! *Ha legalább nevetnének!* Ja ne krevu lia koro! *Meg ne szakadjon a szíve!* B) Logikai minősége alapján a) **állító** ~ (eldöntendő kérdésre adott feleletként, amelyet ~értékű „igen” vezethetne be): Mi trinkos akvon. *Vizet fogok inni.* b) **Tagadó** ~ (eldöntendő kérdésre adott tagadó válasz, amelyet „nem” vezethetne be): Eva ne skribas leteron. *Éva nem ír levelet.* C) A szerkezeti csoportosítás szerint a ~k lehetnek egyszerűek és összetettek. a) Az **egyszerű** ~ egy alanyi-állítmányi viszonyt tartalmaz (→ alany, → állítmány). Marina skribas. *Marina ír – tő~*, mert csak alanyt és állítmányt tartalmaz. Marina skribas longan leteron en la ĉambro. *Marina hosszú levelet ír a szobában – bővített ~*, mert más mondatrészeket is tartalmaz (→ tárgy, → jelző, → határozó) b) Az **összetett** ~ főrésze és mellékrész(ek)re bontható, több alanyi-állítmányi viszonyt tartalmaz: Mi skribas leteron, kaj Petro ludas en la korto. *Én levelet írok, és Péter az udvaron játszik.* Mi scias, ke vi ne volas skribi la leteron, sed mi tuj eksidos, kaj ekskribos tiun leteron! *Tudom, hogy nem akarod megírni a levelet, de én most rögtön leülök és megírom azt a levelet!* (→ kötőszó)

mondatrészek: → alany, → állítmány, → tárgy, → jelző, → határozó

mögé: → mögött

mögött (mögé): valamely tárgy, személy (tartózkodási) helyét jelölő helyhatározói viszony (→ határozó) kifejezésére használatos → előjárószt. a) Hová? (kie?) kérdésre **mögött** jelentésben → alanyesettel: malantaŭ la bruna konstruaĵo *a barna épület mögött*, malantaŭ la longa tablo *a hosszú asztal mögött.* b) Hová? (kien?) kérdésre, **mögé** jelentésben → tárgyesettel: Ne staru malantaŭ la longan tablon! *Ne állj a nagy asztal mögé!* Ne iru malantaŭ la brunan konstruaĵon! *Ne menj a barna épület mögé!* (→ egyeztetés)

múlt idő: → igeidő

múlva: → számára

N

nagyítás: valamihez viszonyított nagyobb tárgy, személy, tulajdonság, cselekvés mértéke; → utóképzője: **-eg**. Rivero *folyó*, riverego *folyam*; varma *meleg*, varmega *forró*; kuri *futni*, kuregi *rohanni*; tablo *asztal*, tablego (= granda tablo) *nagy asztal*; monto *hegy*, montego *hegyóriás* (nagy hegy). (→ kicsinyítés)

-nak, -nek: 1. → birtoklás kifejezésére használt → toldalék; eszperantó megfelelője általában: **de**: Tio estas la libro de Roberto. *Ez Róbert(nek a) könyve*. 2. Indoeurópai nyelvekben a részesesettel jelölt viszonyokban; doni al *adni valakinek*, helpi al *segíteni valakinek*, diri al *mondani valakinek* (→ -hoz, -hez, -höz)

-nál, -nél: a) Helyhatározó jelölésére (közelében, mellett) a **ĉe** előjárósó használatos: ĉe la bruna tablo *a barna asztalnál*, ĉe vi *nálatok*, ĉe nia domo *a házunknál*. b) Egyes időhatározói kifejezésekben is (*mikor? kiam?*): ĉe renkontiĝo *találkozásakor*, ĉe adiaŭo *búcsúzásakor*, ĉe la subiro de la suno *naplementekor*.

nélkül: valaki, valami hiányával; a **sen** → előjárósót használjuk: Li veturis sen sia edzino. *A felesége nélkül utazott*. Mi ne povas vivi sen vi. *Nem tudok nélküled élni*. Ŝi kuiris la supon sen salo. *Só nélkül főzte az levest*. Sendanka *hálátlan*, sendorma *álmatlan*, sendolora *fájdalommentes*, senlaborulo *munkanélküli*.

nem: 1. az állítás ellentéte. Az eszperantóban a **ne** és a **nek** szóval fejeződik ki. (→ tagadás) 2. → férfiak és nők együtt; 3. → nők és női foglalkozások; 4. → becézés; 5. → személyes névmás (li, ŝi)

névelő: személyeket, dolgokat határoz meg, konkretizál. a) A **la** a magyar határozott névelőnek (*a, az*) felel meg. Tio estas la libro. *Ez a könyv*. b) Határozatlan névelő (*egy*) az eszperantóban nincs. A főnév akkor határozatlan, amikor nincs előtte határozott névelő: Ĉi tio estas tablo. *Ez egy asztal*. Li estas lernanto. *Ő (egy) tanuló*. (→ határozatlanság)

névmás: a ~ok → főnevet, → melléknevet és → számnevet helyettesítő, arra utaló szavak (→ táblázati szavak). Tömörítő funkciójuk van, mert fölöslegessé teszik a dolgok, személyek, tulajdonságok, mennyiségek megnevezését vagy annak megismétlését. Mia patrino laboras tre multe. *Ŝi estas tre diligenta. (Édesanyám nagyon sokat dolgozik. Ő szorgalmas.)* (→ személyes névmás). A → birtokos névmás meghatározza, kihez, mihez tartozik a birtok: mia libro *az én könyvem*. A → visszaható névmás A → vonatkozó névmások a **ki**-kezdetű → táblázati szavak. → Kölcsönös névmás *az egymás(t) unu la alian*.

névmási szavak: → táblázati szavak

nők és női foglalkozások: az **-in** képzővel jelöljük: sinjoro *úr*, sinjorino *asszony*, ĵurnalisti *újságíró*, ĵurnalistino *újságírónő*, ĝardenisto *kertész*, ĝardenistino *kertészlány*, instruisto *tanár*, instruistino *tanárnő*. (→ nem)

O, Ó

ország: → tartály

Ö, Ó

ős (déd-, előd): rokon, leszármazott; → előképzője: pra-. Prahomo őse^{ember}, prahistorio őstörténet, praavo dédnagyapa, praavino dédnagymama, prapraavino üknagymama.

összesítő szó: → táblázati szavak

összetett igealakok: → melléknévi igenév, → igemód

összetett igeidő: két szóból álló igei szerkezet. a) feltételes mód múlt idő: **estas – inta** (→ igemód). b) viszonyított → igeidő (→ melléknévi igenév)

összetett igeragozás: → melléknévi igenév

összetett mondat: → mondat

P

passzív szerkezet: → szenvedő szerkezet

R

rag: → toldalék

ragozás: egyes szavaknak a magyarban ragokkal, jelekkel (→ toldalék), az eszperantóban → végződésekkkel való ellátása azért, hogy a → mondatban a megfelelő nyelvtani viszonyokat ki tudják fejezni. 1. → Igeragozás. Az eszperantó ige~ a magyarnál sokkal egyszerűbb, mert kevesebb a végződés: Emeriko legas libron. Imre könyvet olvas. Li legis libron. (Ő) könyvet olvasott. (→ igeidő, → igemód, → személyes névmás) 2. A → főnév, → melléknév, → sorszámnév, → birtokos névmás egyformán ragozódik: felveheti a → tárgyeset (-n) végződését, a többes → szám (-j) végződését: Marde mi rigardis interesajn televidprogramojn. Kedden érdekes tévéműsorokat néztem. Donu al mi la unuan libron! Add ide az első könyvet! (→ egyeztetés) 3. Számos mondatbeli viszony → előjárószóval és → alanyesettel vagy → tárgyesettel fejeződik ki: Mi veturos al Nederlando. Mi vojaĝos en Nederlando. Hollandiába utazom 4. Hová? kien? kérdésre egyes → határozószóknak is lehet tárgyesetük: hejmen haza, eksterlanden külföldre, dekstren jobbra. 5. A → táblázati szavak közül a kiu, tiu, kia, tia lehet többes számú (kiuj, tiuj, kياج, tiaj) és állhat tárgyesetben is (kiun, tiujn, kian, tiajn). (→ egyeztetés)

részére: → számára

-ról, -ről: 1. valaminek a felületéről, külsejéről, területéről le vagy el; → helyhatározói viszony jelölésére, a sur ellentétéként **de sur**: Mi prenis la libron de sur la tablo. *Levettem a könyvet az asztalról.* (→ kettős előjárószo) 2. Átvitt értelemben, képletesen, a magyarban képes helyhatározóként **pri**. Néhány elvont jelentésű ige vonzataként: ridi nevetni valakin, konsenti egyetérteni valakivel, zorgi gondoskodni valakiről, okupiĝi foglalkozni valamivel, memori emlékeztetni valamire, dubi kételkedni valamiben, certi bizonyosnak lenni valamiben, li pravas igaza van valamiben, honti valami miatt szégyelli magát (nem tárgyias ige!), paroli beszélni valamiről, pensi gondolni valamire, akuzi vádolni valamivel, ĝoji örülni valaminek, erari hibázni valamiben, fieri büszke valamire, sopiri vágyni valamire, trakti tárgyalni valamiről.

rosszul: → félre

rövidülés: az eszperantóban nem állhat egymás mellett a kötőszó és a kötőszói szerepű szó (vonatkozó névmás). A *hogy mikor, hogy kivel, hogy hol* szerkezetből a *hogy* kötőszó kiesik: Mi ne scias, kiam ni renkontiĝos. *Nem tudom, (hogy) mikor találkozunk.* Mi ne scias, kiam li revenos. *Nem tudom, (hogy) mikor jön vissza.*

S

segédige: 1. magyar nyelvi szempontból a → létigét (esti) is nevezhetjük ~nek. Olyankor használjuk, amikor a mondatban nics más → ige. Li estas Ladislao. (*Ő László.*) A magyar nyelvben első és második személyben (*László vagyok. László vagy*), az eszperantóban viszont minden személyben kiteszük. Mindig → tárgyatlan ige. 2. A ~k a cselekvés végrehajtójának szándékát, törekvését, a cselekvés végrehajtásának fontosságát lehetőségét, lehetetlenségét, elkerülhetetlenségét stb. jelölik. a) **povi -hat, -het:** a cselekvés valamilyen ok megléte esetén lehetséges (lehetetlen). Morgaŭ Barbara (ne) povos forveturi. *Holnap Barbara elutazhat (nem utazhat el).* b) **devi kell, szükséges.** A magyartól eltérően ragozódik. Mi, vi li, ŝi... devas nekem, neked, neki kell + főnévi igenév: Mi devas diri al vi. *Meg kell mondanom neked.* c) **scipovi tudni** (a tudáshoz képesség szükséges), **lici szabad, lehet, meg van engedve:** Mi ne scipovas glitkuri. *Nem tudok korcsolyázni.* Ĉu licas fumi ĉi tie? *Szabad itt dohányozni?* d) **ŝati, ami kedvelni, szeretni** (folyamatosan): Mi ŝatas vin. *Kedvellek téged.* Mi amas vin. *Szeretlek téged* (szerelemmel, erősebb kötődés). e) **deziri kívánni, voli akarni** (konkrét cselekvés esetén): Mi volus (dezirus) skribi leteron. *Szeretnék levelet írni.* f) **deci illik:** vi ne decas tiel kondui *nem illik így viselkedned.*

sorszámnev: azt jelöli, hányadik a sorban; a → tőszámnévhez illesztett -a → végződéssel képezzük: unua (*első*), dua (*második*)... deka (*tizedik*). Ugyanúgy ragozódik, mint a → melléknév, ragozása → jelzőként megegyezik a → jelzett szóval: Hodiaŭ mi legas la duan libron. (*Ma a második könyvet olvasom.*) (→ egyeztetés, → számnév)

súly: → mennyiség

SZ

szám: közvetve, közvetlenül megmutatja, hogy a cselekvést egy vagy több személy végzi; a cselekvés egy vagy több személyre, → tárgyra, dologra irányul. 1. a) Az → ige egyes ~a a **mi**, **vi**. **li** (**ŝi**, **ĝi**) → személyes névmásokkal fejeződik ki: **mi** legas (*olvasok*), **vi** legis (*olvastál*), **li** legos (*olvasni fog*). Más → alany is előfordul: **Henriko** legis libron. **Tio** estas libro. b) Ha több ~ van szintén többes ~ot használunk: **Petro** kaj **Helena** promen^{as} en la parko. (*Péter és Ilona sétálnak a parkban.*) **Ni** (**vi**, **ili**) lernas diligente. (*Szorgalmasan tanulunk. Szorgalmasan tanulok. Szorgalmasan tanulnak.*) 2. Egyes ~ → alanyesete a → főnévnek (-o), → melléknévnek (-a), → sorszámnevnek (-a), → birtokos névmásnak (-a) és a ragozható → táblázati szavaknak van. A többes ~ → végződése: -j (diligentaj lernantoj, miaj libroj). Kettőnél nagyobb → tőszámnév után többes ~ot használunk: En la korto Francisko vidis ok malgrandajn anasojn. (*Az udvaron Ferenc nyolc kis kacsát látott.*) (→ számnév, melléknév és főnév kapcsolata, → egyeztetés)

számára (céljából, -ért, részére): valakinek, valaminek szánva, a javára; a célhatározói jelentésű **por** → előjárószóval fordítjuk: por kio? *miért?*, preni plumon por skribi *tollat fogni, hogy írjon*; inviti por vespermanĝi *meghívni vacsorázni*, aĉeti libron por 900 forintoj *könyvet venni 900 forintért*.

számnév: élőlények és dolgok mennyiségét, sorszámát vagy törtrészét megnevező, számjeggyel kifejezhető szó. A határozott ~ek csoportjai: a) → tőszámnév (tri, tridek kvar), b) → sorszámnév (tria, tridek kvara), c) → törtszámnév (du kvaronoj, unu duono), d) → gyűjtőszámnév (triopo, kvaropo). A határozatlan ~ek számjegyekkel nem írhatók le: (mal)multa malmulte, kelka, kelke (..da). (→ számnév, melléknév és főnév kapcsolata)

Néhány fontosabb szerkezet és szabály: a) A **kiom da** kérdés **da** szócskája azt fejezi ki, hogy *mennyi az adott mennyiségből*: **Kiom da** lernantoj estas ĉi tie? *Hány tanuló van itt?* (az osztályból, a csoportból, az iskolából stb.). **Kiom da** jaroj vi havas? **Kiom jara** vi estas? *Hány éves vagy?* **Mi** havas dudek jarojn. **Mi** estas dudek jara. *Húszéves vagyok.* b) **Helyesírás.** Helyiérték szerint minden tagot külön írunk kötőjel nélkül: mil naŭcent naŭdek ok(a). A 10. és 19. közötti sorszámnevek két tagja közé Zamenhof annak idején kötőjelet írt: dek-unua (11.), dek-tria (13.), dek-naŭa (19.). Ma már ezt a szabályt nem minden tankönyvben tanítják. c) **Az óra kifejezése.** **Kioma horo** estas? *Hány óra?* (Szó szerint: *hányadik óra van?*) **Estas la dua horo** (a második) *két óra van.* 10.20: **Estas la deka** (horo) kaj dudek (minutoj). 10.30: **Estas la deka** (horo) kaj tridek (estas la deka kaj duono – *fél tizenegy*). 6.15: **Estas la sesa** (horo) kaj kvarono. 10.45: **Estas la deka** kaj tri kvaronoj. **Je kioma horo?** *Hány órakor?* **Je la tria** (horo) *háromkor (három órakor)*. **Je la tria** kaj dudek – *3.20-kor*. d) **Gyűjtőszámnév.** Az -op képző azt jelöli, hányan végezték a cselekvést: **Ni** skribis la leteron kvarope. *Négyen (négyesben) írtunk levelet.* **Ni** iris duope al la urbo. *Ketten mentünk a városba.* e) **Kiu tago estas hodiaŭ?** *Milyen nap van ma?* Az eszperantóban ez a mondat azt jelenti, hogy *melyik nap van ma* (a hét közül), tehát főnévvel kell válaszolnunk. **Hodiaŭ** estas mardo. *Ma kedd van.* (A **Kia tago estas hodiaŭ?** mondat kérdőszava alapján melléknévvel felelünk: **Hodiaŭ** estas bela tago. *Ma szép nap(unk) van.* Ugyanígy: **Kiu libro** estas ĉi tie? **Ĉi** tie estas la libro „Steloj de Eger”. *Milyen könyv ez? Az Egri csillagok című könyv.* **Kia libro** ĝi estas? **Ĝi** estas interesa. *Milyen a könyv? Érdekes.*) f) **Kioma tago, kioman tagon?** *Hányadika, hányadikán?* Fordított szórenddel: **la** (határozott névelő) **dua** (sorszámnév) **de** marto dumil(a jaro) 2000. *március 2-a. La duan de marto dumil. Március 2-án.* Könnyű megjegyezni, ha a magyarral hasonlítjuk

össze: másodika, harmadika, hatodika, nyolcadika la dua, la tria, la sesa, la oka; másodikán, harmadikán, hatodikán, nyolcadikán la duan, la trian, la sesan, la okan. (Ez természetesen csak véletlen egybeesés.) → alappműveletek

számnév, melléknév és főnév kapcsolata: (→ főnév, → melléknév, → számnév) 1. a) **Tőszámneves kifejezésekben** egy (unu) után → alanyesetet használunk: Tie estas (unu) interesa libro. *Ott van egy érdekes könyv.* (Az unu leggyakrabban elmarad.) Mi vidas interesan libron. *Egy érdekes könyvet látok.* b) **Kettőnél nagyobb szám esetén** mind a → jelző, mind a → jelzett szó többes számba kerül: Tie estas du (dek) interesaj libroj. *Ott két (tíz) érdekes könyv van.* Mi vidas du (dek) interesajn librojn. *Ott két (tíz) érdekes könyvet látok.* 2. a) → **Határozatlan számnevek** esetén – ha darabra megszámlálható mennyiségről van szó – szintén többes számot használunk: Mi vidas multajn geknabojn. *Sok gyereket látok.* Li vidas kelkajn geknabojn. *Néhány gyereket lát.* b) **Anyagnevek és elvont főnevek** után a következő szerkezetet alkalmazzuk: Mi trinkis multe da freŝa akvo. *Sok friss vizet ittam.* Mi havas multe da interesa laboro. *Sok érdekes munkám van.* 3. A → **sorszámnev** csak egyet jelöl a sorban, tehát a → jelző és a jelzett szó egyes → számba kerül: Tie estas la dudek dua knabo. *Ott van a huszonkettedik fiú.*

szemben: → ellen

személy: 1. amelyre a szótő jelentése jellemző; képzője: **-ul**. A juna homo *fiatalember* egy szóval is kifejezhető: junulo. Ugyanígy: *maljunulo öreg*, *bonulo jó ember*, *saĝulo okos*, *diligentulo szorgalmas (ember)*. Tehát e képző önálló jelentését (ulo *személy*) többnyire nem kell fordítani. 2. Az ige ~e általában → személyes névmással (más → alany is lehetséges) és a megfelelő → igeidő végződésekkkel együtt fejeződik ki: Mi legas interesan libron. Emeriko legas interesan libron.

személyes névmás: személyek, tárgyak, dolgok neve helyett álló szó. a) A magyar nyelvben a ~okat viszonylag ritkán használjuk, mert az ige személyragja mindig utal a cselekvés végzőjének személyére (alanyára): *olvasok = én olvasok*. b) Az eszperantóban a szavaknak nincs nemük, de egyes szám harmadik személyben a ~oknak három alakjuk van: mi én, vi te, oni ő, ŝi (férfi) ő, ŝi (nő) ő, ĝi (egyéb) ő, az, ni mi, vi ti, oni ő, oni ők, az emberek, általános → alany. Általában az → ige személyének kifejezésére szolgál a megfelelő igeidő végzésekkel (→ személy, → igeidő). c) Ugyanígy, mint más indoeurópai nyelvekben (német, angol, orosz stb.) a már egyszer megnevezett alanyra (tárgyra) a következő mondatban általában személyes névmással utalunk. Stefano estas inĝeniero. Li ne estas ĝardenisto. Kio estas elefanto? Ĝi estas besto. István mérnök. (Ő) nem kertész. Mi az elefánt? (Az) állat. Mi vidas Stefanon. Ankaŭ Petro vidas lin. Látom istvánt. Péter is látja. A ~ nem tévesztendő össze a → birtokos névmással.

szenvédő szerkezet (aktív, cselekvő, passzív, szenvédő szerkezet): anyanyelvünkre az aktív (cselekvő) szerkezet jellemző, vagyis az → alany végzi a cselekvést, kiemelt szerepben van; ha a cselekvés → tárgyas igével fejeződik ki, → tárgyesetet használunk: Helena legas libron. *Ilona könyvet olvas.* Hieraŭ Maria skribis leteron al Helena. *Tegnap Mária levelet írt Ilonának.* ~ (passzív szerkezet) esetén az aktív szerkezet tárgya alany lesz, a cselekvés végzőjét pedig a de → előjárószóval jelöljük. La libro estas legata de Helena. (Szó szerinti fordítása: *A könyv Ilona által van olvasva.*) Hieraŭ la letero estis skribita de Maria. *(Tegnap a levél meg lett írva Mária által.)* ~ ű mondot csak tárgyas igéből lehet szerkeszteni a megfelelő → melléknévi igenév használatával. A ~ rendszerint csak irodalmi alkotásokban, hivatalos stílusban fordul elő.

szóalkotás: a szókészlet – a társadalom, a technika. a gondolkodás fejlődését nyomon követve – ~ útján állandóan gyarapszik. A) Szóösszetételről akkor beszélünk, ha két szótövet

kapcsolunk össze: akvofalo *vízesés*, studobjekto *tantárgy*, partopreni *részt venni*, hejmeniri *hazamenni*. (Az első szó -o végződése általában elmarad, kivéve akkor, ha emiatt két-három → mássalhangzóból álló torlódás jön létre.) B) Képzés útján alkotott szavak. a) → Előképző-vel: *revido viszontlátás*, *ekkaanti elkezdni énekelni*, *disbati szétverni*, *malamiko ellenség*. b) → Utóképzővel: *instruisto tanár*, *instruistino tanárnő*, *ridegi hahotázni*, *ĉevalaĉo gebe*. c) Elő- és utóképzővel: *reorganizado újjászervezés*, *fiservistino erkölcsstelen pincérlány*, C) A mozaikszók, betűszók valójában rövidítések: UEA Universala Esperanto-Asocio Egyetemes Eszperantó Szövetség, P. V. Plena Vortaro Teljes Szótár, TEJO Tutmondta Esperantista Junulara Organizo Nemzetközi Eszperantista Ifjúsági Szervezet, HEA Hungarlanda Esperantista Asocio Magyarországi Eszperantista Szövetség (MESZ).

szerint (alapján, mentén): valaminek megfelelően, megegyezően (valami mellett végig); a *laŭ* → előjárószóval fejezzük ki ezt a viszonyt. *Laŭ mia opinio morgaŭ pluvos. Véleményem szerint holnap esni fog.* *Ni iris laŭ la bordo. A part mentén mentünk.* *Ili lernis laŭ tiu libro. E könyv szerint (ebből a könyvből) tanultak.*

szét- (széjjel): valahonnan két vagy több irányba(n); → előképzője: **dis-**: *disiri szétzéledni*, *dissendi szétküldeni*, *disbabili elhíresztelni*, *disigi szétválasztani*, *disbati szétverni*.

szóelválasztás: a szó egyes részeinek átvitele új sorba. A szavakat a magyarhoz hasonlóan szótagok szerint választjuk el: *me-ző-gaz-da-ság* ag-ro-kul-tu-ro. Az egyszótagú szavak nem választhatók el: *mint* ol, *hogy* ke. Egy betűt sem a sor végén nem hagyhatunk, sem a következő sorba nem vihetünk át. (→ szótag)

szórend: a szavaknak, mondatrészeknek a mondatban egymáshoz viszonyított elhelyezkedése. a) A → jelző általában a jelzett szó előtt áll: *Mi legas interesan libron. Érdekes könyvet olvasok.* Ha hangsúlyozzuk a jelzőt, akkor állhat utána is: *Mi legas libron interesan. Érdekes könyvet olvasok.* *Mi lernas interesan lingvon internacian. Egy érdekes nemzetközi nyelvet tanulok.* Nem egyeztetett jelző a főnév után áll: *domo kun ĝardeno kertes ház*, *domo kun du ĉambroj kétszobás ház*, *ĉambro kun banĉambro fürdőszobás szoba*. b) A határozott → névelő és az → előjárószó az előtt a szó(csoport) előtt áll, amelyekre vonatkozik: *La flava bluzo estas en la bruna ŝranko. A sárga blúz a barna szekrényben van.* c) Alany – állítmány – határozó(szó): *Eva kantas bele. Éva szépen énekel.* *Petro sidas sur la benko. Péter a padon ül.* d) Alany – állítmány – tárgy: *Petro legas libron. Péter könyvet olvas.* e) Alany – állítmány – tárgy – határozószó: *Li skribas leteron rapide. Gyorsan írja a levelet.* e) Kiemelt határozó(szó) – alany – állítmány – tárgy – határozó(szó): *Ĝenerale Emeriko legas librojn en la ĉambro. Imre általában a szobában szokott könyvet olvasni.* f) A segédige és a főige egymás mellett áll: *Mi ŝatas ripozi en mia ĉambro. Szeretek a szobámban pihenni.* g) Tőmondatban alany – állítmány a sorrend: *Petro legas. Li legas. Péter olvas. Ő olvas.* h) Kérdőmondatban: *Kiu vi estas? Kiu estas vi? Ĉu vi estas Petro? Ki vagy te? Ki vagy te? Péter vagy?*

szorzószámnév: a szorzás valamely szám többszörözése; → utóképzője **-obl-**: *duoble du estas (fáras) kvar (2 x 2 = 4), trioble ses fáras dekok (3 x 6 = 18).*

szótag: a beszédben a szavak ~okra bonthatók; egy kilégzési lökással kiejtett hangzósabb és kevésbé hangzós elemek csoportja. A ~olás az eszperantóban általában ugyanúgy történik, mint a magyarban: *rep-re-zen-ti rep-re-zen-tál-ni*. Elválasztáskor is a ~olás elvét vesszük figyelembe. Eltérés, hogy az *aŭ, eŭ* félhangzó egy ~nak számít: *mor-gaŭ, Eŭ-ro-po*. A szó → hangsúlyának kiszámításakor az „*ŭ*”-t nem kell figyelembe venni. A felüljelzés nélküli „*u*” mindig önálló hangzó, ezért még akkor is ~alkotó, ha utána → magánhangzó következik: *ba-la-u* (söpörj) (→ szóelválasztás)

T, TY

táblázati szavak (névmási szavak): Zamenhof sajátos táblázatot állított össze, amely mesterien megalkotott rendszert képez. A függőleges oszlopokban azonosak a szótövek: **I-** (határozatlanság), **KI-** (kérdés), **TI-** (rámutatás), **ĈI-** (összesítés), **NENI-** (tagadás). A vízszintes sorokban található végzések: **-u** (személy), **-o** (tárgy), **-a** (minőség, tulajdonság), **-e** (hely), **-am** (idő), **-al** (ok), **-el** (mód), **-om** (mennyiség), **-es** (birtoklás). 1. Az összetett mondatokban kötőszói szerepben használatos vonatkozó névmások és a kérdő névmások az eszperantóban egybeesnek: kiu *ki*, *aki*; kia *milyen*, *amilyen*; kiam *mikor*, *amikor* stb. 2. Tagmondatok kezdetén vonatkozó névmások használatakor a *hogy* → **kötőszó** elmarad: Mi ne scias, kiam li revenos. *Nem tudom, (hogy) mikor jön vissza.* 3. Az eszperantóban csak egyszeres tagadás van: Neniu alvenis. *Senki sem jött el.* 4. A közelre mutató szócska (**ĉi**) állhat a szó előtt és után is: **ĉi** tio, tio **ĉi**, tie **ĉi**, **ĉi** tie. A többi rámutatást jelölő szóval a **ĉi** általában nem használatos. 5. Az **ajn** szócska a ~ után kerül: kio ajn *bárm*i, kie ajn *bárhol*, kia ajn *bármilyen*, kiu ajn *akárki*, ĉies ajn *akárkié*, *bárkié* stb. 6. Főmondatban a tárgyias igék utalószava többnyire elmarad: *azt, gondolom, hogy... mi pensas, ke...; azt írta, hogy... Li skribis, ke...; azt mondta, hogy... li diris, ke... Megjegyzés.* A ~at a maguk logikája szerint kell megtanulnunk. Ha szinte „lefényképezzük” a táblázatot, akkor vizuálisan bármikor képesek leszünk felidézni és a megfelelő szót „kiemelni”. Kis papírlapok egyik oldalára a ~ eszperantó, a másikkra a magyar jelentését írjuk fel. Keverjük össze, majd egymás után rakjuk le a lapokat, és mondjuk a szó magyar vagy eszperantó jelentését.

Személy	IU valaki	KIU melyik, ki	TIU az az, az a	ĈIU mindenki	NENIU senki
Tárgy	IO valami	KIO mi	TIO az	ĈIO minden	NENIO semmi
Minőség	IA valamilyen	KIA milyen	TIA olyan	ĈIA mindenféle	NENIA semmilyen
Hely	IE valahol	KIE hol	TIE ott	ĈIE mindenütt	NENIE sehol
Idő	IAM valamikor	KIAM mikor	TIAM akkor	ĈIAM mindig	NENIAM soha
Ok	IAL valamiért	KIAL miért	TIAL azért	ĈIAL mindenért	NENIAL semmiért
Mód	IEL valamiképp	KIEL hogyan, mint	TIEL olyan, úgy	ĈIEL mindenképp	NENIEL semmiképp
Mennyiség	IOM valahány	KIOM mennyi	TIOM annyi	ĈIOM mindannyi	NENIOM semennyi
Birtokos	IES valakié	KIES kié	TIES azé	ĈIES mindenkié	NENIES senkié

tag: az **-an** → utóképző jelentése: tagja valaminek (nem kell minden esetben így fordítani): klubano *klubtag*, familiano *családtag*, (sam)klasano *osztálytárs*, (sam)kursano *évfolyamtárs*, ŝtatano *állampolgár*.

tagadás: az az állítás, hogy valamely szó jelentése, valamely viszony, létezés, ítélet, közlés nem érvényes. A **ne** és a **nek** szavakkal fejezhető ki. Mindig az előtt a szó előtt állnak, amelyekre vonatkoznak: Mi ne estas instruisto. *Nem vagyok tanár*. Ne mi estas instruisto. *Nem én vagyok tanár* (valaki más). Nek Petro, nek Helena ricevis leteron. *Sem Péter, sem Ilona nem kapott levelet*. Itt és a → táblázati szavak tagadó névmásai után a magyartól eltérően csak egyszeres ~ van. Tehát az ige előtt nem kell kitenni a tagadószót: Neniu ricevis leteron. Senki sem kapott levelet.

tárgy: az a személy, tárgy, állat, dolog, amelyre a cselekvés irányul. A magyarban a **-t** tárgyraggal (→ toldalék) jelöljük, az eszperantóban a → főnév, → melléknév, → birtokos névmás és a → sorszámnév -n végződést kap (→ tárgyeset). A kiu, kio, kia, tio, tia, tiu → táblázati szavak is felvehetik a tárgy végződését. Ladislao skribas longan leteron. (*László hosszú levelet ír.*) (→ egyeztetés) Mi vidas tiun libron. (*Látom azt a könyvet.*) Kiun vi vidas? (*Kit látsz?*)

tárgyas ige: a → tárgyatlan igével ellentétben azt jelöli, hogy a cselekvés valamilyen tárgyra irányul. ~ után → tárgyesetet használunk. *Könyvet olvasok*. Mi legas libron. Vigyázzunk az egyeztetésre: Li legas interesa(j)n libro(j)n. *Érdekes könyv(ek)et olvas*. A jegyzetben a ~ket (T) betűvel jelöljük. Ha a magyartól eltérően az eszperantóban az ige nem vonz tárgyesetet (NT) jelzést használunk. (Ha a magyarban tárgyas ige mellett a **sokat** szó áll, az eszperantóban ezt mindig határozószói alakokkal fordítjuk: Li legas multe. *Sokat olvas*. Petro laboras tre multe. *Péter nagyon sokat dolgozik*.)

tárgyatlan ige: a → tárgyas igével ellentétben azt jelöli, hogy a cselekvés nem irányul közvetlenül valamilyen tárgyra. Mi staras (sidas, kuŝas) en la ĉambro. *Állok (ülök, fekszem) a szobában*. Ezek után az igék után nem állhat → tárgyeset.

társ: a **per** → előljárószó társhatározó kifejezésére szolgál (valakivel együtt végezzük a cselekvést): Mi skribas per plumo. *Tollal írok*. Mi veturas per tramo. *Villamossal utazom*. Mi iras per piede (piedo *láb*). *Gyalog megyek*. (→ eszköz)

tartály (fa, ország): → utóképzője: -uj. a) **Tartály**, amelyben a tárgy teljes terjedelmével benne van (→ tartó): akvujo *víztartály*, monujo *pénztárca*, abelujo *méhkaptár*, ujo *tartály*. b) **Fa**: ĉerizujo (gyakrabban: ĉerizarbo) *cseresznyefa*, pomujo (pomarbo) *körtefa*, akaciujo (akaciarbo) *akácfa*. c) **Ország**: Hungarujo (gyakrabban: Hungario, Hungarlando) *Magyarország*, Rumanujo (Rumanio), *Románia*, Anglujo (Anglio) *Anglia*.

tartó: olyan akasztó, tok stb., amely a tárgynak csak egy részét fedi el; képzője **-ing**: kandelingo *gyertyatartó*, glavingo *kardhüvely*, plumingo *tollszár*, fingringo *gyűszű*. (→ tartály)

tartós cselekvés: → gyakorító cselekvés

távol: → el

tegezés (magázás): a) a ~, vagyis a bizalmas megszólítás a magyarban és az eszperantóban az ige második személyével fejeződik ki: vi *te*, *ti*. b) A magyarban harmadik személyben magázunk, az eszperantóban a második személy használatos, mert a ~ és a magázás egyforma: vi *ön*, *maga*, *önök*, *maguk*. Néhány kiadványban szerepel a ĉi (*te*) → személyes névmás. Csak versben használatos, akkor, ha feltétlenül jelölni kell, hogy valaki valakivel közelebbi viszonyba kerül(t). Utána ismét áttérnek a vi-re.

-tól, -től: megfelelője a *de* → előjárószó. 1. valaki, valami mellől, közeléből (*el*). *Maria venas el la lernejo. (Mária az iskolából jön.)* *Mi ricevis de Maria libron. (Kaptam Máriától egy könyvet.)* 2. Valamit időbeli kiindulásnak számolva: *Ni laboris de la sesa horo. (Hattól dolgoztunk.)* 3. A *de* előjárószó használatos még → birtoklás és → szenvedő szerkezet jelölésére.

toldalék (rag, jel, képző): a magyar nyelvben a rag, jel és képző gyűjtőneve. *A)* A rag a mondatbeli viszonyítás és egyeztetés eszköze; lezárja a szó hangtestét a további ~olás előtt: *a (kertetek)-ben, (kapál)-tak*. Eszperantóul: *en \neq via gardeno, ili pioĉis.* (→ igeragozás, → előjárószó, → birtokos névmás). (Az \neq jelentése: az eszperantóban a magyar nyelv összehasonlított elemének nincs megfelelője.) *B)* A jel valamilyen viszonyjelentéssel (pl. → igemód, → igeidő, → birtoklás) módosítja a fogalmi jelentést, s rendszerint további ragok vagy jelek felvételét kívánja: (fiú)-é-(val), (olvas)-t-(unk). Eszperantóul: (pl. *a fiú könyvével* jelentésben) *kun la libro de la knabo, ni legis.* *C)* A képző megváltoztatja a szótári szó jelentését, és rendszerint új szót hoz létre: *ég – égi ĉielo – ciela* (→ melléknév), *olvas – olvasás legi – legado, adás – kiadás dono – eldono* (→ előképző). A fenti példákban látható, hogy a magyar és az eszperantó nyelv felépítése jelentősen eltér.

többes szám: → szám

törtszámnév: az egésznek valahányad része; a tört számlálóját tőszámmal, nevezőjét a tőszámnévhez tett *-on(-o)* képzővel (végződés) jelöljük; az utóbbi többszámba kerül, ha a számláló egynél nagyobb szám: *unu kvinono (1/5), du triono (2/3)*. Az óra tört részének jelölésére is: *duonhoro (fél óra), kvarono (negyed), tri kvarono (háromnegyed)*. (→ számnév)

tőszámnév: személyek, tárgyak, dolgok mennyiségét jelölő szó; közös végződése nincs; nem ragozódik *unu (1), du (2), tri (3), kvar (4), kvin (5), ses (6), sep (7), ok (8), naŭ (9), dek (10), dek unu (11)... dudek (20)... naudek (90), cent (100), cent unu (101)... ducent (200)... naucent (900), mil (1000), dumil (2000)... dekmil (10 000)... miliono, du milionoj*. A kerek számokon kívül minden tagot külön írunk, vagyis helyiérték szerint tagoljuk. (→ számnév, → számnév, melléknév és főnév kapcsolata)

túl (túlra): valaki, valami mögé eső részen, részre; **trans.** *a) Alanyesettel hol? (kie?)* kérdésre (**túl**). *Ili loĝas trans la montoj. A hegyeken túl laknak.* *Ni veturis trans la Alpoj. Átmentünk az Alpokon.* *b) Tárgyesettel hová? (kien?)* kérdésre (**túlra trans**): *Li ĵetis la pilkon trans la muron. A falon túlra dobta a labdát.* *Li vojaĝis trans la maron. Tengeren túlra utazott.* Előképzőként: *transigi áttenni, transformi átalakítani.*

túlra: → túl

U, Ú

újból (ismét, vissza): képzője: *re-*. *rememori visszaemlékezni, reorganizi újjászervezni, reveni visszajönni, redoni visszaadni, resendi visszaküldeni, resaniĝi meggyógyulni.*

utód: állatok kicsinye; képzője: *-id*. *ŝafido bárány, fiŝido halivadék, bovido borjú, kokido csibe, ĉevalido kiscsikó, hundo kutyakölyök, elefanto elefántbébi.*

utóképző: → igének vagy igéből képzett → főnévnek, → melléknévnek, → határozószónak a jelentését módosító szócska, amely a szótó után, a → végződés előtt áll. 1. **-AC** – külső megvetés: *ĉevalaĉo gebe, rigardaĉi bambán nézni, virinaĉo néember, aĉa vacak.* 2. **-AD** – tar-

tós, periodikusan ismétlődő cselekvés: babiladi beszélgetni, kriadi kiabálni, kantadi énekel(get)ni. 3. -AĴ – a) konkrét dolog: paperaĵo egy darab papír, ĉirkaŭaĵo környék, aĵo tárgy, dolog, holmi; b) a cselekvés eredménye: pentraĵo festmény, skribaĵo irat; c) étel- és italképző: bovidaĵo marhahúsból készült étel, ovaĵo tojásétel, trinkaĵo, ital drinkaĵo szeszes ital. 4. -AN – tag, valamihez tartozó: klubano klubtag, samklasano osztálytárs, kalvinano kálvinista (református). 5. -AR – egynemű, közös tulajdonsággal rendelkező dolgokat, személyeket nagyobb egységbe sorol: bestaro állatvilág, vortaro szótár, nubaro felhőzet. 6. -EBL – -ható, -hető: manĝebla ehető, videbla látható, skribebla írható. 7. -EC – elvont főnevet képez, többnyire a magyar -ság, -ség képzőnek felel meg: beleco szépség, boneco jóság, eleganteco elegancia. 8. -EG – nagyítást jelöl: tablego nagy asztal (= granda tablo), riverego folyam, belega nagyon szép. 9. -EJ – hely- és helyiségeképző: klubejo klubhelyiség, restoraciejo étterem, klasejo osztályterem. 10. -EM – hajlamos: laborema dolgozós, drinkema iszákos, ŝparema takarékos. 11. -END – -andó, -endő, a cselekvést kötelező végrehajtani: lernenda megtanulandó, skribenda írandó, pripensenda meggondolandó. 12. -ER – valaminek a része: panero kenyérmorzsa, lignero faforgács, monero aprópénz. 13. -ESTR – vezető, főnök: klubestro klubvezető, militestro hadvezér, urbestro polgármester. 14. -ET – kicsinyítő képző: rivereto patak, rideti mosolyogni, floreto virágocska. 15. -ID – utód: birdido fióka, hundido kutyakölyök, ursulido medvebocs. 16. -IG –: valamivé, valamilyenné tenni, változtatni: beligi megszépíteni, bonigi megjavítani, plenigi teljessé tenni. 17. -IGĜ – valamivé, valamilyenné válik: beligi megszépül, bonigi megjavul, evidentigi kiderül. 18. -IL – eszköz, szerszám: ŝlosilo kulcs, dormigilo altató(szer), flugilo szárny. 19. -IN – nő(stény)képző, nőnemű: amatino szerető, ĉevalino kanca, kokino tyúk. 20. -IND – méltó: skribenda (temo) írásra méltó (téma), leginda (libro) elolvasásra méltó (könyv), laŭdinda (knabo) dicséretre méltó (fiú). 21. -ING – tartó: kandelingo gyertyatartó, fingringo gyűszű, cigaringo szivarszipka. 22. -IST – foglalkozás: laboristo munkás, maristo tengerész, verkisto író. 23. -NJ – nők becézése: panjo anyuka, Enjo Évike, Helenjo Ili(ke). 24. -UJ – a) tartály: akvujo víztartály, gazujo gáztartály, cindrujo hamutartó. 25. -UL – egyén, személy: belulino szép nő, junulo, a fiatalember, scienculo tudós. (→ határozatlan jelentésű nyelvtani elemek) 26. -U M – határozatlan jelentésű: aerumi szelöltetni, sunumi napozni, somerumi nyaralni. 27. -ISM – a) tan vagy rendszer hirdetője (híve) alapján létrejött eszmerendszer: marksismo *marxizmus*, mahometanismo *mohamedán vallás*, kristanismo *kereszténység*; b) valamely eszme tana vagy rendszere: spiritismo *spiritizmus*, kapitalismo *kapitalizmus*, komunismo *kommunizmus*; c) szokás: alkoholismo *alkoholizmus*, morfinismo *morfinizmus*.

utónév (keresztnev, családnév): a magyarban használatos -né képzőből a külföldiek nem tudják megállapítani, hogy férjezett hölgyről van szó. A nemzetközi gyakorlatnak megfelelően kell jelölni a családi állapotot: Mi estas sinjorino (s-ino) Eva Papp. Mi estas fraŭlino (f-ino) Eva Papp. Mi estas sinjorino Eva Pappné. (A kereszt és a családnév sorrendje az eszperantóban fordított a magyarhoz képest: Mi estas sinjoro György (Georgo) Tóth.) A férfi és a női ~eknek általában a nemzetközi változatát használják (a férfinevek végződése -o, a női neveké: -a): Georgo (*György*), Ladislao (*László*), Emeriko (*Imre*), Helena (*Ilona*), Elizabeta (*Erzsébet*), Matilda (*Matild*). Ugyanúgy ragozódnak, mint a → főnév és a → melléknév (→ ragozás). Az -o és -a → végződés egyúttal a → nemet is érzékelteti.

Ŭ, Ű

V

vacak: a rossz, gyenge minőségű, külsőleg megvetésre érdemes személyt, tárgyat, állatot az *-ac-* → utóképzővel jelöljük: *ĉevalaĉo gebe*, *domaĉo viskó*, *virinaĉo néember*, *perszóna*, *rigardaĉi bambán nézni*, *petaĉi kunyerálni*; *aĉa rossz*, *hitvány*, *vacak*, *aĉaĉo silány holmi*, *vacakság*, *aĉigi rosszabbodni*.

valamivé lenni: a valamivé, valamilyenné válik képzője *-ig:* *bonigi javulni*, *beligi szépülni*, *verdigi zöldellni*, *liberigi felszabadulni*. A magyar nyelvszemléletben ez a meghatározás nem érvényesül következetesen: *sidigi leülni*, *montrigi megmutatkozni*, *kiderülni*, *baniigi fűrödni*, *ekzameniigi vizsgázni*, *amuzigi szórakozni*, *enbusigi buszra szállni*, *elbusigi leszállni a buszról*, *entramigi villamosra szállni*, *eltramiigi leszállni a villamosról*, *enlitiigi lefeküdni (aludni)*, *ellitiigi felkelni* (→ tárgyatlan ige).

valamivé tenni: a valamivé, valamilyenné tesz jelentés *-ig* képzője általában a magyar műveltetésnek felel meg (*-at*, *-et*, *-tat*, *-tet*, *-ít*): *respondigi feleltetni*, *legigi olvastatni*, *amuzigi szórakoztatni*, *bonigi javítani*, *beligi szépíteni*, *dolĉigi édesíteni*, *liberigi felszabadítani*, *purigi takarítani* (→ tárgyas ige)

végződés: a ~ek a szavak jelentését, mondattani szerepét módosítják. *a)* Az ige ~ei: *-as* (jelen idő), *-is* (múlt idő), *-os* (jövő idő) (→ igeidő), *-u* (felszólító mód) (→ igemód), *-us* (feltételes mód jelen idő), *-i* (→ főnévi igenév). *b)* Főnév, melléknév, sorszámnev, birtokos névmás: *-o* (→ főnév), *-a* (→ melléknév, → sorszámnev, → birtokos névmás), *-j* (többes → szám), *-n* (→ tárgyeset).

vezető (főnök): valamilyen egység irányítóját az *-estr-* → utóképzővel alkotjuk meg: *lernejestro iskolaigazgató*, *klubestro klubvezető*, *urbestro polgármester*, *klasestro osztályfőnök*, *policestro rendőrfőnök*, *rendőrkapitány*.

viszonyított idő: → melléknévi igenév

vissza: → újból, → hátra(felé)

vonatkozó névmás: → táblázati szavak

vonzat: olyan állandó határozónak nevezett szó, amely → ige, → főnév, → melléknév mellett áll, jelentése nem konkrét: *partopreni en részt venni valamiben*, *rigardi ŝin kiel anĝelon angyalnak tekinteni őt*, *preferi ion al (ol) előnyben részesíteni valamivel szemben*, *el mia vidpunkto véleményem szerint*, *pendi sur la lipoj de la oratoro csüggeni a szónok ajakán*, *plori pri elsiratni valamit*, *stari je dispono rendelkezésre állni*, *morti je akcidento balesetben meghalni*, *je mia miro csodálkozásomra, aĉeti je kredito hitelre vásárolni*.

Z, ZS

zsargon (argó): bizonyos csoportok által az elkülönülés igényével használt szavak: *albaki eltolni valamit*, *galero munkahely*, *el mia fotelo nézőpontom szerint*, *kuraĝo-akvo* (bátorság-víz) *pálinka*, *tubo* (tubus) *tévékészülék*.

Hiba nélkül a vizsgára

Csak így helyes!

PÉLDÁK ÉS MAGYARÁZATOK

SAJÁT PÉLDÁIM

1.

- (1) Nun MI legAS libron.
- (2) Sabate MI legIS libron.
- (3) Merkrede MI legOS libron.

- (1) *Most egy könyvet olvasok.*
- (2) *Szombaton egy könyvet olvastam.*
- (3) *Szerdán egy könyvet fogok olvasni.*

A személyes névmásokat (a magyartól eltérően) és az igeidő végződését mindig kitesszük.

2.

- (1) Li ESTAS librotenistino.
- (2) ESTAS varme. (Ld. még 11., 12.)

(1) *Ő — könyvelő.*

(2) *Meleg van.*

(1), (2) A létige (ESTI) megfelelő idejű alakját mindig kitesszük, ha a mondatban nincs más ige (állítmány).

3.

- (1) [^]ÇU estas varme? (Ld. még 11.)
- (2) [^]ÇU vi estas studentino?

(1) *Meleg van?*

(2) *Egyetemista vagy?*

(1), (2) Az „-e, vajon” jelentésű szócskával kérdezzünk akkor, ha a mondatban nincs KI-vel kezdődő kérdőszó. (Ez az eldöntendő kérdés; a válasz csak JES vagy NE lehet.)

4.

Ni rigardas interesaN (1) filmoN (2).

Érdekes filmet nézek.

A jelző (melléknév) (1) és a jelzett szó (főnév)

(2) ragozása mindig megegyezik. (Ld. még 5.)

5.

(1) Mi LEGAS bonaN libroN.

(2) Somere mi LEGOS bonajN librojN.

(3) Mi VIDAS la duaN libroN.

(4) Mi VIDAS du virinojN. (Ld. még 10.)

(1) *Jó könyvet olvasok.*(2) *Nyáron jó könyveket fogok olvasni.*(3) *Látom a második könyvet.*(4) *Két nőt látok.*

Tárgyas ige után a jelző és a jelzett szó

tárgyesetben áll (1), (2), (3)

A tőszámnevek nem ragozódnak. (4)

6.

(1) La duA de marto

(2) La duAN de marto

(1) *Március másodika*(2) *Március másodikán*

Dátum kifejezésére sorszámnevet használunk:

(1) alanyesetben vagy (2) tárgyesetben.

(A magyarhoz is hasonlítható: másodika – duA, másodikán – duAN, harmadika – triA, harmadikán – triAN stb.)

7.

(1) Mi HAVAS diligentaN filoN.

(2) Ili HAVIS du belajN hundojN.

(1) *Van egy szorgalmas fiam.*(2) *Két szép kutyájuk volt.*

(1), (2) Birtoklás kifejezésekor HAVI ige és tárgyeset NEKEM

VAN..., NEKED VAN... stb. jelentésben.

(Ld. még 48.)

8.

(1) Mi vidas multaJN (kelkaJN) homoJN.

(2) Mi havas malmultE DA sukerO.

(3) Mi havas malmultE DA feliĉO.

(4) Mi trinkis glason DA ruĝA vinO.

(1) *Sok (néhány) embert látok.*(2) *Kevés cukrom van.*(3) *Kevés szerencsém van.*(4) *Egy pohár vörös bort ittam.*

A határozatlan számnév végződése -A.

(1) Ha darabra megszámlálható dolgokról van szó, akkor a jelző és a jelzett szó egyformán ragozódik többes számban.

(2), (3) Anyagnevek (oro – arany, fero – vas, faruno - liszt ktp.) és elvont főnevek (pureco – tisztaság, libereco – szabadság, frateco – testvériség, sukceso - siker ktp.) után határozószói alak és a DA előjárószo a helyes.

(4) Mérték kifejezésére is használatos a DA (-ból, -ből) előjárószo.

9.

(1) Merkrede ni laboris multE.

(2) Sabate ili ripozis malmultE.

(1) *Szerdán sokat dolgoztunk.*

(2) *Szombaton keveset pihentek.*

(1), (2) Ige mellett a „sokat, keveset” mennyiséghatározó a magyartól eltérően határozói alakba kerül.

10.

(1) Mi vidas belaN virinoN.

(2) Mi vidas TRI belaJN sinjorinoJN.

(3) JuniO kaj juliO estas varmaJ.

(4) Nia familio konsistas el TRI personoJ:

(5) miaJ patro, patrino kaj mi.

(1) *Egy szép nőt látok.*

(2) *Három szép asszonyt látok.*

(3) *Június és július meleg.*

(4) *A családjunk három főből áll: (5) apukám, anyukám és én.*

(1) Egy után egyes számot használunk.

(2), (4) Kettőnél nagyobb mennyiség esetén többes számot használunk.

(3), (5). Akkor is többes számba tesszük a jelzõt, ha a „több” nem számmal, hanem felsorolással fejeződik ki.

11.

(1) Estas malvarmaE. (Ld. még 2., 12.)

(2) La veterO estas malvarmaA.

(1) *Hideg van.*

(2) *Az idő(járás) hideg.*

(1) A mondatban nincs alany, tehát a melléknevet nem lehet egyeztetni a főnévvel. Ezért -A végződés helyett -E végződésű határozószói alakot használunk.

(2) Van -O végű főnév (alany) és van -A végű melléknév (állítmány).

12.

(1) Lerni estas malfacilE. (Ld. még 11.)

(2) Promenadi estas agrablE.

(1) *Tanulni nehéz.*(2) *Sétálni kellemes.*

(1), (2) A mondatokban nincs -O-ra végződő alany vagy személyes névmás, ezért az -A végződést nem lehet használni. Helyette: -E. Főnévi igenév alany szerepében, határozói igenév állítmányként.

13.

(1) Tie estas MIAJ geamikoj. (Ld. még 4., 5.)

(2) Li rigardas SIAN filon.

(3) Ĉu tio estas lia hundo? Jes,
ĝi estas LA LIA.(1) *Ott vannak a barátaim.*(2) *Nézi a (saját) fiát.*(3) *Ez az ő kutyája? Igen. ez az övé.*

(1, 2) Birtokos névmás előtt nincs névelő.

(3) Kiemelt szerepben, fordított szórend esetén (amikor a birtokos névmás után nem áll főnév) használunk határozott névelőt.

14.

(1) ANKAŬ PETRO estas ĉi tie.

(2) ANKAŬ LI legas libron.

(3) KAJ la ĉielo estas blua, KAJ
mia libro estas blua.(1) *Péter is itt van.*(2) *Ő is könyvet olvas.*(3) *Az égbolt is kék, a könyvem is kék.*

(1, 2) Az „is, szintén” jelentésű szócska mindig az előtt a szó előtt áll, amelyikre vonatkozik. (A magyarban fordítva van!)

(4) Nyomaték esetén (...is, ...is) használatos.

15.

(1) APUD la domo kreskas arboj.

(2) Petro sidas SUR la verda benko.

(1) *A ház mellett fák nőnek.*(2) *Péter a zöld padon ül.*

(1), (2) A magyar ragoknak és névutóknak megfelelő előjárósók az előtt a szó(csoport) előtt állnak, amelyikre vonatkoznak. Utánuk alanyesetet használunk, kivéve a 25. pontban részletezett eseteket.

16.

(1) Mi vidas NENION.

(2) NENIAM mi Ø renkontiĝis kun li.

(1) *Semmit sem látok.*(2) *Sohasem találkoztam vele.*(1), (2) Csak egyszeres tagadás van, tehát:
„Én látok SEMMIT.”

17.

(1) Mi AMAS miaN edzinoN.

(2) Mi ŜATAS LEGI interesajN librojN.

(3) Mi ŜATAS PROMENADI.

(1) *Szeretem a feleségemet.*(2) *Szeretek érdekes könyveket olvasni.*(3) *Szeretek sétálni.*

(1) AMI = szeretettel, szerelemmel szeretni

(2), (3) ŜATI = szeretni, kedvelni (tárgya-
kat, állatokat, cselekvéseket).

(1), (2), (3) Tárgyas igék! (Ld. még 5.)

18.

(1) Mi DEZIRAS KORESPONDI kun vi.

(2) Mi VOLUS TRINKI varmegaN teoN.

(3) Mi ŜATAS LEGI interesajN librojN.

(1) *Szeretnék levelezni veled.*(2) *Szeretnék inni egy forró teát.*(3) *Szeretek érdekes könyveket olvasni.*(1), (2) Egy konkrét cselekvés esetén. (Használható
a feltételes módú jelen idejű alak is:
mi dezirUS..., mi volus...)

(3) Ismétlődő, tartós cselekvés esetén.

(1), (2), (3) Tárgyas igék. (Ld. még 11.)

19.

(1) Tio estas libro.

(2) LA libro estas interesa.

(1) *Ez (egy) könyv.*(2) *A könyv érdekes.*

(1) Határozatlan névelő (egy) nincs.

(2) Az A és az AZ határozott névelőnek az
eszperantóban a LA felel meg.

20.

(1) Tio estas la FLOROJ DE MIA PATRINO.

(2) Mi vizitis la FILON DE PETRO.

(1) *Ezek édesanyám(nak a) virágai.*(2) *Meglátogattam Péter(nek a) fiát.*(1), (2) Birtokviszony esetén a magyartól
eltérő, vagyis fordított szórendet használ-
unk (elől van a birtok, utána a birtokos).

21.

(1) TIU homo estas inteligenta.

(2) Mia amiko estas en TIU domo.

(1) *Ez az ember értelmes.*(2) *A barátom abban a házban van.*

(1), (2) Akkor használjuk, amikor a magyarban AZ A..., AZ AZ.... szerkezet van, vagyis mutató névmás és névelő együtt; hasonult alakokra is vonatkozik, mint AZ-ZAL AZ emberrel, ABBAN A házban: KUN TIU homo, EN TIU domo. Elmarad a LA határozott névelő!

22.

(1) Li (Henriko) donas SIAJN libroJN al Petro.

(2) Li (Henriko) donas LIAJN libroJN al Petro.

(3) Li (Henriko) donas ŜIAJN libroJN al Petro.

(1) *Henrik a SAJÁT könyveit adja Péternek.*(2) *Henrik MÁŠ (3. sz. ffi - PÁL) könyveit adja Péternek.*(3) *Henrik MÁŠ (3. sz. nõ - Mária) könyveit adja Péternek.*

(1) (Az alany a saját birtokának mindig SIA-val „köszön”.)

23.

(1) Vi estas (TIEL) bona, KIEL mi.

(2) Vi estas PLI BONA OL mi.

(1) *(Olyan) jó vagy, mint én.*(2) *Jobb vagy, mint én.*

Hasonlításkor:

(1) alapfok esetén: „mint” (KIEL)

(2) közép fok esetén: „mint” (OL)

24.

(1) Li estas bela.

(2) Ŝi estas bela.

(3) Ĝi estas bela.

(1) *Ő (fiú) szép.*(2) *Ő (lány) szép.*(3) *Az (tárgy, állat) szép.*

(1), (2), (3) Személyes névmások egyes szám harmadik személyben: férfi (LI), nõ (ŜI), állat, tárgy, elvont fogalom (ĜI) megnevezésekor.

25.

(1) KIE li estas? Li estas EN la GRANDA DOMO. KIE estas la libro?

Ĝi estas SUR la GRANDA TABLO.

(2) KIEN li iras? Li iras EN la GRANDAN

DOMON. KIEN li metas la libron? Li

metas la libron SUR la GRANDAN

TABLON.

(1) Hol van? A nagy házban van. Hol van a könyv? A nagy asztalon van.

(2) Hová megy? A nagy házba megy. Hová teszi a könyvet? A nagy asztalra teszi a könyvet.

Ha egy előjárószóval kifejezett viszonyra HOL? (KIE?) és HOVÁ?

(KIEN?) egyaránt kérdezhetünk,

(1) HOL? kérdésre alanyesetet

(-A... -O),

(2) HOVÁ? kérdésre tárgyesetet használunk (-N... -N).

Alany- és tárgyesettel álló előjárósók

(hová, KIEN kérdésre tárgyeset): SUR -on, -en -ön;

(T) -ra, -re; EN -ban, -ben; (T) -ba, -be; ANTAŰ előtt;

(T) elé; MALANTAŰ mögött; (T) mögé; INTER között;

(T) közé; ĆIRKAŰ körül; (T) köré; SUB alatt; (T) alá;

SUPER fölött; (T) fölé; APUD mellett; (T) mellé;

TRANS túl; (T) túlra.

26.

(1) ONI vidas per okuloj.

(2) Kiel ONI diras Esperante?

(1) A szemünkkel látunk. (Az emberek a szemükkel látnak.)

(2) Hogy' mondjuk (mondják) eszperantóul?

(1), (2) Általános, nem konkrét alany esetén használatos.

27.

(1) Mi estas HUNGARO. Tio estas HUNGARA libro.

(2) Tiu VESPERO estas bela.

VESPERE mi legos.

(1) Magyar (fn.) vagyok. Ez egy magyar (mn.) könyv.

(2) Szép ez az este (fn.). Este (időhat.) olvasni fogok.

(1) A népnevek (MAGYAR, NÉMET stb.) lehetnek főnevek (KIO? MI?) és melléknevek (KIA? MILYEN?). (2) ESTE, REGGEL, OTTHON, VASÁRNAP stb. lehetnek főnevek (MI? - KIO?) és melléknevek. (MILYEN? - KIA?).

28.

(1) Mi promenás KUN mia filo.

(2) Mi veturas PER tramo.

(1) Sétálok a fiammal.

(2) Villamossal utazom.

- (1) Társhatározóként (-VAL, -VEL). Ilyen még:
pano kun butero vajás kenyér, domo kun ĝardeno
kertés ház, kun granda atento nagy figyelemmel.
(2) Eszközhatározóként (-VAL-, VEL)
-

29.

- (1) APUD nia domo troviĝas arbo.
(2) Ili iris PRETER nia domo.
(1) *Házunk mellett egy fa található.*
(2) *Elmentek a házunk mellett.*
(1) Állóhelyzetben (MELLETT). (Ld. még 25.)
(2) Mozgásban (MELLETT EL).
-

30.

- (1) Li estas EKSTER la domo.
(2) KROM vi neniu alvenis. (Ld. még 16.)
(1) *Házon kívül van.*
(2) *Rajtad kívül senki sem jött el.*
(1) Helyhatározóként (KÍVÜL).
(2) Átvitt értelemben (felsoroláskor)
(KÍVÜL).
-

31.

- (1) SUB la arbo troviĝas verda
benko.
(2) DUM la studhoru ni
interparolis Esperante.
(1) *A fa alatt egy zöld pad található.*
(2) *Óra alatt eszperantóul beszélgettünk.*
(1) Helyhatározóként (ALATT).
(2) Időhatározóként (ALATT, KÖZBEN)
-

32.

- (1) Sur la placo promenias KNABOJ.
(2) La patrino amas siajn FILOJN
(FILINOJN, GEFILOJN).
(1) *A téren gyerekek sétálnak.*
(2) *Az anya szereti a fiait (lányait, gyermekeit).*
(1) Általában van szó gyerekekről.
(2) Apa, anya, szülők, család viszony-
latában használjuk.
-

33.

hodiaŭ, Eŭropo, Aŭgusto

Az Aŭ, Eŭ kettős magánhangzó. A má-
sodik elem félkörös felüljelzésű. Kiejtés
szempontjából egynek számít, ezért pl.
az ADIAŬI (elbúcsúzni) ige utolsó
előtti magánhangzója nem az Ŭ, hanem
az AŬ-ban az A.

Előjárósók: antaŭ előtt, ĉirkaŭ körül,
malgraŭ ellenére, malantaŭ mögött, anstataŭ helyett,
laŭ szerint, mentén, alĵan, kontraŭ szemben, ellen.

Egyéb szavak: adiaŭi elbúcsúzni, almenaŭ legalább, ambaŭ mindkettő, ankaŭ szintén, ankoraŭ még, apenaŭ alig, aŭ vagy, baldaŭ hamarosan, hieraŭ tegnap, hodiaŭ ma, kvazaŭ mintha, morgaŭ holnap, naŭ kilenc, preskaŭ csaknem, majdnem.

34.

(1) Miaj GEAVOJ PAROLAS france kaj germane.

(2) Vespere MIŜATAS legi interesajn librojn.

(1) *A nagyszüleim franciául és németül beszélnek.*

(2) *Este szeretek érdekes könyvet olvasni.*

(1), (2) Az eszperantóban az alany és az állítmány közvetlenül egymás mellett áll.

35.

(1) Mi POVIS fari la hejman taskon, ĉar mi havis tempon.

(2) Kie estas Stefano? Mi SCIAS: li estas en la klaso.

(3) Li SCIPOVAS glitkuri.

(1) *Meg tudtam csinálni a házi feladatokat, mert volt rá időm.*

(2) *Hol van István? Én tudom: az osztályban van.*

(3) *Ő tud korcsolyázni.*

(1) POVI = olyanok voltak a körülmények, hogy elkészíthette (el tudta készíteni) a házi feladatot

(2) SCII = ésszel felfogható, megmagyarázható, ezért tudja

(4) SCIPOVI = képességre, készségre utal

36.

(1) Mi legas OFTE.

(2) Kion vi faras vespere? Mi legas OFTE. (ĜENERALE mi legas.)

(1) *Gyakran szoktam olvasni.*

(2) *Mit csinálsz esténként? Olvasni szoktam.*

(1), (2) A „szoktam” igét nem fordítjuk, helyette az OFTE vagy a ĜENERALE határozószót használjuk, az ige jelen időbe kerül.

37.

- (1) Mi donas libron AL Petro.
 (2) Mi iras AL la domo.
 (3) Mi veturas AL Budapeŝto. Mi iras AL la ĝardeno.

Az AL előljárószó jelentései:

- (1) *Egy könyvet adok Péternek.*
 (2) *A házhoz (a ház felé) megyek.*
 (3) *Budapestre utazom. A kertbe megyek.*

Földrajzi nevek esetén és HOVÁ? kérdésre felelő kifejezésekben, -RA, -RE, -BA, -BE rag fordításakor.

Az AL *Budapeŝto* helyettesíthető EN *BudapeŝtoN*-nal (hová? kien? kérdésre ilyenkor tárgyesetet használunk). (Ld. még a 25.)

38.

- (1) Mi malfruis PRO la pluvado.
 (2) Mi invitis lin POR vespermangi.
 (1) *Elkéstem az eső miatt.*
 (2) *Meghívtam őt vacsorára (vacsorázni).*
 (1) Okhatározó esetén használjuk (vmi miatt).
 (2) Célhatározó kifejezésére (vacsorázni, vacsorára).
 A SUR előljárószó csak azt jelenti, hogy valaminek a felületén, tehát itt nem használható.

39.

- (1) Mi deprenis la kajeron DE SUR la tablo.
 (2) Ni interparoladis PRI Petro.
 (1) *Levettem a füzetet az asztalról.*
 (2) *Péterről beszélgettünk.*
 (1) Helyhatározó esetén.
 (2) Átvitt értelemben, elvont cselekvéseket jelölő igék után.

Kettős előljárószók még: Iru for DE ANTAŬ mi!
 Menj ELŐLEM! Mi lernas Esperanton DE POST
 1999-a jaro. 1999 ÓTA tanulok eszperantóul. (Ld. még 42.)

Li tiris la katon EL SUB la ŝranko. Kihúzta a macskát a szekrény ALÓL. Li alvenis EL TRANS la oceano.

Az óceánon TÚLRÓL érkezett. TRA INTER la arbofolioj radiis la sunbrilo. A falevelek KÖZÖTT (-en ÁT) átsugárzott a napfény. EL INTER la knaboj restis nur Stefano. A gyerekek KÖZÜL csak István maradt. Mi forprenis la lampon DE SUPER la tablo. Elvettem a lámpát az asztal fölül.

A leggyakoribb PRI vonzatú igék: ridi nevetni valakin, konsenti egyetérteni valakivel, zorgi gondoskodni valakiről, okupiĝi foglalkozni valamivel, memori emlékeztetni valamire, dubi kételkedni valamiben, certi bizonyosnak lenni valamiben, li pravus igaza van valamiben, honti valami miatt szégyelli magát (nem tárgyas ige!), paroli beszélni valamiről, pensi gondolni valamire, akuzi vádolni valamivel, ĝoji örülni valaminek, erari hibázni valamiben, fieri büszke valamire, sopiri vágyni valamire, trakti tárgyalni valamiről.

40.

- (1) Ili ludis kvinOPe.
 (2) En la koridoro estis grupoj PO kvin personoj.
 (1) *Öten játszottak.*

(2) *A folyosón 5-5 fős csoportok álltak.*

(1) Gyűjtőszámnevek képzésére használatos. (Hány egységből áll valamely összesség?)

(3) Osztószámnevek képzésére szolgál. (Az egyenlő részekből álló egység részeinek számát jelöli.)

41.

(1) Petro legis libroN.

(2) La libro estIS legITa DE Petro.

(1) *Péter a könyvet olvasott*

(2) *A könyv el lett olvasva Péter ÁLTAL.*

(1) Cselekvő szerkezetben.

(2) Szenvedő szerkezetben. A magyar nyelvben nem használatos. Az eszperantóban általában szép-irodalmi vagy tudományos munkákban alkalmazzák. Nyomatékosan így is lehet mondani: La monujo estIS ŝtelITa FARE DE Petro. *A pénztárcát Péter lopta el.*

42.

(1) Mi estas malsana DE merkredo.

(2) EKDE hieraŭ mi ne drinkas.

(3) DE POST hieraŭ mi ne drinkas.

(1) *Szerda óta beteg vagyok.*

(2) *Tegnap óta nem iszom.* (A tegnapi nap kezdete óta.)

(3) *Tegnap óta nem iszom.* (Tegnap vége óta, vagyis a mai naptól.)

43.

(1) Mi dolciGas la kafon.

(2) La kafo dolciGas.

(1) *Megédesítem a kávé.*

(2) *A kávé édesedik.*

(1) -IG = valamilyenné tesz (mindig tárgyas ige)

(2) -IG = valamivé, valamilyenné válik (nem tárgyas ige)

44.

(1) Rigardu mian amikon, KIU sidas sur la benko.

(2) Redonu mian libron, KIUN vi kunportis.

(1) *Nézd a barátomat, AKI a padon ül.*

(2) *Add vissza könyvem, AMIT (amelyet) magaddal hoztál.*

(1) A KIU kérdésekben használatos táblázati szó (*ki?*).

(2) A KI... kezdetű szavakat összetett mondatokban vonatkozó névmásként is alkalmazzuk: kiu aki, ami, amelyik, kia amilyen, kie ahol, kiam amikor stb.

45.

(1) DANK' AL via helpo mi sukcesis solvi mian problemon.

(2) HELPE DE via amiko mi sukcesis solvi mian problemon.

(1) *Hála az ön segítségének, sikerült megoldani a problémámat.*

(2) *Az ön segítségével sikerült megoldani a problémámat.*

Számos olyan szó van, amelynek a magyartól eltérő vonzata van: edziĝi al meĝnósŭlni (férjŭl menni valakihez), escepte de valami kivételével, kompari al valamivel összehasonlítani, plena de tele valamivel, rilate al valamire vonatkozóan, ŝanĝi tramon al aŭtobuso átszállni a villamosról autóbuszra stb. (Ld. még 7., 8., 25., 28., 37., 39., 46., 47., 48.)

46.

- (1) Mi malsaniĝis JE gripo.
 (2) Mi staras JE via dispono.

- (1) *Influenzás vagyok.*
 (2) *Rendelkezésére állok.*

A JE előljárószo leggyakrabban a következő kifejezésekben használatos: je kioma horo hány órákor, je via sano! egészségére! (koccintáskor), konduiti la edzon je la nazo orránál fogva vezetni a férjét, suferi je malsano betegségben szenvedni, je mia miro csodálkozásomra, je mia ĝojo öröömre, je mia surprizo meglepetésemre, abunda (riĉa) je valamiben bőséges, gazdag, aĉeti je mia konto vásárolni a számlámra.

47.

- (1) La fotisto fotis la modelON sidantAN.
 (2) La fotisto fotis la modelon sidantE.
 (3) La fotisto fotis la modelon sidantA.

- (1) *A fotós lefényképezte az űlő modellt.*
 (2) *A fotós űlve fényképezte a modellt (a fotós űlt).*
 (3) *A fotós lefényképezte az űlő nőt.*

(1) Jelzőről és jelzett szóról van szó, tehát ragozáskor egyeztetjük.

- (2) Határozói alakban az alanyra vonatkozik.
 (3) Az állapothatározói melléknévi igenév alanyesetben a tárgyra vonatkozik.

A magyar gondolkodástól eltérnek: Ŝi vidis sian amikinon ploranta. Ŝi vidis sian amikinon plori. Sírni látta a barátnőjét. – La vetero ŝajnas bona. Az idő jónak látszik. – Oni elektis lin prezidanto. Elnökké választották. – Mi konsideris lin mia amiko. Barátomnak tekintettem őt. – Ŝi lasis la fenestron fermita. Csukva hagyta az ablakot. – La sorĉisto ŝanĝiĝis kolombo. La sorĉisto ŝanĝiĝis en kolombon. A varázsló galambbá változott. (Ld. még 43.)

48.

- (1) MI DEVAS LABORI.
 (2) MI BEZONAS TIUN LIBRON.

- (1) *NEKEM dolgoznom kell.*
 (2) *Szükségem van ERRE a könyvRE.*

- (1) A magyartól eltérően a DEVI igeként ragozódik.
 (2) Valakinek (MI = alanyeset) szüksége van valamire (tárgyeset).

A magyartól eltérnek: Mi HAVAS libroN. (Ld. még 7.)
 Van egy könyvem. – Mi FARTAS bone. (Ld. még 45., 46.)

Jól vagyok. Jól érzem magam (nem tárgyas ige). –
 Mi hontas. Szégyellem magam. – Tio KOSTAS
 330 forintoJN. 330 forintba kerül. – Mi PREFERAS
 mangI OL trinkI. Jobban szeretek enni, mint inni. Mi
 PREFERAS teoN AL kafO. Jobban kedvelem a teát
 a kávénál.

49.

(1) Staru!

(2) Ne vi staru, sed Petro staru!

(3) Ili staru!

(1) *Állj fel!*

(2) *Ne te állj fel, hanem Péter!*

(3) *Álljanak fel!*

(1) Egyes és többes szám második személyben nem szokás kitenni a személyes névmást.

(2) Második személyben csak nyomósítás kifejezésekor használjuk a személyes névmást.

(3) A többi személyben mindig kitesszük.

50.

Ismételje át az eddigi példákat és magyarázatokat! Írjon legalább 15 új mondatot a legnehezebbnek talált nyelvtani szabályok illusztrálására.

BÖLCSESSÉGEK

Az eszperantó nyelvben minden részletkérdés... Vagyis csak részletekben lehet megtanulni.

Ha már ilyen kíváncsi vagyok, akkor eljátszom magamban a vizsgát. Talán tudok olyat kérdezni, hogy átengedjem magam.

Az eszperantó olyan, mint a drog. Minden hallgató szárnyakat kap a sikeres nyelvvizsga után...

Ez a nemzetközi nyelv maximálisan kimeríti a szabad versenyek kapitalizmus fogalmát. Leülök a tankönyv vagy a szótár mellé, és anynyi anyagot tömök magamba, amennyi belém fér. Privatizálok...

Az eszperantó tanulása hasonlít a feudalizmusra. Éjfél után, amikor elszenderedek a fotelben, így sóhajtok fel: „Jobb ágy kellene!”

A szókincs maga a demokrácia: kedvem szerint válogathatok a szavak között. A nyelvtan maga a diktatúra: „Megmondtam, csak így szabad, punktum!”

- Maga véletlenül nem eszperantista?**
- Igen, de ki mondta, hogy véletlenül?**

Ahogy szárazon nem lehet megtanulni úszni, labda nélkül focizni, tűz nélkül főzni, ugyanúgy a néma eszperantista sem tanul meg beszélni.

Angol, német, francia? Minek? Zöld utat az eszperantónak! Már 37 fokon... Kényeztetem magam, mert megérdemlem.

Gyakorló szituációk a középfokú eszperantó állami nyelvvizsgára

A)

1. Ön magyar turista, aki a tengerparton a vízi kölcsönzőnél érdeklődik. Kérdezzen rá a kölcsönzésre. Mennyibe kerül egy órára a csónak (gumimatrac)? Mondja meg, hogy nem tud jól úszni. Életében először szeretne vízisízni, viszont síelni szokott. Kap-e mentőmellényt? Annak alapján, amit a kölcsönző tulajdonosa mond, döntse el, hogy megy-e vízisíelni.
2. Hívja fel barátját, és kérje meg, hogy játssza el a Mikulás szerepét a gyermekei számára. Az egész mindössze néhány percig tart. Érveljen! (A gyerekek nem ismerik, csak az ajándékokat kellene szétosztani, néhány rövid mondat kíséretében stb.) Ígérje meg, hogy a helyszínen mindenről gondoskodik (fehér szakáll és piros köpeny, ajándékok stb.).
3. Hívja fel német barátját. Újságolja el, hogy kéthónapos német ösztöndíjat kapott. Hamarosan indul Berlinbe. Ismertesse a részleteket (mivel és mikor érkezik, hol fog lakni, mit fog tanulni stb.). Barátja javasolja, hogy lakjon nála. Háritsa el, nem szeretne két hónapig a terhére lenni. Ha a szállással mégis problémája lesz, akkor majd elfogadja az ajánlatát.
4. Sítúrán vesz részt külföldön. Orvoshoz fordul, mert tegnap nagyon köhögött, valószínűleg torokgyulladásra van. Kérjen valamilyen gyógyszert köhögés ellen. Mondja el, hogy mindenképpen szeretne síelni, hiszen sokba került ez a sítúra.
5. Ön magyar turista Németországban. Egy szervizben van. Mondja a szerelőnek, hogy valami történt a gépkocsija fékjével. A javítás nagyon sürgős, mert holnap szeretne hazautazni. Ragaszkodjon ahhoz, hogy csak a legszükségesebb javításokat végezzék el az autón, mert nincs sok pénze.
6. Telefonon beszél egy könyvgyűjtővel, akinek a számát egyik ismerősétől kapta. Kínálja fel eladásra latin nyelvű könyveit, amelyeket nemrégiben örökölt. Adjon felvilágosítást a könyvekről (téma, kiadás, év stb.). Értékes könyvekről van szó, beszéljék meg, mikor találkoznak.
7. Menjen át német szomszédjához, és tiltakozzon, hogy a lakásfelújításon dolgozó munkások már kora hajnalban és hétvégén is nagy zajt csapnak, amikor fűrják a falat. Nem tűri tovább. Szeretné azt is megtudni, meddig tart még ez az állapot. Mondja meg, mikor tartózkodik a lakásban, mikor ne dolgozzanak a munkások.
8. Egy közvélemény-kutató cég megbízásából az utcán megszólít egy német turistát. Kérdezze ki fogyasztói szokásairól egy új samponnal kapcsolatban. Többféle sampont használ-e? Elégedett-e az adott termékekkel? Fontos-e neki a csomagolás és az ár? Milyen gyakran szokott haját mosni?

9. Németországi útja során megfájdult a foga, ezért telefonálnia kell egy fogászati rendelőbe. Mondja el panaszait az asszisztensnőnek, és kérjen sürgős ellátást. Ragaszkodjon ahhoz, hogy még aznap kezeljék a fogát. Önnek ebédidőben vagy késő este is megfelel. Minél előbb, annál jobb.
10. Hívja fel magyarországi német ismerősét, és javasoljon neki egy közös programot. Orgonakoncert lesz a Mátyás-templomban. Érveljen a hangverseny mellett: óriási az érdeklődés, nagyon népszerű az előadó, kedves ismerősei is ott lesznek.
11. Ön kollégista. Német szobatársa, aki Magyarországon tanul, sportolás közben megsérült. Önt kérte meg, hogy tájékoztassa szüleit a balesetről. Beszéljen telefonon szobatársa szüleivel. Mutakozzon be, és mondja el, mi történt. Nyugtassa meg őket, hogy gyermekük megfelelő ellátásban részesül.
12. Nyári szabadsága alatt munkát vállalt Németországban. Első munkanapján bemutatkozik kollégájának (honnan érkezett, végzettsége, nyelvtudása, stb.). Érdeklődjön a helyi szokásokról (étkezési lehetőségek, telefonálás magánügyben stb.). Lehet-e a munkahelyén dohányozni, mert ön erős dohányos.
13. Ön turista Németországban. Nagyon rosszul van. Telefonon beszéljen egy orvossal. Mondja el a tüneteket (szédül, nagyon gyenge, lehet, hogy alacsony a vérnyomása, hányingere van). Talán láza is van, de nincs lázmérője, és nem bír felkelni az ágyból. Egy hét múlva haza szeretne utazni. Kérdezze meg, meggyógyul-e akkorra.
14. Ausztriában beiratkozott egy nyári német nyelvtanfolyamra. Telefonon beszéljen a szervezővel. Reklamáljon, hogy csak a mai postával kapott értesítést, és kiderült, hogy a tanfolyam már három napja elkezdődött. Kérje vissza a befizetett tandíjat. A választ és a lehetőségeket meghallgatva döntsön belátása szerint.
15. Ön magyar turista, aki a berlini rendőrségen feljelentést tesz. Mondja el a rendőrtisztnek, hogy most érkezett Berlinbe, és a vonaton ellopták a bőröndjét. Éppen akkor aludt. Egy gyanús fiatalember vihette el, aki ugyanabban a fülkében utazott. Mondja el, hogy nézett ki. Kérje meg, hogy a nyilvántartóban lévő fotókat mutassák meg, mert valószínűleg felismerné, s ezzel segítené a nyomozást.
16. Ön a házuk lakói nevében a szomszédos épület építésvezetőjéhez fordul. Panaszt tesz, mert az építőanyagokkal az egész járdát elfoglalták. Így az önök házában lakó – elsősorban idős emberek – arra kényszerülnek, hogy az úttesten menjenek a buszmegállóig. Ez pedig veszélyes, mert nagy a forgalom.
17. Német barátjával közös nyaralást terveznek Olaszországban. Mivel önnek kevés pénze van, próbálja meg rábeszélni, hogy autóbusszal menjenek és kempingben lakjanak. Önnek van megfelelő sátor, hálózsákja, és gyakran kempingezik.
18. Német vendége tízéves kislányával két napot tölt Budapesten. Ajánljon nekik valamilyen programot. A kislány nagyon érdeklik a kocsik (kiállítás, cirkusz, Halászbástya, Margit-sziget). Sorolja fel a főváros nevezetességeit, és ismertessen néhány szórakoztató programot.
19. Fogadja Németországból érkezett vendégét, kínálja meg valamivel. Érdeklődjön, milyen volt az út. Szabadkozzon, hogy elromlott a fűtés és a lakásban csak 16 fok van. Ajánlja fel, hogy három takarót ad, és hamarosan elkészíti a rumos teát.
20. Ön szállodaportás. Tájékoztassa a vendéget a szálloda szolgáltatásairól (éttere, bár, szauna, mozi, videó, biliárd, kötelező reggeli, revüműsor, játék automaták stb.). Lehet bérelni tárgyalóhelyiséget is. A közelben van uszoda és lovaglószkola.

B)

1. Német barátja szeretné felhívni házastársát. Magyarázza el neki, hogyan lehet Németországba telefonálni. Az ország előhívószáma: 49.
2. Ausztriában nyaral. Képeslapot írt. Kérdezze meg a postán, mennyibe kerül a bélyeg Ausztráliába, Olaszországba és Magyarországra.
3. Német vendége tanácstalan, mert nem tudja, mit csináljon hétvégén. Javasolja, hogy vasárnap menjenek el a Németország – Magyarország válogatott labdarúgó-mérkőzésre.
4. Ausztriában nyaral, amikor váratlanul leáll az autója. Kérdezzen meg egy járókelőt, hol talál a közelben egy autószerelőt.
5. Javasolja osztrák vendégének, hogy holnap tegyenek egy hajókirándulást a Dunakanyarba. Mondja el röviden, mi látható ott.
6. Németországi nyaralása végén haza akar repülni. Münchenben van és a Hamburgból érkező gép késik. Kérdezze meg az információt, mikorra várható az érkezése, mert önnek otthon fontos tárgyalásai vannak.
7. Olaszországban nyaral. Kérdezze meg az eladót a hanglemezboltban, beszél-e eszperantóul. Kérjen mai olasz könnyűzenei lemezeket.
8. Ausztriában nyaral. Délután ötre vett mozijegyet kedvenc filmjére, de kiderült, hogy az előadás hamar kezdődik. Kérje meg a pénztárost, hogy cserélje be a jegyet.
9. Németországban tölti a szabadságát. Holnap nagyon korán szeretne haza indulni. Kérdezze meg a panzió tulajdonosát, kaphatna-e a holnapi reggeli helyett hideg ebédet az útra.
10. Most érkezett Olaszországból Bécsbe. Maradék olasz lírát szeretné beváltani schillingre vagy otthon forintra. Kérdezze meg, hol váltják kedvezőbben a lírát.
11. Fia nagyon jól úszik. Az iskolai bajnokság ma délután lesz. Hívja el külföldi vendégét. Mondja el neki, hogy valószínűleg az ön fia fog nyerni.
12. Németországban jár egy turistacsoporttal. Elrontotta a gyomrát. Mondja el az orvosnak, hogy mit evett tegnap.
13. Berlinben van üzleti úton. Holnap tovább kell mennie Lipcsébe. Vegyen egy másodosztályú vasúti jegyet, és kérdezze meg, hogy mikor érkezik, illetve mikor indul a vonat.
14. Színházjegyet vett, de házastársa megbetegedett. Ajánlja fel a két jegyet barátjának holnap estére.
15. Hosszabb ideje Németországban dolgozik. Szeretne jobban megtanulni németül. Iratkozzon be egy nyelvtanfolyamra, érdeklődjön meg a feltételeket.

16. Ön külföldi és Magyarországon autót szeretne bérelni. Tudakolja meg a feltételeket (napidíj, kilométerpénz, biztosítás, mennyibe kerül az üzemanyag, kinek kell javíttatnia a kocsit, ha meghibásodik). Kérdezze meg, jár-e kedvezmény, ha hosszabb időre bérl az autót.
17. Külföldön jár egy magyar turistacsoporttal. Az idegenvezető programváltozást jelentett be. Legyen hajthatatlan: önt nem érdekli a városi múzeum, hiszen hajókirándulásra fizetett be. Ne elégedjen meg azzal, hogy az utazási iroda visszatéríti a kirándulás árát. Ahhoz, hogy ezt pótolja, újból vissza kellene jönnie. Figyelmeztesse az idegenvezetőt, hogy be fogja perelni az utazási irodát.
18. Ismerőse meghívja névnap összejövetelére. Gratuláljon neki, és udvariasan mentse ki magát, mert a jövő héten külföldre utazik. Javasolja, hogy utána keressék egymást telefonon. Majd elmennek valahová sörözni, és akkor többet is tudnak beszélgetni.
19. Képzeld azt, hogy idegenvezetőként dolgozik. Az egyik turista szokatlan kívánsággal áll elő. Virágot szeretne hazaküldeni a feleségének a 10. házassági évfordulójuk alkalmából. Mondja el, hogyan küldhet haza virágot. (Hol található az Interfloro cég boltja? A rendelést elküldik telefonon Budapestre a címmel együtt. Az itt befizetett pénzt pedig átutalják a budapesti kirendeltségnek. Mennyibe kerül? A felesége öt órán belül megkapja a virágot.)
20. Hosszú és fárasztó utazás után családjával Németországba érkezett. Meg akarnak szállni egy kempingben. Még otthon béreltek egy lakókocsit. Kérdezze meg, mennyit kell fizetni (kocsi, lakókocsi, egy személy, több személy). Döntse el, hogy mennek vagy maradnak. Indokolja meg a döntését.

C)

1. Egyik este gyermeke belázasodott. Hívja ki hozzá az orvost. Mesélje el a betegség tüneteit (pl. 39 fokos láz, hányinger, szédülés, erős köhögés, étvágytalanság, fejfájás stb.). Kérdezze meg az orvost, nem kellene-e kivenni a gyerek manduláját, mert gyakran begyullad. Ön attól fél, hogy a gyakori gyulladás ízületi problémákat okoz.
2. Lakásszentelőre hívják egy új családi házba. A háziak elmondják, hogy az udvart be akarják ültetni virággal. Beszélje le őket, és javasolja, hogy feltétlenül hagyjanak szabad helyet gyermekeik számára, ahol játszhatnak, sportolhatnak. Ön szerint nem sok értelme van a kertes háznak, ha nincs lehetőség mozgásra.
3. Fia futó. Nyári edzőtáborba megy a hegyekbe. Lásza el őt jó tanácsokkal (pl. ha melege van, ne igyon a patak hideg vizéből, ne feküdjön le a hideg földre, vigyen magával hálósákot, esőkabátot, meleg holmit, edzés után azonnal vegye fel a melegítőjét).
4. Önkormányzati lakásban lakik. A közelmúltban tudta meg, hogy megvásárolhatja a lakást. Hívja fel az illetékest, és érdeklődjék a vásárlás feltételeiről (pl. mikor lehet megvenni, mennyi előleget kell fizetni, hány évig törlesztheti, havonta mennyit kell fizetnie stb.).
5. Lejárt az útlevele, de külföldre kell utaznia. Kérdezze meg az előadótól, hol és hogyan hosszabbíthatja meg útlevelét. Kell-e új fényképet csináltatnia, és milyen értékű okmánybélyeget kell vásárolnia. Mikor lesz kész? Kell-e vízum az adott országba?
6. Barátja először utazik repülővel, és nem ismeri a vámszabályokat. Figyelmeztesse, hogy csomagja nem lehet több húsz kilogrammnál. Ne vigyen ki a megengedettnél több valutát és nagy értékű tárgyakat (ékszerek stb.). Ha mégis elkerülhetetlen, akkor írja fel a vámáru-nyilatkozatba.

7. Kolléganője felháborodva meséli önnek, hogy kislánya elvesztette az arany gyűrűjét, amit a születésnapjára kapott. Azzal bünteti a gyereket, hogy nem engedi el az osztálykirándulásra, sőt azzal is megfenyegette, hogy soha többet nem vesz neki ajándékot. Önt ez felháborítja. Vegye védelmébe a gyermeket.

8. Fia érettségi után nem akar tovább tanulni. Beszélje rá, hogy felvételizzen az orvosi egyetemre, mert ön szerint kiváló orvos lehetne. Érvei között szerepeljen az is, hogy fia nagyon szereti, jól tudja a biológiát és a fizikát, és szeret gondoskodni a gyengébbekről, a betegekről. Gyermekkor óta mindenkinek segített, aki erre rászorult, sőt egy természetgyógyász tanfolyamot is elvégzett.

9. Tanár barátja panaszkodik, hogy kevés a fizetése, nehezen tud megélni. Javasolja, hogy tegyen felsőfokú nyelvvizsgát angolból, utána rögtön jelentkezhet oda, ahol most ön dolgozik, mert több angol fordítót keresnek. Jól lehet keresni, haza lehet vinni a munkát. Ha igényli, lakást is kaphat. Igaz, gyakran kell túlórázni. Kérje meg, hogy három napon belül értesítse önt a döntéséről.

10. Ön lakást cserélt, amelyet most fel kell újítani, de csak fokozatosan tudja a munkát elvégeztetni. Mesélje el, hogyan képzeli (pl. először a szobák falait kell tapétáztatni, utána a parkettát csiszolni, majd az ajtó- és az ablakkereteket lefesteni, végül a konyhában a mosogatónál kell csempéztetni és a fürdőszobában).

11. Munkába menet találkozik egy régi ismerősével. Mesélje el, milyen nehéz nap vár önre: értekezletek, külföldi vendégek fogadása, levelek megírása, fordítás stb.

12. A könyvtárból egy népszerű műszaki könyvet szeretne kölcsönözni. A könyvtáros közli, hogy a könyv mindhárom példánya kint van. Kérdezze meg, mikor hozzák vissza. Ha megkapja, meddig maradhat önnél a könyv? Szükség esetén hány nappal lehet meghosszabbítani a határidőt?

13. Állást változtatott, idegenvezető lett. Nagyon elégedett a munkájával. Minél többet meséljen róla. Például, hogy milyen a város idegenforgalma. honnan jön a legtöbb turista, milyen programokat biztosítanak nekik.

14. Menjen be az egyetem tanulmányi osztályára. Kérdezze meg, hogy mikor lesznek a szóbeli és az írásbeli felvételi vizsgák. Angol – német tanári szakra szeretne jelentkezni. Hány hallgatót vesznek fel? Mik a követelmények? Előny-e az, hogy önnek mind a két nyelvből felsőfokú nyelvvizsgálója van?

15. Barátja hétvégére a Bükkbe hívja, ahol hétvégi háza van. Ön azonban kénytelen otthon dolgozni, de ezt nem akarja neki bevallani. Keressen olyan kifogásokat, amelyekkel udvariasan és biztosan utasíthatja vissza a meghívást (pl. szüleinek kell segíteni, felesége megkérte, hogy csinálja meg a kaput és a kerítést, máskor erre nincs ideje stb.)

16. Barátja nem szeret olvasni, inkább tévét néz. Győzze meg arról, hogy az olvasás nagyon hasznos: nem készítenek minden jó könyvből filmet; szakkönyveket is kell olvasni; a könyvet magunkkal vihetjük, bárhol elérhető; a könyv másféle esztétikai élményt nyújt, mint a tv stb.

17. Eszperantó nyelvvizsgára készül. Kérje meg barátját, akinek már sikeres felsőfokú nyelvvizsgálója van ebből a nyelvből, hogy segítsen önnek. Mondja el, mi a legnehezebb: a szavak tanulása, a nyelvtan, a szövegek begyakorlása, a beszéd. Mondja el, hogyan szokott otthon tanulni.

18. Postai alkalmazottként dolgozik. Tájékoztassa az ügyfelet, hogy a csomagért 500 forintot kell fizetnie. Az expressz díj 600 forint. Ügyfele levelet is szeretne feladni. Mondja el, hogy a második ablaknál van a levél- és a táviratfeladás.

19. Ön egy londoni szálloda portása. Tájékoztassa az érdeklődő vendéget, hogy az alacsonyabb osztályú mérkőzéseket pénteken játsszák, az igazi profi meccsek vasárnap lesznek. Megéri, hogy vasárnapig maradjanak.

20. Külföldön tilosban állt meg, mert meg akarta kérdezni, hogy jó irányban halad-e szállodája felé. Kérje meg a rendőrt, hogy ne büntesse meg, s ha lehet, adjon tájékoztatást arra vonatkozóan, hogy merre van az ön szállodája.

D)

1. Külföldön van. Rosszul érzi magát, orvoshoz fordul. Panaszolja el, mit érez (fáj a feje, hányingere van). Mondja el, hogy mit és mikor evett, van-e láza. Részletesen érdeklődjön, hogy az orvos által javasolt diétás étkezés mit jelent (mit és mennyit szabad ennie).
2. Az Egyesült Államokban tölt néhány napot. Bérelt tévéje rövid használat után elromlik. Hívja fel a kölcsönzőt, és mondja el a panaszát. Kérje, hogy minél előbb küldjenek szerelőt. A javasolt időpont nem felel meg, ezért másikat ajánl. Végül kérdezze meg, hogy a javításért kell-e fizetnie.
3. Angol barátjával vidékre kirándul. Joe otthon felejtette a gyógyszerét. Tudja meg, milyen gyógyszerről van szó. Mondja el, hogyan lehetne gyógyszerhez jutni (gyógyszertárból, orvosi ügyeletről, ismerősöktől stb.). Ha nem tudnak szerezni, nem bánja, ha visszafordulnak.
4. Külföldi vendége vegetáriánus. Mondja el, milyen zöldségféléket lehet nálunk vásárolni. Említsen néhány üzletet és vendéglőt, ahol vegetáriánus ételeket (salátákat) tud enni. Hol találhatóak? Ajánlja fel, hogy hétfvégén szívesen elkíséri a piacra.
5. Belép egy vasúti fülkébe, ahol egy külföldi utazik. Kérdezze meg, van-e szabad hely. Kérje meg az utast, segítsen a bőröndjeit felrakni a csomagtartóra. Kezdeményezzen beszélgetést az időjárásról.
6. Autóbuszon utazik. Egy turista megkérdezi, hogyan juthat el a Hősök terére. Magyarázza el az utat (például hol szálljon át a földalattira, hol vásárolhat jegyet). Figyelmeztesse, hogy a következő megállónál kell átszállnia.
7. Angol barátja gyümölcstortát szeretne sütni ismerősének a születésnapjára. Mondja el, hogy nálunk a különböző évszakokban milyen gyümölcsöket lehet vásárolni. Nevezze meg kedvenc gyümölcsseit, és mondja el, mennyit szokott fogyasztani belőlük. Ajánlja fel, hogy elkíséri vásárolni.
8. Vonaton külföldi diákok társaságában utazik, akik igen zajosan viselkednek. Udvariasan kérje meg őket a következőkre: halkítsák le a zenét, húzzák fel az ablakot, a fülkében ne dohányozzanak stb. Indokolja meg kérését, pl. fáj a feje, fáradt, nem bírja a dohányfüstöt. Ígérje meg, hogy mihelyt lehet, átül egy másik fülkébe.
9. Vacsorára hívta meg önt egy angol házaspár, de munkája miatt nem tud elmenni. Udvariasan mentse ki magát telefonon, és mondja meg ennek az okát is. Próbáljon meg időpontot egyeztetni egy másik alkalomra. Ha nem sikerül, ígérje, hogy néhány nap múlva újra telefonál.
10. Zenekedvelő angol barátja koncertre szeretne menni Budapesten. Érdeklődjön meg, milyen koncertre gondol. Javasoljon egy-két helyet, ahol megnézhetik a programokat (Pesti Műsor, koncertiroda, jegyiroda). Ígérje meg, hogy segít jegyet szerezni, és telefonon vagy személyesen jár el az ügyben.

11. Vendéglőben ebédel angol barátjával. Hívja fel a figyelmét a magyar konyha egy-két jellegzetességére (pl. zsíros, fűszeres). Soroljon fel néhány ételt, és mondja meg, hogy ezeket barátja semmiképpen ne válassza. Ajánljon könnyebb ételeket. Indokolja meg javaslatát.
12. Barátja az operába szeretne menni. Valamilyen klasszikust szeretne megnézni (Verdi: Aida, Mozart: Don Juan, Beethoven: Fidelio stb.). Ajánlja fel, hogy vesz jegyet. Beszéljék meg, hol akarnak ülni, mennyit szánnak rá. Javasolja, hogy jóval az előadás kezdete előtt találkozzanak, mert az épületet is érdemes megnézni.
13. Igen fáradt mostanában. Barátja ennek okáról faggatja. panaszolja el, hogy munkahelyén (az iskolában) mostanában mennyivel többet kell dolgoznia (tanulnia). Részletesen indokolja meg, hogy miért. Barátja érvelésére hallgatva ígérje meg, hogy hétvégén kikapcsolódik, sportol egy kicsit.
14. Külföldi ismerőse egy új utcanevet keres Budapest térképén, de nem találja. Segítsen neki. Mondja el, mióta változtak meg az utcanevek (pl. Lenin körút – Teréz körút, Népköztársaság útja – Andrássy út stb.). Ajánlja fel, hogy szerez egy új térképet. Megkeresi otthon a sajátját, vagy vásárol egyet. Reméli, hogy a barátja így nem fog eltévedni a fővárosban.
15. A londoni repülőtéren elveszett a csomagja, és a talált tárgyak ügyintézőjéhez fordul. Mutatkozzon be, mondja el, honnan és hová utazott (a légitársaság neve, járatszám, érkezés ideje. stb.). Milyenek voltak az elveszett csomagok? (hány darab, tartalmuk értékük). Hagyja meg az címét és a telefonszámát.
16. A kisfiának szeretne ajándékot venni. Az utcán véletlenül összefut barátjával. Mondja el, hogy kinek és mit keres (gyerekruha, játék, mesekönyv stb.). Egy kirakat előtt megállva a gyermekruhákkal kapcsolatban kérje barátja tanácsát, Mutassa meg, melyik tetszik. Javasolja, hogy menjenek be az üzletbe, és nézzék meg ott is a választékot.
17. Vendége tévéműsorok iránt érdeklődik. Mondja el, milyen csatornákat és milyen nyelvű programokat tudnak nézni. Említsen meg néhányat a kedvenc programjai közül, és mondja meg miért szereti őket. Ismerőse angolul beszélő filmet szeretne megnézni. Ajánlja fel, hogy segít ilyen filmet keresni a műsorban.
18. Angol barátja augusztus 20-án Budapesten van Mondja meg, hogy holnap nemzeti ünnep lesz, ezért minden üzlet és hivatal zárva lesz. Mesélje el, hogyan ünnepelnek ilyenkor. Javasoljon egy-két programot, és ezekre hívja meg angol barátját is.
19. Angliában vendégeskedik. A vasárnapot sportolással szeretné eltölteni. Hívja fel barátja figyelmét arra, hogy a sportcentrumban milyen sok sportolási lehetőség van. Mondja el, hogy ön milyen sportot űz és milyen rendszeresen. Igyekezzen rábeszélni barátját, hogy tartson önnel.
20. Angliában vendégeskedik, és a hétvégén uszodába szeretne menni. Hívja fel barátja figyelmét a közelben lévő uszodára. Hasonlítsa össze azzal a másikkal, amelybe barátja szokott járni. Beszéljék meg, hogy melyik nap és hány órától mennek úszni. Ajánlja fel, hogy szívesen megtanítja úszni barátja testvéreit.

E)

1. Ön tapasztalt autós. Most éppen barátjával (a vizsgáztatóval) beszél, aki nemrég kapta meg a jogosítványát, és hosszabb útra akar indulni saját kocsijával. Ésszerű indoklással próbálja meg lebeszélni a tervéről (még nincs gyakorlata, nem kedvez az időjárás, nagy a forgalom stb.). Ajánlja fel, hogy majd ön elviszi barátját a kívánt a helyre.
2. Munkahelyére egy fontos külföldi vendég (a vizsgáztató) érkezett a repülőtérrel. Főnökét rendkívül sürgős ügyben elhívták (pl. üzemi baleset történt). Próbálja meg megnyugtatni az ügyfelet. Javasolja, hogy addig fogyasszon üdítőt. Ajánlja fel, hogy megnézhetik együtt a közeli nevezetességet. Remélhetőleg addig a főnöke is szabad lesz.
3. Külföldi barátja (a vizsgáztató), aki Magyarországon él, beteglátogatásra érkezett. Ön a közelmúltban eltörte a lábát, és egy komplikált operáció után tegnap érkezett haza. Válaszoljon barátja kérdéseire. Kérje meg őt, hogy a postán fizesse be az esedékes csekkjeit.
4. Német vendége túlságosan könnyedén öltözködött fel, és reggel így akar elindulni otthonról. Mivel ön hallgatta az időjárás-jelentést, figyelmeztesse barátját a várható esős és szeles időre. Adjon konkrét javaslatot a megfelelő öltözködéssel.
5. Németországban van barátjánál. Nagyon rosszul érzi magát. Egyelőre nem akar orvoshoz menni. Egyszerű gyomorrontásra gyanakszik. Kérjen valamilyen házi szert a barátjától.
6. Hívja meg önnél tartózkodó barátját (a vizsgáztatót) az operába. Hangsúlyozza, milyen rendkívüli a program (világhírű előadók, ösbemutató stb.). Kifogásait hárítsa el, és javasoljon valamilyen megoldást.
7. Német barátja (a vizsgáztató) érkezik, és látja, hogy a lakása tele van virággal. A napokban volt a névnapja. Válaszoljon a kérdéseire.
8. Német ismerőse (a vizsgáztató) lakást szeretne bérelni az ön lakóhelyén. Ajánlja fel segítségét (hirdetést ad fel, ingatlanközvetítőt keres fel barátja nevében stb.). Tájékoztassa arról, mit kell fizetnie a bérlőnek általában (gáz, fűtés, adó, villany, telefon, közös költség), ha valami elromlik, a javításokat is.
9. Otthon van, amikor svájci barátja (a vizsgáztató) keresi telefonon. Magyarországra készül. Tájékoztassa, hogy rekord meleg várható. Halassza el az utazást a jövő hét végére, mert akkor már hűvösebb lesz. Igaz, eső is várható, ezért feltétlenül hozzon magával esernyőt és esőköpenyt. Hívja meg barátját egy vacsorára.
10. Egy hónappal ezelőtt jelentkezett egy bébiszittert kereső hirdetésre. Hívja fel a hirdetőt (a vizsgáztatót), és mondja el, nem érti, miért nem értesítették. Kérdezze meg, mi alapján döntöttek.
11. Turista Ausztriában, és egy nagy lemezboltban vásárol. Kiderül, hogy a pénz, amivel fizetni akar, hamis. Amikor a boltvezető (a vizsgáztató) elveszi a pénzét, és rendőrt akar hívni, erélyesen tiltakozzon. Válaszoljon a kérdéseire: mit, mikor és hol vásárolt az utóbbi napokban.
12. Ön autóval indult haza Bécsből, de az autópályán leállt a motorja. Telefonon beszéljen egy szerviz vezetőjével (a vizsgáztatóval). Mondja el, hol áll a kocsijával. Ragaszkodjon az azonnali javításhoz.
13. Felhívja önt német barátja (a vizsgáztató), és elmondja, hogy néhány napot szeretne eltölteni Magyarországon. Ön örül a látogatásnak, azonban éppen lakásfelújítás van (pl. fűtésszerelés, festés), ezért nem ajánlja, hogy önnél lakjon. Találjanak valamilyen megoldást. Kérje meg, hogy hozzon magával néhány német újságot, mert szeretné a nyelvtudását felfrissíteni.

14. Egy híres szemorvossal (a vizsgáztatóval) beszél telefonon. Az orvos különleges eljárását a napokban mutatták be a tévében. Rövidlátókat operál, akik a műtét után könnyen és gyorsan gyógyulnak meg. Az egyik családtagjának hasonló műtétre lenne szüksége. Kérdezze meg a feltételeket (ár, időtartam). Döntsön saját belátása szerint.
15. A szállodában reklamál a portásnál (a vizsgáztatónál). A szemben lévő telken minden nap kora reggel kezdik a munkát. Nem tud aludni a nagy zaj miatt. Kérjen olyan szobát, amely nem az építkezésre néz. Ha elutasító a válasz, közölje, hogy kiköltözik.
16. Német barátjával (a vizsgáztatóval) közös külföldi nyaralást szerveznek. Most éppen azt vitatják meg, mivel lenne a legjobb utazni. Ön kocsival szeretne utazni. Érveljen mellette.
17. Ösztöndíjas Berlinben, és a város egyik elővárosában lakik. Holnap költözik a város központjába egy új albérleti szobába. Most évfolyamtársához (a vizsgáztatóhoz) fordul kérdéseivel. Hol és hogyan bérelhet taxit? Mennyibe kerülhet a költözködés? Segítene-e becsomagolni a holmijait? Tud-e kölcsön adni dobozokat, bőröndöket? Mi legyen a növények sorsa?
18. Holnap operába megy. Valószínűleg taxival kell hazamennie. Kérdezze meg barátjától (a vizsgáztatótól), mennyibe kerülhet az út. Hívja meg őt is az előadásra. Van egy fölösleges jegye. Ha együtt jönnek haza a taxival, akkor olcsóbb lesz.
19. Ausztriában vásárolt egy hajszárítót. Amikor kipróbálta, kiderült, hogy nem működik megfelelően (pl. túlmelegszik, nem melegít). Most az üzletben az eladóval (a vizsgáztatóval) beszél. Szeretné visszacserélni a hajszárítót.
20. Külföldi utazása során felkeresi annak a falunak a lelkészét (a vizsgáztatót), ahonnan az ön családja származik. Szeretne további információkat szerezní dédszüleiről, akinek az adatait pontosan tudja. Ragaszkodjon a gyors válaszhoz, mert holnap tovább akar utazni.

F)

1. Találkozik volt osztálytársával. Kérésére mondja el, kikkel tartja most is a kapcsolatot, és mit tud róluk. **(Jegyzet 92.o.)**
2. Szülei hosszú idő után most térnek haza Amerikából. Ön azonban influenzás, és nem tud eléjük menni a repülőtérre. Kérje meg barátját, hogy helyettesítse. Adjon személyleírást szüleiről. **(J/105)**
3. Bírósági tárgyalásra kell mennie, ugyanakkor 11 óra tájban jön a vízvezeték-szerelő. Kérje meg szomszédját, hogy fogadja ön helyett. Adja oda a lakáskulcsot és pénzt a munkadíjra. **(J/97)**
4. Az önök házában nem indították meg a távfűtést, holott a rádió bejelentése szerint a mai naptól már fűteni kellene. Hívja fel telefonon a távfűtő művek ügyeletesét, és jelentse be a hibát. Kérésre adja meg adatait: név, cím, telefonszám. **(J/93)**
5. Ha a főnöke felelősségre vonná, amiért ebédszünetben a megengedett húsz percnél sokkal tovább van távol a munkahelyéről, panaszolja el, hogy nagyon lassú a kiszolgálás az ebédlőben. Hallotta, hogy a jövő héttől új alkalmazott segíti majd a munkát. **(J//62)**
6. Munkatársa elégedetlen a munkahelyi étkeztetéssel. Alig adnak húst és kicsik az adagok. Önnek más a véleménye, hiszen a menüt rendszerint az egészséges életmódnak megfelelően állítják össze. Sorolja fel ennek előnyeit. **(J/98)**
7. Külföldi vendége van. Kedveskedjen neki azzal, hogy meghívja őt egy kínai étterembe. Ha ez nem tetszene neki, javasoljon egy török éttermet és egy olasz pizzeriát a közelben. **(J/98)**

8. Kérdezze meg telefonon, milyen összeghatár fölött szállítják az árut házhoz az áruházból. Rendeljen egy liter olajat, két doboz vaját, három üveg vörös bort, 30 deka krumplicsalátát, egy kiló kenyeret és 15 db zsemlet. Közölje nevét, címét és telefonszámát. **(J/121)**

9. Hívja fel telefonon a főnökét, mert influenzás és nem tud dolgozni menni ezen a héten. Nyugtassa meg, hogy azt a fordítást, amit hazavitt, meg tudja csinálni holnaputánig, de küldjenek érte valakit. **(J/98)**

10. Külföldi vendégét tájékoztassa a várható időjárásról. Holnap reggelre ködöt jósol a meteorológia, de délelőtt feloszlik, és napközben 15-16 fok várható. Felhős lesz az ég, de eső nem valószínű. Tehát holnap nyugodtan lehet kirándulni a hegyekbe. **(J/99)**

11. A repülőtéri információnál dolgozik. Ha valaki reklamálna, hogy eltűnt egy bőröndje, közölje vele: azonnal körülnézznek, és az eredményről a szállodában értesítik majd. Kártérítést legkorábban egy hónap múlva adhatnak, ha kiderül, hogy a bőrönd valóban elveszett. **(J/121)**

12. Vásároljon olyan CD-lemezjátszót, amelybe be van építve egy kétkazettás magnó és rádió. Mivel külföldön vásárol, kérdezze meg, hogy foghatja-e a Kossuth-adót az 554 méteres hullámhosszon.

13. Külföldi vendégének adjon tájékoztatást arról, milyen szórakozási lehetőségek vannak az ön lakóhelyén, illetve annak közelében. Meséljen arról, általában hol és hogyan szórakoznak a magyarok. **(J/62)**

14. Németországi nyaralása idején rablótámadás áldozata lesz a nyílt utcán. Menjen azonnal a rendőrségre, és mondja el, hogyan történt, mit vittek el. Támadójáról adjon személyleírást. **(J/104)**

15. Münchenben dolgozik. Ez azért is kedvező, mert nincs messze és gyakrabban haza tud jönni. Munkáltatója távolabbi városba, Hannoverbe akarja áthelyezni. Próbálja őt meggyőzni arról, hogy ez önnek kedvezőtlen és a jelenlegi bér mellett nem éri meg.

16. Vendégül látja magyar ismerősét, aki síelni jött. Tájékoztassa őt, hogy a sílift folyamatosan jár, csupán néhány perc a várakozási idő. Útközben rengeteg kisebb büfé és étterem van, ahol bőséges választékkal találkozhat, ezért nyugodtan megebédelhet.

17. Külföldi vendégét megbüntették a buszon, mert nem volt nála jegy. Tájékoztassa őt arról, hogyan kellett volna eljárnia. Önnel is történt ma egy kellemetlen eset. Mesélje el! **(J/122)**

18. Írásban előre megrendelte a szállást egy német panzióban a mai nappal kezdődően. Közlik önnel, hogy a megrendelőjén a holnapi dátum szerepel. Lehet, hogy ön tévedett? Ha igen, kérje meg a portást, próbáljon meg szállást ajánlani máshol erre az éjszakára. **(J/66)**

19. Ön magyar szállodaportás. Tájékoztassa a vendéget, hogy a szállodának nincs garázsa, de itt a közelben van egy parkolóház. Mondja el neki az árakat.

20. Ön egy utazási iroda alkalmazottja. Javasoljon a vendégnek egy dunakanyari kirándulást. Hetente kétszer szervezik, melynek során megnézik Szentendrét és Visegrádot. Mondjon néhány szót a két városról, hogy felkeltse a vendég érdeklődését. **(J/69)**

G)

1. Három hete elvesztette a személyi igazolványát, Ha a rendőr igazoltatja, próbálja meg kimenteni magát azzal, hogy eddig nem volt ideje újat csináltatni. Miért? (J/127)
2. Garázst szeretne építtetni téglából. A munka nagyon sürgős, két hónapon belül el kell készülnie. (J/134)
3. Elkésett a munkahelyéről. Próbálja meg rávenni a portást, hogy ne jelentse az esetet a főnökének.
4. Külföldi vendégét hívja meg ebédelni. Ajánljon halászlét, előtte cseresznyepálinkát. Ha vendége nem szereti az erőset, ajánljon húslevest és pörköltet. Majd invitálja meg egy kávéra a szomszédos presszóba.
5. Reklamáljon a pincémél, mert hideg a leves, és semmi íze sincs. Fenyegetse meg, ha nem cseréli ki, hívja az üzletvezetőt. (J/134)
6. Ön egy biztosító alkalmazottja. Tájékoztassa az érdeklődőt, milyen feltételek mellett köthet az illető lakásbiztosítást. Számít a lakás mérete, helye, állapota. (J/111)
7. Balesetet észlelt és telefonon értesíti a mentőket. A baleset kb. öt perccel ezelőtt történt, helyszín a Comenius és a Seneca utca sarka. Három sérült van, de állapotuk súlyosságát nem tudja megítélni. (J/135)
8. Vendégségben van német ismerősénél. Utálja a futballt. Ha ismerőse meccsre invitálná, feltétlenül találjon ki valamit, hogy ne kelljen megnéznie. Vigyázzon, nehogy ismerőse rájöjjön, hogy nem szereti a sportot.
9. Holnapra várja a külföldi ismerősét, aki kocsival jön. Ha telefonál, mondja meg, hogy sok forgalmi változás van a városban, ezért biztosan eltévedne. Javasolja, hogy találkozzanak egy autós pihenőhelyen három kilométerre a várostól.
10. A buszon megszólítja önt egy külföldi mondja. Kérdésére mondja meg, hogy a Szépművészeti Múzeum egy megállóval előbb volt. Tanácsolja neki, hogy gyalog menjen vissza, mert nincs olyan messze. (J/100)
11. Vásároljon színházjegyet holnap estére, lehetőleg középre, ha lehet az első tíz sor valamelyikébe. Végül kérdezze meg: miért van az, hogy a híres külföldi együttes holnapi, 15-i koncertjére még ilyen sok jegy nem kelt el? (J/136)
12. Külföldi társasutazáson vesz részt. Kérje meg az idegenvezetőt, hogy a délutáni szabad program idején menjen el önnel egy fotóciikkboltba, mert a fényképezőgépéből ki kell venni a filmet. (J/128)
13. Ön egy szálloda portása. Tájékoztassa külföldi vendégét, hogy milyen szórakozási lehetőségek vannak a szállodában és a környéken. (J/62)
14. Egy hét múlva lesz az esküvője. Köszönje meg ismerősének a jókívánságokat. Mondja el, hogy Velencébe mennek nászútra. Utána egy ideig az ön szüleinél fognak lakni, de fél év múlva kész lesz a saját lakásuk.
15. Németországban szeretne dolgozni. Jelentkezik egy álláshirdetésre. Indokolja meg, miért akar külföldön dolgozni, és sorolja fel eddigi munkahelyeit. (J/127)
16. Nem tud jól pingpongozni. Nem akar leégni barátja előtt, aki biztosan jól játszik, Ha mégis meggyőzi Önt, beszéljenek meg egy időpontot. (J/84)

17. Barátja moziba invitálja, de ön négyig dolgozik. Javasolja, hogy menjenek a háromnegyed hatos előadásra. Ha neki ma nem felel meg, menjenek holnap. (J/79)
18. Ön szállodaportás. Tájékoztassa külföldi vendéget, hogy a szállodában van éjszakai bár, és nagyon jó a műsor. Minden este 11-kor kezdődik és másfél órát tart.
19. Egy utazási iroda alkalmazottjaként tájékoztassa vendégét arról, hogy önök vízum ügyintézésel is foglalkoznak. Ez mindössze 400 forint többletköltséget jelent. Mondja el, hogyan kell kitölteni az űrlapot. (J/73)
20. Külföldi ismerősnek mesélje el, hogyan készül a bográcsgulyás. Ezt követően soroljon fel néhány magyaros ételt. (J/74)

H)

1. Igen kedves ismerőse, hozzátartozója számára értékes ajándékot szeretne vásárolni. Először elmondja, kinek és milyen alkalomra (pl. édesanyja 50. születésnapjára venne egy drágakövekkel kirakott brosst). A választékot végignézve mondja el, melyik miért nem felel meg. (Nem illik édesanyja szeméhez, nem szereti ezt a színt, nagyon feltűnő stb.) Más típusú ékszereket javasolnak. Válassza ki a megfelelőt. Kérjen az alkalomhoz illő különleges csomagolást.
2. Angol barátja Joe, nemrég kapott jogosítványt. Most lelkesen felajánlja, hogy elviszi kocsijával. Udvariasan, de határozottan utasítsa vissza az ajánlatot. További faggatózására mondja el, hogy a múltkori tapasztalata alapján miért tartja őt közveszélyes vezetőnek. (Például többször nem adta meg az elsőbbséget, túllépte a megengedett sebességet, szabálytalanul előzött, majdnem behajtott egy egyirányú utcába az ellenkező oldalon stb.) A forgalomban csak nagyobb jártassággal és felelősségtudat birtokában szabadna vezetni. Ajánlja fel segítségét, például szívesen kikérdezi a magyar KRESZ-táblákból, és hétvégén elkíséri olyan helyre, ahol Joe gyakorolhat.
3. Egy tengerparti információs irodában a környéken lévő álláslehetőségekről érdeklődik saját maga és családja részére. Információt kér a szálláslehetőségekről. A magánszállás mellett dönt. Érdeklődjön meg a részleteket (panziós ellátás, a fizetés körülményei, a szoba mérete, felszereltsége, mosatás, van-e tévé). Jó idő esetén szeretnék meghosszabbítani a szállást. Mikor és hogyan lehet?
4. Egy magyar-angol vegyes vállalatnál dolgozik, és egészségügyi okok miatt hosszabb szabadságot szeretne kérni főnökétől. Mesélje el a panaszait és a kivizsgálás eredményeit (pl. hónapok óta köhög, és fejfájása van, allergiás a város szennyezett levegőjére stb.). Mondja el, hogy a család milyen megoldás mellett döntött (lakáscsere, hegyi levegő). Kissé aggodalmaskodó főnökét győzze meg arról, hogy erre a nem túl hosszú időre az ön munkája nélkülözhető a cégnél. Ha sikerül meggyőznie főnökét elutazhat, ha nem, a munka mellett kell döntenie.
5. Angol barátnője férjhez akar menni, és az ön segítségével akar csipkés fehér ruhát kölcsönözni. Beszélgessen el a menyasszonnyal. Ön praktikus szempontból teljes mértékben ellenzi a kölcsönzést, különösen az ilyen típusú esküvői ruhát. Indokolja meg, miért. Mondja el, milyen más megoldási lehetőségek vannak (varratni lehet, készen venni, később is hordható, elegáns ruhát lehet kölcsön kérni). Mondja el, hogy a barátnőjének

milyen színű és fazonú kosztüm állna jól. Végül ígérje meg, hogy szívesen segít a további előkészületekben.

6. Külföldi barátai autót béreltek az ön számára, de ön nincs megelegedve a kocsival, és visszaviszi a kölcsönzőbe. Mondja el, mikor jártak itt, és milyen autót béreltek. Sorolja fel a kocsival kapcsolatos panaszait (pl. nehezen indul a motor, időnként nehéz a sebességet egyesből kettesbe tenni, esőben nem működött az ablaktörlő, ezért rendkívül balesetveszélyes). Érdeklődjön meg, mire van most lehetősége: visszakérni az előleget, vagy másik kocsi cserélni. Attól függően, hogy milyen válaszokat kap, döntse el, másik kölcsönzőhöz fordul, kártérítést kér, vagy a felkínált lehetőséget választja.
7. Családjával egy külföldi szállodában tartózkodik. Egyik családtagja gyengélkedése miatt gondjai vannak az étkezéssel. A pincér segítségét kéri. Mondja el, melyik családtagjáról van szó, mi a baja, hogyan érzi magát. Kérje, hogy a magyar gyomornak szokatlan ételek helyett diétás étrendet állítsanak össze a következő két napra. Mondja el, milyen ételekre gondolt (pirítós, sült krumpli, tea, párolt csirke, gyümölcs stb.). Ha a pincér egészségesnek mutatkozik, kérjen további segítséget: a beteg gyógyteáját készítsék el a konyhán, a szobában szeretne étkezni, naponta többször kapjon gyümölcslevelet stb. Köszönje meg a segítséget.
8. Családjával új lakásba szeretne költözni, amely sokkal tágasabb, és egy szobával nagyobb, mint a régi. Angol ismerőse kitűnő lakberendező, ezért kérje ki tanácsait. Mondja el, milyen a mostani lakásuk és bútoruk. Milyen legyen az új lakás, és milyen problémák megoldásához kéri a lakberendező segítségét. Angol ismerőse mindenképpen meg akarja győzni önt arról, hogy minden régi bútort dobjanak ki, de ön ragaszkodik néhányhoz. Beszéljék meg, mikor kezdik el a munkát.
9. Angliában tartózkodik, és egy női családtag részére ruhát szeretne vásárolni. Mondja el, hogy kinek lesz a ruha. Írja le az illető korát, magasságát, súlyát, ízlését. A megmutatott ruhákból többet válasszon ki. Mivel nem tud dönteni, kérje az eladó segítségét. (Szempontok a döntéshez: mennyire kényelmes viselet ez az anyag, mosható-e, össze-mehet-e, variálható-e más ruhadarabokkal). Miután sikerült választania, kérjen kiegészítőket is (hozzaállító öv, táská stb.) Végül fizessen.
10. Komolyabb pénzösszeg áll a házhoz. Családja nem tudta eldönteni, mire használja fel. Kérje ki barátja véleményét. Mondja meg, milyen összegről van szó, hogyan jutottak hozzá, miért nem tudtak dönteni, mire költsék. Sorolja fel, hogy a családban kinek milyen ötlete van (pl. a testvére számítógépet akar, a mamája mosógépet, a papája nagyobb teljesítményű kocsi cserélné a régit, ön HIFI tornyot szeretne). Beszéljék meg, hogy ezek közül mit tudnának legjobban és legtöbbet használni. Mondják el az egyes dolgok előnyeit és hátrányait. Végül köszönje meg a segítséget.
11. Külföldön dolgozik, és elmegy az orvoshoz, mert már hosszabb ideje nem érzi jól magát. Sorolja fel panaszait (pl. álmatlanság, étvágytalanság, rossz látás, alacsony vérnyomás). Az orvos kérdések segítségével próbálja kideríteni, hogy mi lehet az oka (rendszeres idegeskedés, új munkakör, sok túlóra stb.). Próbálja meg meggyőzni az orvost arról, hogy kórházi kivizsgálásra nincs szükség, inkább változtat az életmódján, és szedi a felírt gyógyszereket. Ha az orvos hajthatatlan, állapodjanak meg, mikor kell befeküdni kivizsgálásra.

12. Külföldi barátainak szentendrei kirándulást ajánl hétvégére. Nem tetszik nekik az ötlet. Győzze meg őket, hogy hosszabb kirándulás helyett válasszák ezt a kedves kisvárost. Írja le a város fekvését, hangulatát. Mondja el, mások miért kedvelik (festői táj, hangulatos utcácskák, kellemes vendéglők, kávézók stb.). Sorolja fel a nevezetességeket, kulturális programokat (skanzen, a szentendrei teátrum szabadtéri előadásai, festészeti tárlatok, múzeumok, galériák, panoptikum stb.). Miután sikerült felkeltenie barátaik érdeklődését, mondja el, hogyan és mennyi idő alatt juthatnak el (a Batthyány tértől HÉV-vel, gyakran jár). Állapodjanak meg, hol és mikor találkoznak.
13. Betegen fekszik otthon. Barátnője telefonál, egészségi állapotáról érdeklődik. Mondja el, mióta beteg, mit állapított meg az orvos. Barátnője kérésére számoljon be arról, hogyan segítenek a családtagok (pl. ki takarít, ki főz, ki kivásárol be most). Szívesen fogadja barátnője segítőkészségét is. Kérje meg őt egy-két apróbb szívességre. Végül köszönje meg az érdeklődést és a segítséget.
14. Külföldön szeretne munkát vállalni, de csak akkor, ha családját is magával viheti. Ezzel kapcsolatban részletesebb felvilágosítást kér a vég magyarországi irodájában. Bemutatkozik. Mondja el, melyik állással kapcsolatban érdeklődik, milyen országban vállalna munkát. Részletesen érdeklődjön a feltételekről (milyen hosszú a szerződés, van-e próbaidő, lehet-e hosszabbítani, milyenek a fizetési feltételek, milyen adózási szabályok érvényesek). Érdeklődjön meg, hogy a cég egyéni problémák megoldásában tud-e segíteni (pl. családja elhelyezésében, iskola a gyerekek számára, munkalehetőség házasátarisa számára). Kérdezze meg, hol és hogyan kell pályázni.
15. Beszélgetőpartnere kérésére mondja el, milyennek írná le saját magát, ha házassági hirdetést szeretne feladni. Fogalmazza meg, milyen partnert szeretne.
16. Ismerőse hallotta, hogy ön ismét lakást akar cserélni. Írja le a jelenlegi lakását, és mondja el, milyen új lakást szeretne. Miért van erre szükség? Honnan szerez rá pénzt?
17. Ön eladó egy bútorboltban. A vevő által meghatározott árban egyszerűbbet tudna ajánlani. Írja le az asztal méreteit, magasságát, szélességét, és mondja meg, hány fiókja van. Próbálja meg rábeszélni egy drágábbra.
18. Próbálja meggyőzni főnökét, hogy esténként nem tud tanfolyamra járni, mert gyermekét nem tudja kire bízni. Ha talál valamilyen megoldást (pl. a szülei vigyáznak rá), akkor egyezzen bele, hogy beiskolázzák.
19. Üzleti partnere kétszer nem jött el a megbeszélte találkozóra. Telefonon vonja felelősségre. Közölje vele, hogy megingott a bizalma, és eláll az üzlettől.
20. Eladó egy ruházati boltban. Mutasson a vevőnek egy öltönyt. Ha nem tetszik neki, ajánljon egy drágábbat, ami nagyon jól áll neki. Beszélje rá, hogy érdemes megvennie.

D)

1. Külföldi ismerőse a munkájáról (főiskolai, egyetemi tanulmányairól) érdeklődik. Meséljen neki erről a témáról, válaszoljon a kérdéseire!
2. Köszönje meg egy magyar turistacsoport nevében külföldi idegenvezetőjüknek a munkáját. Mondja meg, hogy sohasem felejtik el az együtt töltött gyönyörű napokat. A csoport nevében adja át az ajándékot: egy angol nyelvű útikönyvet és egy fotóalbumot Magyarországról.
3. Mondja el a külföldi vendégének, hogy milyen vásárlási lehetőségek vannak az ön városában. Mottól meddig vannak nyitva a legnagyobb áruházak? Hol érdemes vásárolni női ruhát? Hol a legolcsóbb a téliszalámi?
4. Hívja fel az orvost, és mondja meg neki, hogy minél előbb jöjjön, mert a szobatársa nagyon rosszul van (fáj a feje, kétszer hányt, láza van és szúr a veséje).
5. Ön egy német turistacsoport magyar kísérője. Mondja meg vendégeinek, hogy a busz elromlott, szervizben van, és csak néhány óra múlva érkezik vissza. Addig lehet sétálni, képeslapot venni, kávét inni, és megnézhetik a közeli nevezetességeket. A busz előreláthatóan este nyolckor indul, de előtte, hét órakor együtt fognak vacsorázni a szemben lévő étteremben.
6. Váratlan látogatója jön. Ön éppen porszívózik. Kérjen elnézést a rendetlenségért. Magyarázkodjon. Kísérje át a másik szobába, és kínálja meg üdítővel és süteménnyel.
7. Magyarázza el külföldi vendégének, hogy hány forintos bélyegre van szüksége egy USA-ba, Miskolcra és Németországba küldendő levélre. Mondja meg azt is, hogy a bélyegekért nem kell a postára mennie, mert két utcával arrébb van egy ajándékbolt, ahol képeslapokat és bélyegeket árulnak.
8. Javasolja vendégének, hogy igyanak pertut. Magyarázza el, hogy mit jelent. (Az eszperantóban ez csak szimbolikus lehet: egyszer-kétszer mondják egymásnak a „CI” szót, később azonban ismét át kell térni a „VI”-re.) Mondja meg, hogy az a bor, amit isznak, a környékről való. Kérdezze meg, hogy ízlik-e neki.
9. Fodrásznál van. rendeljen hajmosást és hajvágást! Mondja meg a fodrásznak, hogy ne vágjon le sokat a hajából.
10. Külföldön van. Háziasszonya vacsorával várja. Csak fél órával a megbeszélt idő után tud hazaérni. Telefonáljon a háziasszonyának, indokolja meg a késés okát, és kérjen tőle elnézést.
11. Mondja el külföldi vendégeinek, hogy a Balatonra utaznak, ahol faházakban fognak lakni. Egy család, illetve három személy kap egy faházat. A kemping mindössze 100 méterre van a víztől, és a vasútállomás sincs messze. A közelben van egy ABC, ahol olcsón lehet vásárolni.
12. Németországban van egy étteremben. Saját magának és ismerősének rendeljen sört és kávét. Kérdezze meg van-e fagyalt. Rendeljen mindkettőjüknek valamilyen gyümölcs fagyaltot.
13. Hívja el külföldi vendégét táncolni. Mondja el, hol található az a szórakozóhely, ahová mennek, mivel utaznak. A műsor 11 órakor kezdődik és egy óráig tart. Menjenek 10-re, mert akkor a műsor előtt és után is táncolhatnak.
14. Rendeljen a szállodában egy kétágyas szobát fürdőszobával. Az ablakok a tengerre nézzenek. Legyen erkély is, és ne kerüljön túl sokba. Tévé és telefon nem szükséges, mert elhozta a sajátját.
15. Mondja meg külföldi vendégeinek, hogy az autópályán baleset történt, így csak araszolva haladhatnak. Hamarosan egy pihenőhelyhez érnek, ahol étterem is van. Kérdezze meg, mit szeretnének ebédelni. Ajánljon nekik magyaros ételeket.

16. Mondja meg külföldi ismerősének, hogy a közelben van egy tó. Jó a levegő, lehet napozni, csónakázni, de fürödni tilos. Kérdezze meg, jobb lenne-e inkább strandra menni, ahol lehet gumimatracot bérelni. A vízben lehet leggyorsabban lebecsülni.
17. Most költözött új lakásba. Barátja érdeklődésére mondja el, hol lakik, hogy néz ki a lakása. Milyen munkákat kell még befejeznie? Barátja mikor nézhetné meg az új lakást?
18. Barátja kérésére mesélje el, hol és hogyan nyaralt a múlt nyáron. Elbeszélése központjában a rossz időjárás legyen, ami miatt nem lehetett napozni és úszni.
19. Külföldi barátja valamilyen magyaros ételt szeretne enni. Ajánlja fel, hogy otthon főz neki gulyáslevest. Mondja el, hogyan készíti.
20. Kérdezze meg külföldi barátját, van-e neki kertje. Nemleges válasz esetén mesélje el, miért szeret a saját kertjében dolgozni. Mit természet, milyen gyümölcsfák vannak? Nyáron hétvégén az egész család kint van a kertben és a szabadban főznek.